

Presset over i AFP

Eldre ansatte ved Universitetet i Oslo blir presset over i avtalefestet pensjon. Universitetet bør etablere en verdig politikk for eldre, mener hovedtillitsvalgt Live Rasmussen.

Side 5

Nr. 1/2007 – 39. årgang
Tidsskrift for Forskerforbundet
Forskerforum blir redigert etter Redaktørplakaten.
Redaksjonen avsluttet 20. desember 2006.

REDAKSJON
REDAKTØR: Ingar Myking
REDAKSJONSSEKRETÆR: Kjetil A. Brottveit
BLADBUNAD: Ragnhild Gram

REDAKSJONSRAÐ
Martin Eide, professor UiB
Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiTø
Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ADRESSE
Forskerforum, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
Telefon: 21 02 34 00/ Telefaks: 21 02 34 01
E-post redaksjon:
i.myking@forskerforbundet.no,
k.brottveit@forskerforbundet.no

Trykk/ekspedisjon: Øyvind Glomvik AS
ISSN 0800-1715
Opplag: 16 750
ANNONSER
Arne Aardalsbakke
Telefon: 64 87 67 90
Telefaks: 64 87 67 91
E-post: forskerforum@c2i.net

Format	
1/1 side	16900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling/kunngjøringer: kr 27,- pr spaltemm.
Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

UTGIVELSESPLAN	
1/2007	02.01.2007
2/2007	05.02.2007
3/2007	05.03.2007
4/2007	02.04.2007
5/2007	07.05.2007
6/2007	11.06.2007

Neste nummer: 5. februar 2007. Deadline: 24. januar.
Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte
innsendte innlegg. Sender du inn stoff, legg ved
diskett eller bruk e-post/vedlegg.

Internett: www.forskerforbundet.no
Omslagsillustrasjon: Kari Stai/Patron

aktuelt

5 – PRESSES UT I AFP

Eldre ansatte presses ut i avtalefestet pensjon, sier hovedtillitsvalgt Live Rasmussen ved Universitetet i Oslo. Hun krever en bedre eldrepolitikk ved UiO.

9 EVNE OG VILJE

Evne og vilje
Pengene er der. Forskningsmeldingene ligger der. Men regjeringen mangler vilje til å satse ordentlig på forskning, mener Odd Einar Dørum.

12 KAOS I SYSTEMET

Lønnsutbetalinger uteble. Refusjon av utgifter kom aldri på konto. Det nye personal- og lønssystemet ved Universitetet i Oslo fungerer fremdeles dårlig.

14 NOKUT

NOKUT er langt fra et rent faglig organ. Politikk og fag blandes sammen hevder NIFU STEP i en ny evaluering.

magasin

19 SKRAPET SOM GJENOPPSTÅR

Gjenstander fra oljeplattformer kan få sin renessanse utenfor Norsk Oljemuseum i Stavanger. Et nytt vitensenter er under planlegging.

23 PORTRETET

– Min jobb er å sørge for at Djupedal fortsett mulig kommer ut av barnehagen.
Møt Bjarne Hodne, ny leder i Forskerforbundet.

26 FAGET OM FAGET

Matematikkunnskapene i grunnskolen har gått tilbake, og studentekruttingen til faget er dårlig. Kan det hjelpe at Høgskolen i Agder gir doktorgradsutdanning i matematikdidaktikk?

faste spalter

22 TI KJAPPE, SKJØNNÅND, BILDER FRA NORSK FORSKNING.

25 20 SPØRSMÅL

30 KRONIKK

Et krampaktig skille mellom universitet og høyskoler rir oss som ei mare, mener professor Øyvind T. Gulliksen ved Høgskolen i Telemark. Hans kronikk er et åpent brev til Stjernø-utvalget

forbundssider

38 FORBUNDET INFORMERER

38 INNSPILL: Generalsekretær Kari Kjenndalen

39 INNSPILL: Forbundsleder Kolbjørn Hagen

Redaktør Ingar Myking

Tøffare tider for Beach University?

NOREG BRUKAR to milliardar kroner i året på vårt sjuande universitet. I studieåret 2005-06 hadde det 22 055 studenter. To tredjedelar av studentane tek master- eller bachelorgrad, og medisin og økonomiske fag er dei mest populære studieretningane. Nokre vel å kalle universitetet for Beach University, men namnet er ikkje berre rettvis.

VISNAKKAR OM norske utanlandsstudenter. Myta om den norske utanlandsstuderande er solglade dagar på ein campus ved eit obskurt, ikkje-kvalitetssikra universitetet i Australia. Gjerne med ei kvit sandstrand i nærleiken, der våre norske studenter fordjupar seg i surfing som ein del av ein svært så tverrfagleg bachelorgrad. Og sjølv om rektorane der aldri sluttar å undre seg over kor sjenerøs den norske staten er som betalar alle studieavgiftene til nordmennene, passar universitetet vel på å justere studiepengane etter utanlandssatsane til den norske Lånekassa.

MEN DETTE ER SJØLVSAGT mindre enn halve sanninga. Mange australske universitet er blant dei beste i verda, medan nokre hadde aldri fått kome gjennom resepsjonen til NOKUT eingong. Flest norske studenter reiser til Storbritannia, med Australia og Danmark hakk i hæl. Svært mange får ei like god, om ikkje betre utdanning enn kva dei kunne fått i Noreg. Og sjølv om utanlandske lærestadar spekulere i at norske styremakter stiller villig opp med lån og stipend til studieavgiftene (vel 52 000 NOK i året), får mange nordmenn tilgang på ei utdanning dei fleste internasjonale jamaldringar berre kan drøyme om. Sjølv om verda ikkje er sosialdemokratisk, skal nordmenn ha sosialdemokratiske rettar i verda, er moralen.

SÅ LANGT SÅ VEL, skulle ein tru. Men verda er ikkje så enkel. Norsk politikk i høve til studiar i utlandet er prega av meir paradoks enn konsistens. Særleg er tesen om fritt studieval eit merkeleg fenomen. På om lag same tid som Stortinget etablerte NOKUT til skrekk og åtvaring for norske studiestadar som kunne tenke seg å ta snarvegane i studiekvalitet, vedtok dei prinsippet om fritt utanlandsk studieval, med Lånekassa i lomma. På eit seminar i regi av Kunnskapsdepartementet like før jul, kom det fram at ikkje alt er som det bør vere med omsyn til kvaliteten på ein del utanlandske studiestadar. Skal vi tru seniorrådgjevar Rolf Lofstad i NOKUT, har dei der sett meir ein eitt tilfelle av at nordmenn har tapt pengar og år av livet sitt fordi dei har fått studiestøtte til utdanningar som ikkje held mål. Ein del av desse døma var frå Australia. Han argumenterte sterkt for at studiestøtaden blir avgrensa til berre kvalitetssikra lærestadar. "Det er våre pengar som blir brent vekk. Vi må i det minste satse på å kjøpe kvalitet," sa Lofstad til Kunnskapsdepartementet.

EI ANNA KRITISK røyst blei heva frå Handelshøyskolen BI, via den nybakte rektoren der, Tom Colbjørnsen. Han hevda at dei rause ordningane til utlandstuderande svekkar både dei private og offentlege utdanningsstadane her heime. Ved BI, som har skulepengar, får ikkje studentane dekt delar av avgiftene, slik dei gjer i utlandet. Med ein gunstig valutakurs i ryggen og ein statleg sjekk til skulepengar, lever norske studenter langt betre i utlandet. "Ved å subsidiere dårlege universitet i utlandet, svekkar vi våre eigne lærestadar," var budskapet. Kvifor blir ikkje ein større del av den internasjonale studentutvekslinga organisert gjennom norske fagmiljø? Det er her dei internasjonale forskingskontaktane er, og det er ved lærestadane langsiktige internasjonalt samarbeid om forskning og utdanning kan byggast opp.

VED NORSKE UNIVERSITET og høgskular satsast det på å bygge opp samarbeid med dei beste utdanningsinstitusjonane i verda, med gunstige studieutvekslingsavtalar, medan norske styremakter gir ungdomen økonomiske insentiv til å søke seg til det middelmåtige, vil mange hevde. I det kvalitetsreformerte studie-Noreg, der studentanes studiepoeng betyr kroner og øre, er det lite pengar for lærestadane i å bygge opp studentutvekslingsavtalar med internasjonale universitet og høgskular. Dei norske får utgiftene til administrasjon og informasjon, men studiepoenga til studentane blir ikkje økonomisk kompenserte.

EIT ANNA PARADOKS er at medan vi i Noreg slit med rekruttering til realfag og andre nøkkelfag og difor prøvar å lage heimlege ordningar for å skaffe studenter her, så er det ingen teikn til slike tankar i studiepolitikken for utlandet. Tesen om fritt studieval skjelar ikkje til nasjonale omsyn og prioriteringar. Vårt sjuande universitet er dyrt og idealistisk. Vil Noreg bygge opp studie- og forskingssamar-

beid med Russland, India eller Tyskland innan realfag eller språk, skal ikkje dette redusere den særnorske menneskeretten som seier at alle nordmenn kan få studere kva dei vil, kor dei vil.

BAK DEN SJENERØSE finansieringsordninga for utlandstuderande finn vi ein av landets mest effektive interesseorganisasjonar, ANSA. Organisasjonen til norske studenter i utlandet, har vunne gjennomslag i Stortinget i fleire periodar med den enkle budskapet: Lik rett til utdanning, er fritt studieval med full økonomisk kompensasjon, worldwide. Truleg er noko av grunnen til at ANSA får slik eit politisk gjennomslag, eit ønske om å eksponere norske lærestadar for konkurranse gjennom ei slag Rolls Royce-utgåve av stykkprisfinansiering: norske studenter med marknadsmakt verda over.

DET ER DERFOR prisverdig at statsråd Djupedal no tek initiativ til ein gjennomgang av det sjuande universitet. På seminaret i Kunnskapsdepartementet stilte han ei rekke vesentlege problemstillingar:

"Bør norske studenter velje fritt i utlandet? Er kvalitetsskringa god nok? Skal vi heller bruke meir pengar på norsk utdanning? Er det viktigare å prioritere norske samarbeidsland? Skal vi styre finansieringa ut frå kva som relevant for Noreg? Er det betre å satse på studentutvekslingsavtalar som legg opp til delstudiar i utlandet?"

DET ER MOGLEG AT det sjuande universitet har fått eit urettvist dårleg omdømme. Studiar i utlandet er verdfullt både for Noreg og den enkelte – uansett om studenten kjem heim til Noreg eller ikkje etter avlagd eksamen. Men Beach University bør gravleggast som utdanningspolitisk prosjekt. Lukke til, Djupedal!

Det er vanskeleg å forstå kvifor Beach University er ein hard konkurrent til norske lærestadar. (Illustrasjonsfoto: Arkiv)

NOTISER

Nær 30 milliarder kroner til FoU

NIFU STEP's statistikk over utgifter til forskning og utviklingsarbeid (FoU) viser at den samlede FoU-innsatsen i Norge utgjorde 29,6 milliarder kroner i 2005. Dette er en økning på vel 1,8 milliarder fra 2004 og 2,3 milliarder fra 2003. Økningen fra 2003 fordeler seg med 0,2 milliarder i næringslivet, 0,5 milliarder i instituttsektoren og 1,6 milliarder i universitets- og høyskolesektoren.

Målt i faste 2003-priser økte de samlede FoU-utgiftene reelt med 1,9 prosent i 2005 i forhold til 2003, eller gjennomsnittlig 1,0 prosent per år. Dette er lavere enn i toårsperioden 2001-2003, da realveksten var 3,7 prosent per år i gjennomsnitt, og betydelig lavere enn i den foregående toårsperioden 1999-2001, da den tilsvarende vekstprosent var 6,1.

I næringslivet var det en realnedgang i FoU-utgiftene på 1,9 prosent i gjennomsnitt per år fra 2003 til 2005. FoU-innsatsen i næringslivet varierer imidlertid mer fra år til år enn i de andre sektorene. Fra 2003 til 2004 hadde næringslivet en realnedgang på 6,9 prosent, mens det var en økning på 3,5 prosent fra 2004 til 2005. Nedgangen i næringslivets FoU-utgifter i 2005 i forhold til 2003 skyldes i første rekke en reduksjon i investeringene i FoU – det var en realnedgang i kapitalutgiftene på hele 31 prosent i toårsperioden. Også lønnsutgiftene i næringslivet viste en svak nedgang. I instituttsektoren var det en realvekst på 0,3 prosent fra 2003 til 2005 – altså tilnærmet nullvekst. Veksten i denne sektoren gjelder driftsutgiftene til FoU, mens kapitalutgiftene viste en nedgang.

I universitets- og høyskolesektoren er de registrerte FoU-utgifter i 2005 betydelig høy-

ere enn i 2003. Veksten gjelder både drifts- og kapitalutgifter. Noe av veksten kan imidlertid forklares med endringer i datagrunnlaget ved universitetssykehusene, men størstedelen av veksten er reell. Korrigert for universitetssykehusene var den årlige realveksten i universitets- og høyskolesektoren på 4,2 prosent fra 2003 til 2005.

I 2005 ble det utført i alt 30 500 FoU-årsverk i Norge, en økning på 1450 i forhold til 2003. Næringslivet stod for 45 prosent av de totale FoU-årsverkene i 2005, universitets- og høyskolesektoren for 31 prosent og instituttsektoren for 24 prosent. Det totale antall FoU-årsverk økte med 5 prosent fra 2003. Universitets- og høyskolesektoren stod for hele økningen.

Sensurerer sine ansatte

Direktør Geir Stene-Larsen, direktør ved Folkehelseinstituttet og hovedstyreleder i Forskningsrådet innfører full sensur av ansatte. Ingen får snakke med pressen, skriver Aftenposten. All kontakt med journalister fra nå av skal skje via informasjonsavdelingen.

Forskere får ikke snakke med journalister uten at det er godkjent av Stene-Larsen, som er øverste sjef. Han mener forskere ikke uten videre selv kan formidle sin egen forskning til allmennheten, blant annet fordi forskningsresultatene kan være av en slik karakter at det kan få samfunnsmessige og politiske konsekvenser. Norsk Presseforbund reagerer kraftig, og mener dette er til hinder

FoU-utgiftenes andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) utgjorde 1,53 prosent i 2005. Dette er en nedgang i forhold til 2003, da andelen var 1,71 prosent og til 2004 da den var 1,59 prosent. Offentlig finansiert FoU utgjorde 0,67 prosent av BNP i 2005, mot 0,86 prosent for FoU finansiert av næringslivet, andre kilder og utlandet.

I 2005 ble 13,1 milliarder kroner eller 44 prosent finansiert av næringslivet. Dette er en relativ nedgang i forhold til 2003, da andelen var 47 prosent. Vel 85 prosent av den næringslivsfinansierte FoU ble brukt av næringslivet selv. Andelen offentlig finansiert FoU økte fra 42 prosent i 2003 til 44 prosent i 2005, og utgjorde da nesten like mye FoU som næringslivet.

Folkehelseinstituttets og Forskningsrådets Geir Stene-Larsen. (Foto: Scanpix)

for den åpne samfunnsdebatten hvor forskere med sin kompetanse er viktige aktører.

– Dette er rimelig håpløst, og må stoppes. Jeg oppfatter dette som et program for knebling av ansatte, sier assisterende generalsekretær Arne Jensen i Norsk Presseforbund.

Full granskning av kreftsaken

Regjeringen ønsker full granskning rundt håndteringen av krefttilfellene med utgangspunkt i de tidligere Rosenborg-laboratoriene ved NTNU. Det vil bli oppnevnt et uavhengig granskningsutvalg. I tillegg oppnevner Kunn-

skapsdepartementet et rådgivende medisinsk ekspertutvalg som skal gi departementet råd i det videre arbeidet med saken, herunder en vurdering av omfanget og tiltak som nå bør settes i verk. Det er regjeringen som skal oppnevne granskningsutvalget og vedta utvalgets mandat. Utvalget skal vurdere både departementets og NTNUs håndtering. Det medisinske ekspertutvalget skal ledes av divisjonsdirektør Erik Dybing ved Nasjonalt Folkehelseinstitutt.

– Dette er en sak som fortsatt krever mye arbeid, og vi knytter derfor til oss de fremste eksperter på området til å bistå oss. Sakene representerer en tragedie for de som er berørt og deres familier, sier statsråd Øystein Djupedal.

Djupedal påpeker også at det videre arbeidet skal skje i full åpenhet:

– Staten skal ikke holde tilbake informasjon rundt behandlingen av disse sakene, sier Djupedal.

Utvalget skal samtidig vurdere om slike saker også kan ha tilknytning til andre universiteter og høyskoler i Norge.

– NTNU kunne vært mer aktive i oppføl-

gingen av tidligere studenter og ansatte som har jobbet eller studert på Rosenborg, erkjenner rektor Torbjørn Digernes. Han beklager at noen opplever at de ikke er blitt fulgt opp godt nok.

Samtidig understreker rektor at NTNUs ledelse hele tiden fra 1997 har handlet slik den mente var best, ut fra den kunnskap den har hatt til enhver tid, og i samråd med den beste ekspertise.

Staten har de siste ti årene utbetalt hemmelige erstatninger til tidligere studenter og ansatte som har jobbet med livsfarlige stoffer ved NTNU i Trondheim. I ettertid har flere personer som studerte der langt ut på 80-tallet fått kreft, og er enten tilkjent erstatning eller er i forlikforhandlinger, skriver VG.

Kunnskapsminister Øystein Djupedal (SV), mener NTNU har opptrådt korrekt i saken, men varsler full gjennomgang.

Allerede for 35 år siden advarte professor Tor-Henning Iversen ledelsen om uforutsiktelige arbeidsforhold ved laboratoriet ved NTNU i Trondheim, skriver Adresseavisen.

Sitatet:

Når en forsker oppgir hvor han eller hun arbeider, vil vedkommendes uttalelser lett bli oppfattet som instituttets syn i saken hvis det ikke presiseres at det er forskerens private oppfatninger. Det er ikke sikkert at det er akkurat den forskeren som er best egnet til å gi råd i den aktuelle saken. For å skille mellom disse rollene, vil vi ha kontroll på hva som kommer ut fra instituttet.

Geir Stene-Larsen,
administrerende direktør ved
Folkehelseinstituttet til Aftenposten.

Eldre i akademia

- UiO treng ein eldrepolitikk

Eldre tilsette vert pressa til å søkje AFP. Universitetet i Oslo bør snarast skaffe seg ein verdig politikk for eldre, meiner hovudtillitsvald Live Rasmussen.

- Ettersom undervisingsbehovet har auka, treng UiO folk som kan jobbe 150 prosent, men alle tilsette orkar ikkje det.

Rasmussen er ikkje nådig når ho skildrar handsaminga av eldre vitskapleg tilsette ved Universitetet i Oslo. Ho er hovudtillitsvald i Forskerforbundet ved UiO og har den siste tida merka eit aukande press på denne gruppa.

- Uprofesjonelt

- Dei vitskapleg tilsette vert handsama som leverandørar, og dette kan gå spesielt ut over dei eldre. Alt skal gå opp i excel-arka, seier Rasmussen. Ho siktar til *timerekneskapane* - systemet for registrering av pliktarbeid. Blant anna førelesingar og eksamensarbeid vert vekta ut frå estimert tidsbruk, men arbeid med forskning og formidling vert ikkje rekna med.

- Nokre instituttstyrarar oppfører seg i beste fall uprofesjonelt overfor eldre arbeidstakarar. Men til deira forsvar kan ein seie at dei ikkje er gjevne verkemiddel eller instruksar om korleis dei skal takle situasjonen, seier Rasmussen.

Ho meiner universitetet må utforme sentrale retningslinjer for korleis ein skal handle når folk ikkje klarar å oppfylle alle pliktene sine. Ho viser til at UiO og tenestemannsorganisasjonane vedtok ein personalpolitikk i mars 2006. Der heiter det at arbeidet med å konkretisere ein livsfasepolitikk skulle starte i 2006.

- Pressa til AFP

Rasmussen trekkjer spesielt fram Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi (sjå eiga sak) og Kjemisk institutt.

- Kjemisk institutt har generert eit underskot over lang tid ettersom tildelingane etter produserte studiepoeng har gått ned. Der-

med spreier det seg ei oppfatning av at instituttet har for mange tilsette, men ikkje på eit fagleg grunnlag. Utgangspunktet er reint økonomisk. Instituttstyraren har gjennomført medarbeidersamtalar der han har prøvd å få alle eldre tilsette over på AFP, seier Rasmussen. Ho understrekar at AFP-ordninga skal brukast etter ynskje frå den enkelte, ikkje som eit resultat av press frå arbeidsgjevar.

- Det er legitimt å krisemaksimere oppo-

ver i organisasjonen. Det er jobben til instituttstyrar å få fakultet og leining til å sjå alvorret i ein dårleg økonomisk situasjon. Men ein kan ikkje krisemaksimere overfor dei tilsette og individualisere ansvaret for dårleg økonomi, seier ho.

Fleksible oppgåver

Problemstillinga vert ikkje mindre aktuell i tida framover. Innan ti år vil 44 prosent av dei vitskapleg tilsette ved UiO nå pensjonsalder. Rasmussen tek til orde for meir fleksible arbeidsoppgåver for eldre fagleg tilsette ►►

- Ein bør ikkje lene seg hardt på nokon som har nådd grensa. Korleis få restkapasiteten ut av eit menneskje? Press er sjeldan svaret, seier hovudtillitsvald Live Rasmussen.

60 institutter må betale skatt

Rundt 60 forskningsinstitutter, som til nå har vært fritatt for skatt, kan bli skattepliktige. I alle fall på deler av virksomheten. Det er konsekvensen hvis dommen fra Trondheim tingrett om å skattlegge en rekke nye Sintef-selskaper blir stående, skriver Aftenposten. Men Sintef er dundrende uenig i dommen, og har anket til lagmannsretten.

- Hvis dette blir stående, så blir forskning i Norge skattepliktig i instituttsektoren. Dette bryter grunnleggende med norsk forskningspolitikk. Du finner ikke en politiker som vil skattlegge forskning, sier konsernsjef Unni Steinsmo i Sintef.

UiO går imot formidlingsindikatorane Universitetet i Oslo slaktar dei fem indikatorane for formidling i innstillinga "Sammen for kunnskap II". UiO meiner effekten blant anna kan bli formidling som blir driven for langt i retning av kommersialisering, skriv Uniforum. Dermed sluttar UiO seg til kritikken som tidlegare har kome frå universiteta i Bergen og Stavanger. I høyringsbrevet heiter det blant anna at operasjoniseringa og fylgjene av å ta akkurat desse indikatorane i bruk fører til utveljing av nokre former for formidling og utelukking av andre. Samla gir dette ei uheldig redefinering, meiner universitetsleiinga.

Finansnæringa rykker frå

Tilsette i finansnæringa har ein vekst i månadsløna på over sju prosent i 2006 i forhold til 2005.

Gjennomsnittleg månadslønn for heiltidstilsette i finanstenester utgjorde 41 400 kroner per september 2006. Dette er ein auke på 2 800 kroner, eller 7,2 prosent, frå same tidspunkt året før. Vel halvparten av auken kjem på grunn av vekst i bonusutbetalingane. Dette kjem fram i lønnsstala for 2006 fra Statistisk sentralbyrå.

► som slit med stadige underskot på timerekneskapane.

– Sjølv om gjennomsnittsalderen ved norske institutt er høg, kan ein ikkje kome seg unna ansvaret for å leggje individuelt til rette for eldre arbeidstakarar.

– *For å ta arbeidsgjevarperspektivet: kva skal ein gjere med folk som ikkje klarar å gjere heile jobben?*

– Ein må kunne krevje at arbeidstakar gjer greie for aktivitetane som fyller tida, og ein må kunne vere viljug til å ta på seg andre oppgåver. Kan hende ein kan leggje meir vekt på alternative formidlingsoppgåver, som kurs på senioruniversitetet, og ikkje minst oppsummering av den faglege karrieren, seier Rasmussen.

Av Kjetil A. Brottveit (tekst og foto)

– Departementet har ansvaret

Forskerforum får kontakt med instituttstyrar Tyge Greibrokk per e-post. Han kommenterer kritikken frå Live Rasmussen slik:

– Dersom Forskerforbundets tillitsvalgte mener at jeg krisemaksimerer overfor våre ansatte, bør hun snarest kontakte meg for å bli orientert om situasjonen. Forøvrig er seniorpolitikk et emne som det er helt naturlig å ta opp i medarbeidersamtaler med personale som nærmer seg

pensjonsalder (ref. UiOs egne anbefalinger).

Jeg har ved flere anledninger etterlyst støtte fra sentralt hold ved omstillinger. Vi har finansieringsordninger som krever evne til raske omstillinger, som ikke lar seg gjennomføre. Rett adresse for slike klager er derfor ikke instituttledere som arbeider livet av seg for å få økonomien på plass, men KD som bare stiller krav uten å gi oss virkemidlene som skal til.

Tyge Greibrokk (Foto: Scanpix).

Eldre i akademia

Kampen mot timegjelda

– Dei som kjem i underskot på timerekneskapen, får mistankens blikk på seg, seier professor Tone Schou Wetlesen. Ho meiner at arbeidsgjevaren har prøvd å presse henne ned i stillingsdel.

Ho har vore tilsett ved Universitetet i Oslo sidan 1977. No kjenner professoren ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi seg tvinga til å seie at ho gjer ein "adekvat arbeidsinnsats". Ho har nemleg kome i gjeld til arbeidsgjevaren – timerekneskapen viser raude tal.

Aukande underskot

– Etter at systemet vart innført, var eg visestyrar ved instituttet og undervisningsleiar. Eg kom opp i 200 plussimar, og trudde eg låg godt an. Men desse timane vart fort etne opp, seier Wetlesen, som seinare har kjempa mot underskot i rekneskapen.

– Eg har ikkje lege så mykje under per semester, men samla opp over tid, vert det eit tal som visast, seier Wetlesen.

I september 2005 gjekk ho ned til 80 prosent stilling. Ho vona at ho slik kunne kome i balanse, og kan hende få meir tid til forskning. Denne strategien har ikkje ført fram:

– Eg arbeider snarare fem dagar i veka enn fire. Eg har framleis nesten ikkje tid til å forske, og eg går framleis i underskot. I haustsemesteret har eg gått 30 timar i minus, fortel Wetlesen.

– Pressa ned i stillingsdel

Våren 2006 heldt prodekan Hanne Haavind ved SV-fakultetet ei rekkje møte med arbeidstakarar over 62 år. Emnet var "generasjons-overføring". Alle i denne aldersgruppa ved Wetlesens institutt vart intervjuet.

– Etter dette vart eg innkalla til møte med instituttstyrar og kontorsjef der òg prodekan Haavind deltok etter ynnske frå meg. Det vart

halde fram at eg framleis hadde underskot på timerekneskapen, og kva vi kunne gjere med det. Instituttstyraren hadde på eit tidlegare møte påpeika at eg ikkje hadde så høg forskingsproduksjon dei siste åra. Men eg gav ut ei bok i år 2000, var redaktør for ei bok som kom i 2004 og var fyrsteforfattar for ei bok i 2006. Han meinte at norma er ei bok i året, men eit slikt tempo er absurd. Eg meiner at interes-

sene mine ikkje vart ivaretekne på møtet med dei tre, og eg kjende ei sterk forventning om å gå ned i stilling, seier Wetlesen.

Resultatet vart at ho bestemte seg for å gå ned til ein stillingsdel på 60 prosent, såkalla delpensjon gjennom AFP-ordninga. Men Wetlesen hadde ein søknad om forskingsmidlar til handsaming hjå Forskingsrådet, og dette fekk henne til å endre mening.

– Dersom eg hadde søkt om å gå ned i stilling, ville eg kanskje ha hatt mindre sjanse til å få gjennomslag hjå Forskingsrådet, seier Wetlesen, som derfor trekte søknaden om å gå

– Universitetet i Oslo praktiserer eit avleggs akkordsystem, seier professor Tone Schou Wetlesen.

meir ned i stilling.

Men søknaden til Forskingsrådet skulle vise seg å vere berginga hennar. I desember 2006 fekk ho meldinga om at ho fekk pengar til eit toårig forskingsprosjekt. Wetlesen vil likevel stille opp i Forskerforum – av prinsipielle grunnar, og med tanke på andre som kan vere i ein tilsvarende situasjon.

Todelt miljø

Wetlesen har sjølv forska på målstyring i offentleg sektor og universitetsfinansiering, og ho meiner modellen med timerekneskap er lite eigna på universitetet.

– Planlegging er bra, budsjett og rekneskap er nødvendig. Men alt er ikkje eigna for å telje i timar og minutt. I våre fag gjev det lite meining å “snu bunken” når vi føreles. Det må førebuingar til. Det er dessutan individuelle skilnader i kor raskt ein arbeider, og det er viktig for helse og trivsel at ein får arbeide i sitt eige tempo – innanfor grensene av det rimelege.

– Men trengst ikkje timerekneskapar for å få til ei rettferdig fordeling av oppgåvene?

– Rettferd er brukt som argument for modellen, men han tek ikkje vare på alle rettferdsomsyn. Nokre oppgåver, som verv og store maratonløp med undervising, gjev god utteljing. Dette fører til ei todeling i miljøet mellom dei som har verv eller held ut maratonløpa og får mange plusstimar, medan dei andre får mistankens blick på seg – sjølv om ein gjer ein adekvat arbeidsinnsats. Ein vert sett for kva ein ikkje gjer, ikkje for kva ein gjer, seier Wetlesen. Ho meiner dessutan at normeringa i mange høve er for snau:

– Før fekk vi godskrive fire timar for ein førelesingstime. Etter studiereforma vart mange førelesingar omdefinerte til “seminarundervising” med ei utteljing på tre timar. Men dersom ein har undervising for 20-90 studentar, vert det lite seminarform med studentaktivitet. Det vert for det meste reine førelesingar som krev like mykje førebuing som før.

Treng ny modell

Wetlesen meiner det er for lite medvit rundt utslaga av timerekneskapen. Ho møter ikkje alltid forståing for at ein faktisk kan hamne på minussida:

– “Korleis klarar du å kome minus? Eg har så mange plusstimar,” seier nokre. Men ein burde ikkje diskreditere enkelte fordi andre sprenger “akkorden”. Akkordsystemet har ein elles gått vekk frå i industrien for lenge sidan.

– Du nemner dei som orkar store maratonløp. Er konsekvensen av det du seier at dei skal få endå meir å gjere?

– Nei, dei yngre må ikkje dermed få endå meir å gjere, og her ligg det ei stor utfordring. Det burde til dømes være ei øvre grense for kor mange oppgåver ein enkelt lærar kan verte pålagt å sensurere av omsyn til forskingstida. Dei som gjer ekstra mykje i verv og vurderingskomitear bør få utteljing gjennom ekstra forskingstid, seier Wetlesen, som meiner ein bør utvikle modellar som er betre eigna til å ta omsyn til både forsking og rettferd.

Tone Schou Wetlesen ynskjer høve til å oppsummere den faglege karrieren. (Foto: Svanpix).

– Ynsket mitt er at universitetsleiinga går grundig gjennom akkordprinsippet og ser korleis det vert praktisert, slik at ein kan motverke dei uheldige konsekvensane. Timerekneskapa og seniorpolitikken må sjåast i samanheng. Normeringane må ta omsyn til kva livsfase ein er i.

Etterlyser valfridom

Wetlesen ville helst ha arbeidd i full stilling framleis. Ho tek til orde for større fridom i val av arbeidsoppgåver for eldre arbeidstakarar, og eit høve til å oppsummere forskarkarriere

ren ordentleg.

– Eg har fått forståing for at eg vil førelese, men ikkje ha emneansvar. Men om eg vert bombardert med sensur og andre pliktoppgåver, er eg like langt, seier Wetlesen.

– Men no er du berga av Forskingsrådet?

– Ja, problemet mitt er løyst gjennom det. Eg fyllar 70 år i 2010 og har att eitt år når eg kjem tilbake. Då vil eg ta opp med instituttleiinga kva situasjon eg skal ha det siste året.

Av Kjetil A. Brottveit (tekst og foto)

Eldre i akademia

– Underskotet laga presset

Det var underskotet i timerekneskapen som laga press, ikkje oss, meiner instituttstyrar og prodekan.

– Eg har snakka med Wetlesen fleire gonger. Det ville ha vore helt feil å bede nokon om å gå ned i stilling. Det er leitt om ho kjende presset frå timerekneskapen som eit press frå meg eller andre, seier prodekan Hanne Haavind. Slik skildrar ho møtet:

– Wetlesen vurderte sin egen situasjon, og fleire løysingar vart drøfta ettersom ho, som ho sjølv seier, ynskte ein viss reduksjon av undervisningsoppgåvene. Det var òg eit tema å finne oppgåver som passa til faginteressene hennar, samt å søkje forskingsmidlar til eit prosjekt ho alt var i gang med. For å planlegge rekruttering til fagområde og få høgt nok tempo i utlysing av nye stillingar, vil det vere nyttig å vite om nokre av dei tilsette vurderer å gå av eller ►►

Geir Høgsnes.

Forts. frå side 7 ►

redusere stillinga før dei er 70 år, seier Haavind og held fram:

– Føremålet med samtalane med Wetlesen og andre var å fange opp forventningane og planane til dei tilsette for betre å kunne planleggje for generasjonsoverføringa som fleire av institutta ved fakultetet står overfor i løpet av dei kommande ti åra. Kunne vi i denne samanhengen skape ei form for seniorpolitikk?

– Treng økonomisk dekning

Instituttstyrar Geir Høgsnes ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi seier at møtet med Wetlesen var "innanfor reglementet" og avviser at han har pressa henne på nokon måte.

– *Kan du likevel forstå at ho under dette møtet opplevde press om å gå ned i stilling?*

– Det er underskotet i timerekneskapen over lang tid som har ført til presset hennar. Men når ein kan gå ned i stillingsdel nesten utan økonomiske konsekvensar, kan det vere eit alternativ, seier Høgsnes. Han viser til AFP-ordninga og at ein kan søkje om å få delpensjon.

– Dersom ein skal gå ned eit visst tal timar i undervising, må dei tilsvarende timane kjøpast inn, og til dette treng vi økonomisk dekning. Dette kan ein hente frå lønsmidlar som har vorte frigjorde ved at tilsette heller går ned i stillingsdel, seier Høgsnes, som understrekar at han har stor forståing for at folk reagerer på "køret etter kvalitetsreforma".

– Leiinga må ta eit tak

Høgsnes har elles denne kommentaren til kritikken frå Wetlesen:

– Det ber gale av stad når ein skal forhandle på individnivå med folk på institutta om korleis ein kan få til ein mjuk overgang til pensjon. Dersom vi skulle ha gått inn på avtalar om til dømes å halvere undervisningsplikta for enkelte, hadde instituttet gått konkurs. Universitetsleiinga må ta dette taket sjølve.

Forskerforum fekk ikkje tak i rektor Geir Elingsrud for kommentarar til saka.

Av Kjetil A. Brottveit (tekst og foto)

Forskningsfusk

Forskerforbundet strammar inn

Forskarar som er mistenkte for fusk kan ikkje utan vidare rekne med juridisk hjelp frå Forskerforbundet.

– Det kan kome til eit punkt der både Forskerforbundet og medlemene er best tente med at sekretariatet ikkje yter juridisk hjelp. Dersom vi avslår å yte hjelp, kan medlemen søkje hovudstyret i Forskerforbundet om støtte til juridisk hjelp utanfrå, seier avtroppande leiar Kolbjørn Hagen i Forskerforbundet.

Dårleg PR

I dei nye retningslinene som vart vedtekne i desember 2006, tek Forskerforbundet atterhald om å yte hjelp i saker som kan vere i konflikt med "allment anerkjente akademiske prinsipper eller er av strafferettslig karakter" (sjå ramme). Eit utval oppnemnd blant medlemene i hovudstyret får ansvar for å avgjere frå sak til sak kor grensa for juridisk hjelp skal gå.

Røynsleane med fuskasaka ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) er noko av bakgrunnen for avgjerda til hovudstyret i Forskerforbundet. Forbundet assisterte og representerte forskaren ved Ås, noverande UMB, som er mistenkt for fusk. Dette førte til ein del negativ publisitet, blant anna laga NTB saka: "Støtter juksemissenkt forsker".

– Treng ordentleg forsvar

– *Forskerforbundet skal både vere medlemenes støttespelar og ein forskingspolitisk aktør. Er dette eit uttrykk for at den forskingspolitiske rolla veg tynnst?*

– Nei, dette vedtaket er eit forsøk på å sameine dei to omsyna. Dersom nokon vert mistenkte for fusk, bør dei få eit ordentleg for-

svar. Dersom Forskerforbundet står for dette forsvaret, vert det fort oppfatta som om vi legitimerer fusk. Dermed kan vi risikere å måtte halde att, og forsvaret vert ikkje så effektivt som det burde.

– *Det hadde vore temmeleg absurd om Forskerforbundet gjekk inn for forskningsfusk. Er ikkje dette å gje etter for fordummande media?*

– Saka ved Ås viser tydeleg at balansegangen er vanskeleg. Dersom vi tek for mange atterhald, kan det verte oppfatta som at vi ikkje støttar medlemene våre. Derfor trur vi altså at denne løysinga er best for både Forskerforbundet og medlemene. Ordninga vår vert no i tråd med praksis i andre fagforeiningar.

Av Kjetil A. Brottveit

Fakta

Nye retningslinjer

I dei reviderte retningslinene for "Forskerforbundets juridiske bistand til enkeltmedlemmer" heiter det i punkt 10:

"Forskerforbundets juridiske bistand kan avgrensast mot saker som oppfattast å vere i konflikt med allment anerkjente akademiske prinsipper eller er av strafferettslig karakter. Et utvalg bestående av hovedstyremedlemmer avgjør om bistand skal gis. Medlemmer som gis avslag på sekretariatets juridiske bistand, kan søke Hovedstyret om økonomisk støtte til engasjement av ekstern advokat.

Meir medvitne studentar

Tyskland: Studentane vert stadig meir medvitne om styrken og veikskapen ved ulike universitet, og dette påverkar vala deira. Det er konklusjonen i ei undersøking gjort av tidsskriftet *Der Spiegel*. 50 000 studentar har svara på ei enkel rundspørjing på nettet. At studentane er meir medvitne om kvaliteten på studia medverkar òg til framveksten av eliteuniversitet som trekkjer til seg søkjarar med gode karakterar. Stadig fleire lærestadar gjer eigne opptak ved hjelp av intervju eller opptaksprøver. Det fører til meir motiverte studentar og færre som avbryt studia. Det sørlege Tyskland og framfor alt Bayern verkar å vere vinnaren. Technische Universität München har studentar med gode resultat på nesten alle studieretningar. Studentundersøkinga viser òg at det er tekniskarar, økonomar og naturvitarar som har lettast for å få jobb etter studia.

Hjelper irakiske akademikarar

Den britiske organisasjonen Council for Assisting Refugee Academics (Cara) har sett i gang ulike tiltak for å hjelpe irakiske universitetslærarar som har flykta utanlands. Cara vart grunnlagt på 30-talet for å hjelpe jødiske akademikarar som var tvunga til å forlate Tyskland. No er alle kreftene sett inn for å hjelpe irakarane. "No har vi ei krise som er like alvorleg som den på 1930-talet," seier leiaren, professor John Ashworth, til avisa *The Independent*. Han har nyleg skrive eit brev til statsminister Tony Blair for å be om hjelp. Han har òg oppmoda kollegaer ved britiske universitet om å "adoptere" irakarar. Dette kan til dømes skje gjennom å ta imot ein universitetslærar eller ein irakisk student som har vorte tvunga til å flykte frå landet. Cara prøver å få dei britiske styresmaktene til å gjere handsaminga av søknader om opphaldsløyve raskare. No kan det ta opp til eitt år før irakiske forskarar får svar på søknadene, skriv *The Guardian*.

Fram for elektronisk publisering

USA: "Vi lever i ein digital tidsalder, men det verkar som ein del akademiske institusjonar ikkje har fått det med seg." Denne krasse kommentaren kjem frå eit medlem av ei arbeidsgruppe i det amerikanske Modern Language Association (MLA), melder det svenske Høgskuleverket. Gruppa, som har diskutert publiseringsmønster og meritering, hevdar at mange humanistiske forskingsmiljø framleis legg altfor stor vekt på trykte monografiar i samband med rekruttering. Dette vert urimeleg i og med at det har vorte stadig vanskelegare, spesielt for yngre forskarar, å få bøker publisert. MLAs arbeidsgruppe oppmodar tilsettingsansvarlege om å leggje meir vekt på innhald enn publiseringsform. Oppgåver, gode omsetjingar og lærebøker bør vidare gje betre uttelling. Teksten i ei pdf-fil på nettet kan ha minst same kvalitet som ei trykt bok, meiner gruppa.

Forskningsspolitikk

- Har evne - mangler vilje

Norge mangler ikke en helhetlig forskningspolitikk, men i regjeringen ligger det en systematisk mangel på vilje til å satse på forskning, ifølge Odd Einar Dørum (V).

Venstres forskningspolitiske talsmann Odd Einar Dørum bestrider professor Jan-Fridtjof Bernts utspill i forrige nummer av Forskerforum. Bernt hevder blant annet at norsk forskningspolitikk trenger et overordnet råd fordi den mangler lederskap og er preget av skippertak og retrospektiv tenkning.

- Jeg synes Bernt suverent overser forskningsmeldingen fra Lilletun, opprettelsen av forskningsfondet og forskningsmeldingen fra Bondevik II-regjeringen. Vi anla en systematisk opptrapping av penger til universiteter, høyskoler, institutter og forskningsråd, samt til stipendiater, post.doc.-er og vitenskapelig utstyr, sier Dørum i et intervju med Forskerforum. Dørum hevder at Bernt gjør feil i å ta oppmerksomheten bort fra denne opptrappingen bare fordi dagens regjering nekter å satse på forskning.

- Burde lyttet

- Jeg reagerte spontant på Bernts utspill. Vi har fått en regjering med rekordmye penger til disposisjon, først gjennom 12 milliarder i frie penger på det ordinære budsjettet, og så fire milliarder ekstra, hvorav 2,8 milliarder gikk til sykelønnsordningen. Hvis man hadde lyttet til norsk industri, NHO, Abelia, IKT-Norge, universitets- og høyskolesektoren, studentorganisasjonene, Unio, Akademikerne, Forskerforbundet, Tekna, YS, ja, selv Gerd Liv Valla - så ville man ikke kuttet i høyere utdanning og unnlatt å fortsette opptrappingen av stipendiater.

Lidenskap og kampvilje

I en situasjon med en enorm mulighet til å satse penger, mennesker og utstyr på bakgrunn av to forskningsmeldinger med bred støtte i Stortinget, lar regjeringen være å handle, påpeker Dørum.

- Hva om Bernt er ute etter å konstatere noe omkring realitetene, og ikke intensjonene, i norsk forskningspolitikk?

- Jeg føler at Bernt velger seg bort fra den systematikken som er bygget opp, og i stedet velger å beskrive alt som skippertak. Et utvalg av vise mennesker kan ikke ha overordnet styring med norsk forskningspolitikk, som hviler hos en forskningsminister, sier Dørum.

- Har vi en svak kunnskapsminister som taper på forskningens vegne?

- Jeg liker ikke å dele ut karakterer, men den sittende statsråd har selv valgt å kalle seg for kunnskapsminister, ikke forskningsminister som før. Dette forutsetter en person med kampvilje og stor lidenskap for området, noe Jon Lilletun og Kristin Clemet satt inne med. Skal du løfte forskning i Norge, må du ha sterk vilje og kampevne på innsiden av regjeringssystemet, og så må du ha en levende opposisjon på utsiden - både i det parlamen-

tariske liv og innenfor academia. Alt dette må til for å løfte, men du kan ikke fjerne ansvaret fra dem som har ansvaret, sier Dørum.

"Politik är att vilja"

Ifølge Venstres forskningspolitiske talsmann, som er kjent for sin helhetsorientering i norsk politikk, er partiene til venstre for sentrum kjent for kunnskapsbaserte reformer. Nå ser Dørum noe annet.

- Sosialdemokraten Olof Palme sa at "politik är att vilja." Djupedals linje er å bort-

forklare det hele og si at Bondevik II-regjeringen burde ha vært bedre. Det er ikke det mest gripende argumentet å ty til fortiden for å forsvare mangel på framtid der du selv sitter med makt og penger. Og så har vi Kristin Halvorsens linje om å forstå barnehagesatsing som et alternativ til forskningssatsing. Hadde de villet forskning, hadde de aldri startet med å kutte forskningsfondet med 25 milliarder i 2006, de ville ikke tatt ut de 100 millionene de skulle lagt til på gaveforsterkningsordningen, og de ville selvsagt ha lagt fram et helt annet budsjett for 2007. Dette er en systematisk mangel på vilje, sier Odd Einar Dørum.

An Andreas Høy Knudsen

Venstres Odd Einar Dørum hevder at regjeringen har skylden for akademias problemer. Her fra Forskerforbundets "Forskningsspolitisk seminar". (Foto: Kjetil A. Brottveit)

Færre studentar i Tyskland

Fleire lukka utdanningar fører til at færre søker seg til høgare utdanning. Det fastslår det tyske rektormøtet HRK i ein analyse av opptakstatistikken dei siste åra. Det politiske målet er at 40 prosent av ein årsklasse skal søkje seg til høgare utdanning. I 2003 låg talet på 38,9 prosent, men no har prosentdelen felle til 35,5. HRK meiner at ein del av forklåringa ligg i den nye gradstrukturen som Bologna-prosessen har ført med seg. Bachelor- og mastergrader krev høgare kvalitet på utdanningane og større lærartettleik. Lærestadene avgrensar dermed opptaket av økonomiske grunnar. I vissa delstatar har talet på opne studium vorte reduserte med ein tredel.

Reformer i Hellas

Dei greske universiteta har stagnert. Dei manglar evne til utvikling og avgrensar dermed si rolle i samfunnet. Dei harde orda vart felt av statsminister Karamanlis under ein debatt i parlamentet før jol, melder Athens News Agency (www.ana.gr). Han kravde omfattande reformer av høgare utdanning, og lasta tidlegare regjeringar for at ingenting har vorte gjort. Karamanlis hevdar at universiteta og høyskulane utdannar mange til arbeidsløyshe. Studentane vert tvinga til å søkje seg arbeid i utlandet. Regjeringa vil modernisere høgare utdanning, blant anna gjennom å slutte seg til Bologna-prosessen. Samtidig vil ein oppheve det statlege monopolet på høgare utdanning.

Universitetet i Tromsø

Dropper retten til forskningstermin

Hardere prioritering mellom søkere, krav om oppnådde resultater og slutt på ankeadgang ved avslag er deler av det nye reglementet for forskningstermin ved Universitetet i Tromsø (UiT).

– Forskningen vil bli bedre, sier direktør Lasse Lønnum ved UiT.

Mulighetene til å få innvilget forskningstermin blir nå kraftig innskrenket for mange førsteamanuenser og professorer med fast stilling ved UiT. Midlertidig ansatte får imidlertid lettere adgang til forskningstermin. Universitetsstyret vedtok i november et nytt og langt mindre liberalt reglement, hvor blant annet ankemuligheten på avslag blir strøket. Hovedbudskapet i det nye reglementet er at forskningstermin ikke er et automatisk gode, men en belønning for dokumenterte forskningsresultater. Rapportering og kontroll – også fra universitetsledelsen mot den bevilgende avdeling – er nye retningslinjer ved UiT.

Fra liberal til streng

Nå skal tidligere forskningsinnsats og fremlagt forskningsplan gjøres til selvstendige kriterier for behandling av søknad om forskningstermin. Dermed vil fakultetene ha et klarere grunnlag for "ved behov å kunne avslå søknad om forskningstermin, uavhengig om det er økonomiske rammer, arbeidsplaner, forskningsproduksjon eller tidligere forskningsinnsats" som ligger bak, skriver universitetsdirektør Lasse Lønnum i sin innstilling til styret. Forskningstermin er ikke å forstå som en rettighet til de vitenskapelig ansatte, understreker Lønnum. Dermed går UiT fra å være landets mest liberale universitet til å bli det strengeste i sin håndtering av forskningstermin.

Vil øke effekten

– De nye reglene kan gjøre Universitetet i Tromsø til en langt mindre attraktiv arbeidsplass, sier hovedtillitsvalgt Egil Børge Mikalsen. På forhånd advarte Forskerforbundet på det sterkeste mot å fjerne forskningstermin som en rettighet for vitenskapelig ansatte. Allikevel ble samtlige endringsforslag til

reglementet vedtatt av universitetsstyret.

Direktør Lasse Lønnum er imidlertid ikke villig til å si til Forskerforum at det tidligere reglementet for forskningstermin ble misbrukt.

– Men vi har hatt en liberal ordning, sier Lønnum. UiT har over lengre tid jobbet for bedre utnyttelse av sine forskningsressurser, og ifølge direktøren kan en hardere prioritering mellom søkere til forskningstermin øke effekten av midlene.

– Jeg tror forskningen vil bli bedre med det nye reglementet, sier Lønnum.

Viktigere enn noen gang

Universitetene i Oslo, Bergen og Trondheim praktiserer klageadgang ved avslag på søknad om forskningstermin, og i Bergen og Oslo har de vitenskapelig ansatte lik rett til forskningstermin. Enkelte avdelinger ved NTNU krever imidlertid slik dokumentasjon. UiO-professor Bjarne Hodne, som er ny leder i Forskerforbundet, mener praktisering av forskningstermin bør samordnes som en lik rett til alle vitenskapelig ansatte ved norske universiteter. Hodne er skeptisk til de nye reglene ved UiT.

– Forskerforbundet sentralt burde ha vært med i en felles høring om det nye reglementet

Fakta

Forskningstermin

Lønnet permisjon etter opptjent plikttjeneste for vitenskapelig ansatte. Forutsetter forskningsplan og rapport i etterkant og kan inngå i doktorgradsopplegg. Vanligvis må man jobbe seks år for å tjene opp til ett års forskningstermin.

Universitetene i Bergen og Oslo praktiserer lik rett til termin for alle førsteamanuenser og professorer, mens NTNU og Universitetet i Tromsø skiller mellom ansatte på bakgrunn av faktorer som relevans og oppnådde forskningsresultater.

i Tromsø, som gir ulike forhold mellom universitetene, sier Hodne. Professoren peker på at kvalitetsreformen har spist så mye av forskningstiden at man har problemer med å få gjort det man er ansatt til å gjøre, utover å undervise. Gjennom forskningstermin kan man ifølge Forskerforbundets leder komme faglig à jour og ikke minst med utgangspunkt i egen forskning fortsatt gi forskningsbasert undervisning.

– Opphøret av særavtalen om arbeidstidsfordeling gjør forskningstermin viktigere enn noen gang, sier Hodne. Han oppfordrer UiT som arbeidsgiver til å være seg sitt ansvar bevisst og fortsette praksis av allmenn rett til forskningstermin for vitenskapelig ansatte.

Av Andreas Høy Knudsen

Forskerforbundet forsøkte å stanse reglene som gir UiT landets strengeste reglement for forskningsstermin. – Dette gjør UiT mindre attraktivt enn tidligere, sier hovedtillitsvalgt Egil Børge Mikalsen ved FF-UiT.

Danmark satser på grunnforskning

Danmarks Grundforskningsfond setter av 350 millioner DKK til grunnforskning, og oppretter 8 nye sentre for en femårs periode. – Sterke grunnforskningsmiljøer er avgjørende for å utdanne en ny generasjon av unge med den kompetansen vi trenger til å styrke utviklingen på alle områder, sier styreformannen i fondet Klaus Bock. Sentrene favner over mange fagområder, fra DNA-nanoteknologi til økonomi. Konkurransen var hard, med 144 innsendte forslag.

Innkjøpsordninga for sakprosa

- Må leggje vekt på det faglege

Kva krav skal vege tyngst når Kulturrådet kjøper inn sakprosabøker? Det faglege og innhaldsmessige druknar som kriterium, meiner sakprosaprofessor Johan L. Tønnesson.

Skjønnlitteraturen har ei innarbeidd innkjøpsordning, men systemet for innkjøp av sakprosa er framleis på forsøksstadiet. I 2005 vart den gamle innkjøpsordninga for essays avløyst av ei allmenn sakprosaordning for innkjøp av essays, biografier, reiseskildringar og dokumentarbøker. Ei skjønnlitterær bok skal utmerke seg negativt for å ikkje verte innkjøpt, medan berre eit lite utval av sakprosabøkene vert kjøpte inn til biblioteka.

- Bruk fagkonsulentar

Kva kriterium skal vurderingsutvalet i Kulturrådet gå etter? I statuttane til Kulturrådet heiter det at ordninga gjeld "sakprosabøker med språklige, litterære, innholds- og formidlingsmessige kvaliteter som henvender seg til et allment publikum."

- Det er viktig med formidlingsmessige kvaliteter, men det gjev eit feil signal at innhaldskriteriet er så neddempa. Ordninga er ikkje innretta mot typiske fag- og pensumbøker, men ein må likevel kunne leggje vekt på fagleg innhald. At bøker *kan* kome på ei pensumliste, må ikkje vere eit argument mot å kjøpe dei inn, seier sakprosaprofessor Johan L. Tønnesson ved Universitetet i Oslo. Han meiner at vurderingsutvalet må kunne trekkje inn fagkonsulentar dersom dei ikkje kjenner seg fagleg kompetente til å vurdere ei bok.

På tvers av fagfelt

I 2005 vart 30 sakprosabøker innkjøpte. For 2006 kan talet verte om lag 50. Tønnesson understrekar at han ikkje har sterke innvendingar mot utvalet av bøker som er gjort så langt.

- Dette er meint som eit innspel til evalueringa av ordninga når forsøksperioden er over i 2008, seier Tønnesson. Han siterer eit innlegg i Aftenposten frå leiaren i vurderingsutvalet Aslaug Nyrnes: "Den gode sakprosatexten er fagleg sterk, generøs, modig og energisk."

- Dette er ein god karakteristikk.

Kulturminister Trond Giske tok nyleg til orde for å utvide ordninga, og Tønnesson vonar det vil kome bøker til gode som legg vekt på det faglege.

- Dersom det slår til, vil det vere ein stimulans for arbeidet med slike manus i forlaga òg. Men ordninga vil framleis vere selektiv, og er ikkje noko ein kan lage kalkylar etter.

- Er det elles bøker du saknar blant dei innkjøpte?

- Eg kunne ha ynskt meg meir naturvitenskap. Ikkje berre populærvitenskap, men bøker som til dømes *Hva er biologi?* av Dag O. Hessen, som vart innkjøpt i 2005. Der skriv han naturvitenskapen inn i eit anna miljø med ein annan tenkje- og skrivemåte - den humanistiske.

- Lånarane på biblioteka fortener lødig, godt skreven sakprosa, seier sakprosaprofessor Johan L. Tønnesson. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

- Kor sterkt kling folkeopplysingstanken med i det du seier?

- Han kling ganske sterkt med, men i moderne tapning. Før kunne ein lettare bruke motsetnaden mellom ein elite og uutdanna som trong opplysning. I dag er det like mykje ei oppgåve å opplyse på tvers av fagfelt, og boka til Hessen er eit døme på det.

- Språk og innhald heng saman

Aslaug Nyrnes er fyrsteamanuensis Høgskolen i Bergen og leiar av Vurderingsutvalet for ny norsk sakprosa. Ho lever godt med kriteria slik dei er utforma i dag, og er ikkje med på ein premiss om at det reint faglege ved ei bok kan skiljast ut.

- I godt skreven sakprosa er det faglege godt. Dersom ei bok er svært tung og ugjenomtrengeleg, er ho ikkje fagleg gjennomarbeidd. Språklege kvaliteter viser seg ikkje berre i ordval, men i heile tekstkonstruksjonen, seier Nyrnes. Ho meiner Tønnesson uroar seg utan grunn for nedtoning av det faglege.

- Han må sikte til bøker som er gode språkleg, men som vi ikkje anar kva står for fagleg. Dette er hypotetiske tekstar, seier Nyrnes.

Ho er skeptisk til å bygge opp eit apparat med fagekspertise for å vurdere bøkene.

- Vi har høve til å bruke konsulentar i dag òg om vi finn det nødvendig. Men det må ikkje formaliserast. Vi skal velje ut bøker for eit allment publikum, og er vel og merke godt kvalifiserte lesarar. Det er viktig at vi ikkje har ei fagfellevurdering som i academia. Slik kan vi òg vere ei motvekt mot eit teljekantregime som vert stadig meir rigid.

EU-bevilgning til nytt program

Europa-parlamentet har bevilget 54.58 milliarder euro, tilsvarende 430 milliarder norske kroner, til det 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Dette rammeprogrammet varer i syv år. - Med det nye rammeprogrammet vil vi i gjennomsnitt ha 40 prosent mer penger hvert år i forhold til sjette rammeprogram, sier saksordfører i Europa-parlamentet, Jerzy Buzek.

Det nye rammeprogrammet gjelder fra 2007, og varer altså i syv år. De første utlysningene kom i løpet av desember 2006.

Legger ned sju skoler

BI har besluttet å legge ned 7 av sine lokale høyskoler. Skolene som legges ned ligger i Gjøvik, Lillestrøm, Østfold, Vestfold, Telemark, Ålesund og Tromsø. Bakgrunnen skal blant annet være at studentene i økende grad søker til studier i større byer eller utlandet. Foruten 1150 studenter som studerer ved BI på hel- og deltid, vil 47 fast ansatte ved BI-høgskolene bli berørt av nedleggelsen.

Nest størst i verden

Kina havner på 2. plass i OECDs nye rangering av hvor mye i- og u-land investerer i forskning og utvikling (FoU). Dermed har Kina gått forbi Japan i dette kappløpet og ligger nå bare bak USA. OECDs avdeling for forskning og teknologi karakteriserer Kinas FoU-utvikling som overveldende. Rapporten heter *Science, Technology and Industry Outlook 2006*. I 2006 legger Kina litt over 136 milliarder USD i forskning og utvikling, litt mer enn Japans antatte 130 milliarder. USA stiller fortsatt i en klasse for seg med FoU-investeringer på drøyt 330 milliarder USD. Til sammenligning vil de "gamle" 15 EU-landene samlet bruke litt over 230 milliarder dollar i år. Kinas investeringer i FoU målt som andel av BNP er mer enn doblet mellom 1995 og 2004, fra 0,6 prosent til litt over 1,2 prosent. I rapporten opplyses det at Kina nå har 926 000 forskere og ligger på 2. plass på verdensbasis etter USA som har 1,3 millioner forskere.

Millioner til kjønn i Sverige

Svenske Vetenskapsrådets Centres of Excellence-satsning på kjønnsforskning har resultert i tre nye sentre som får 20 millioner SEK hver. Universitetene i Uppsala, Umeå og Linköping ble vinnerne. Det viktigste kriteriet for å få støtte har vært gruppenes mulighet til å bli internasjonalt ledende. Den internasjonale bedømningsgruppen var imponert over det de leste. Totalt ti søknader ble sendt inn, fra til sammen seks universiteter.

Statlig styring

Regnskapskaos i Oslo overføres til Bergen

Senter for statlig økonomistyring (SSØ) har skaffet Universitetet i Oslo massive IT-problemer som kan stanse godkjenningen av 2006-regnskapet fra Riksrevisjonen. Nå vil SSØ innføre systemet i Bergen – og ber Oslo legge bånd på seg.

Det nye personal- og lønssystemet ved Universitetet i Oslo (POLS) fungerer ikke, nesten ett år etter innføringen. Systemet er basert på deler av SAP-løsningen som tidligere har vært en dyrkjøpt erfaring for private storbedrifter og Forsvaret. Høsten 2006 ble konsekvensene av manglende implementering og underbemanning hos leverandøren SSØ klare for alle de 6 000 fast ansatte ved UiO – og nesten 15 000 honorarlønnede. Nyansatte ble sperret ute fra bygningene fordi datasystemene nektet adgang, lønnsutbetalinger uteble i flere dager, e-post ble stengt og sykepenges, pensjon og refusjon av reiseutgifter kom aldri på konto – i tillegg til en mengde andre små og store feil som har rammet arbeidsforholdene til de ansatte ved UiO. Før jul sto hele årsregnskapet til UiO i fare for å bli underkjent av Riksrevisjonen.

Alvorlige regnskaps- og lønnsfeil

Riksrevisjonen har vært inne på UiOs systemer i 2006, bare for å konstatere lange lister over alvorlige og kritiske regnskaps- og lønnsfeil over hele organisasjonen. Realitetene er manglende balanseavstemming, uteblitt skatt og avgift til staten, systematiske og tilfeldige feilføringer av transaksjoner, samt feilaktig innberetning av økonomiposter – kort tid før årsregnskapet skal innsendes.

– Riksrevisjonen kommer ikke til å se gjennom fingrene med feilene, men vi skal rekke å rette dem, sier lønningssjef Trond Ryd ved UiO.

Lønningssesksjonen er den seksjonen som er blitt hardest rammet av den nye SAP-løsningen og har måttet benytte både lørdager og søndager for å få gjennomført en akseptabel lønnsbehandling. Stadig nye og uforutsette utfordringer har skapt merarbeid som en har måttet løse med manuell behandling.

– Noen utenlandsbetalinger måtte behandles manuelt via regnskapssystemet for deretter å tilbakeføres i lønssystemet. Dette har dessverre ført til enkelte forsinkede utbetalinger til utenlandske samarbeidspartnere, for-

teller lønningssjefen, som leide inn seks vikarer fra Manpower i november. I tillegg har UiO leid inn eksterne revisorer fra Ernst & Young. Ekstraarbeidet har kostet minst tre millioner kroner.

Bestrider problemene

Direktør Marianne Andreassen i SSØ hevder å ha gjort sin del av jobben når det gjelder avstemming på lønnsiden og viser til at SSØ ikke er leverandør av regnskapssystemer til UiO.

– Det er beklagelig at noen timelønnede fikk tre dagers forsinket utbetaling av lønn i ett tilfelle på grunn av feil i programvaren som SSØ leverer, sier direktør Marianne Andreassen i SSØ.

Vil vokse på universiteter

Den 18. april i fjor var Universitetet i Oslo først ute av universitetene som kunde av SSØ. Ved hjelp av universitetene i Stavanger, Bergen og Tromsø, i tillegg til NTNU, satser senteret nå på å øke volumet av lønnsutbetalinger med 30 prosent. I så fall vil 17 000 fast ansatte og 30 000 honorarlønnede ved universitetene bli betjent av SSØ sitt SAP-system, i tillegg til hele høgskolesektoren. Ifølge UiO klarer SSØ imidlertid ikke å håndtere leveringene til sin første kunde.

– Størrelsen og kompleksiteten ved UiO har nok overrasket SSØ, som kompetanse- og resursmessig ikke var tilstrekkelig forberedt på oppgaven, sier lønningssjef Trond Ryd ved UiO til Forskerforum.

Ifølge brev fra administrasjonen ved UiO har "SSØ ikke i tilstrekkelig grad bygd opp sin egen spesialkompetanse på universitetsløsningen." Videre står det i brevet fra toppledelsen:

"Manglen på ferdigstilling av feil og mangler i løsningen er en direkte årsak til og hinder for oss i våre bestrebelser på å komme videre."

Ingen UiB-kontrakt

Samtidig får UiO beskjed om ikke å være en negativ ambassadør for SSØ i deres bestrebelser på å gjøre et tilsvarende prosjekt ved Universitetet i Bergen.

Under et møte med universitetsledelsen i høst, hvor temaet var manglende avstemming av regnskapene på grunn av forsinkelser fra SSØ, insisterte leverandøren på å starte opp i Bergen uken etterpå. "Forutsetningen er at UiO ikke er en negativ ambassadør overfor Bergen," heter det i referatet fra møtet. I samme møtet opplyste administrerende direktør Marianne Andreassen i SSØ at senteret har overført prosjektlederen for POLS til UiB – for å være prosjektleder der. Det samme møterferatet viser at UiO etterlyser oppfølging av 73 saker fra SSØ for å komme i stabil drift.

Fakta

POLS

Personal- og lønssystem basert på unix-systemet SAP, innført ved Universitetet i Oslo våren 2006. Systemet har hatt en usikker utviklingsprosess og ført til manglende avstemming av det interne regnskapet ved UiO, samt mangelfull lønns- og honorarutbetaling. Leverandøren er Statlig senter for økonomistyring (SSØ).

Tilsvarende SAP-system fra SSØ er i drift ved Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Agder, og Kunnskapsdepartementet har godkjent at det innføres ved Universitet i Bergen.

– Bergen har gjort en selvstendig vurdering av at de ønsker det nye personal- og lønssystemet som vi tilbyr, noe vi har forholdt oss til, samtidig som vi har forsterket vår ressursinnsats overfor UiO for å få ned utestående saker. Jeg har ikke noe innsikt i kontakten mellom universitetene i Bergen og Oslo og kan selv sagt ikke gi noen beskjed om å være positive ambassadører for våre tjenester, selv om det selvsagt er hyggelig å ha kundene "med på laget", sier Marianne Andreassen i SSØ.

Forundret

Personal- og økonomidirektør Sverre Spildo ved UiB blir forundret når Forskerforum røper henstillingen fra SSØ til UiO om å legge bånd på seg overfor Bergen. Bergen har ikke bestemt seg for å ta i bruk det nye systemet som SSØ tilbyr.

– Vi har ingen kontrakt med SSØ, bare et forprosjekt som vi ville få utført i alle tilfeller. Skal vi gå videre, vil vi gjennomføre en full risikostyring på forhånd, sier Spildo.

– Manglende innsikt

Vitenskapelig representant i UiO-styret Nils Damm Christophersen understreker at SSØ selv foreslo å sette i gang i Bergen. Han kan imidlertid avkrefta at universitetsstyret har fått en henstilling fra SSØ om å legge bånd på seg overfor Bergen.

– Hvis jeg satt i styret ved Universitetet i Bergen, ville jeg ha gått i tett dialog med Oslo før jeg bestemte meg for å innføre det samme systemet, sier Christophersen. Han viser til at UiO ikke kan kreve refusjon fra SSØ etter mangelfull levering, fordi dette ikke står i kontrakten mellom de to statseide institusjonene.

– Det ville vært naturlig for UiO å få refundert ekstraomkostninger, og jeg vil tipse Bergen om å få dette inn i kontrakten med SSØ, sier Christophersen.

Kristian Mollestad, representant for teknisk-administrativt ansatte i universitetsstyret ved UiO, viser til at gjentatte henstillinger fra UiO ikke har ført fram overfor den statlige leverandøren, som universitetet ikke kan sak-

– Det er beklagelig at noen timelønnede fikk tre dagers forsinket utbetaling av lønn i ett tilfelle på grunn av feil i programvaren som SSØ leverer, sier direktør Marianne Andreassen i SSØ. (Foto: Scanpix)

Ansatte ved Universitetet i Oslo har fått forsinket lønn og ingen refusjon av utgifter på grunn av det nye personal- og lønssystemet. (Foto: Ingar Myking)

søke fordi staten eier begge institusjoner.

– Mitt inntrykk er at SSØ er arrogante overfor kunden som viser sitt behov, og for meg virker det som om SSØ har manglende innsikt i kompleksiteten, sier Mollestad.

Ifølge Marianne Andreassen i SSØ er det ingen uklarheter i kundeleverandørforholdet i kontrakten om lønns- og personalsystemet ved UiO.

– UiO har en relativt liten tjenesteleveranse fra SSØ sammenlignet med tjenestoomfanget til våre øvrige kunder. Dette innebærer at UiO gjør mye av arbeidet selv. UiO er imidlertid vår største kunde i volum, og er således en meget viktig kunde for oss, sier Andreassen.

Tapte 1,6 milliarder

Mye tyder på at mangelfull bemanning av implementering og lite fokus på brukergrensesnitt er årsakene til POLS-skandalen ved

UiO. Dette er velkjente problemer for aktører som Statoil, Norsk Hydro, Siemens, Komplett og Expert – som alle har tapt enorme verdier på innføring av SAP. Forsvaret bruk av SAP er det aller verste eksemplet, hvor Program Golf løp opp i kostnader på 1,6 milliarder kroner uten å komme i mål. Saken måtte opp i Stortinget i desember.

Også kunnskapsminister Øystein Djupedal kan bli involvert i forbindelse med POLS-problemene ved UiO. Kunnskapsdepartementet skriver i et referat fra møtet med UiO og SSØ i høst at statsråden vil få et forklaringsproblem overfor Stortinget dersom UiO får underkjent regnskapet av Riksrevisjonen, "samtidig som KD har tillatt at UiB får gå i gang med samme prosjekt."

Av Andreas Høy Knudsen

Fransk privatfinansiering

For første gang har privat kapital sleppt til i eit statleg fransk universitet, melder det svenske Högskuleverket. Université Paris IX-Dauphine skal opprette fire professorat som er finansierte av ulike føretak, blant anna energikjempa EDF og banken Calyon. Saman med to andre verksemdar satsar dei 6,5 millionar euro, tilsvarande om lag 54 millionar kroner på eit utdannings- og forskingsprogram i den komande femårsperioden. Media har blant anna kommentert tiltaket som ei tilpassing til den internasjonale konkurransen og som ei utvikling etter amerikansk førebilete. Tiltaket kjem rett etter at dei franske rektorane har skrivne eit brev til presidentkandidatane om behovet for større satsingar på høgare utdanning. Synet på privatfinansiering er delt, ikkje minst i den sosialistiske opposisjonen.

Sjølvestendige finske universitet

Regjeringa i Finland har føreslått at alle universiteta skal verte meir økonomisk sjølvstendige, melder det svenske Högskuleverket. Det vil blant anna seie at universiteta får høve til å byggje opp eigen kapital uavhengig av statens budsjettøkonomi, og at dei får status som juridiske personar. Framlegget går vidare ut på at universiteta skal få rett til å ta mot donasjonar og midlar frå stiftingar og private organisasjonar. Universiteta skal sjølv kunne forvalte pengane. Lærestadene skal framleis vere statlege, og finansieringa skal framleis vere løyvingar over statsbudsjettet. I dag er det berre Helsingfors universitet og Åbo Akademi som, av historiske grunnar, har rett til eigedom og fondsøkonomi. Lovendringa, som truleg vert innført frå januar, gjer at alle universitet vert jamstilte.

Fem millioner til forskerskole

Kunnskapsdepartementet stiller fem millionar kroner til rådighet til forskingssenteret Simula for etablering av en forskerskole for IKT-forskning. Simula får 5 millionar kroner til rådighet for forskerskolen for 2007. Simulas mål er å ha skolen i full drift frå januar 2008, hvor 60 studenter skal føres frem frå hovudfag til endt doktorgrad, etter blant annet å ha vært halve tiden i en bedrift.

Åpner forskerfabrikk

Forskningsselskapet Simula sender en lissepasning til kunnskapsministeren: Gi oss 30 millioner, så starter vi egen skole for å klette ut slike IKT-forskere som næringslivet og myndighetene roper på. Simula ønsker å få en håndfast tilbakemelding på et brev som selskapet sendte Kunnskapsdepartementet 30. oktober. Der foreslår de at det allerede fra nyttår opprettes en egen forskerskole, Simula School of Research and Innovation at The University of Oslo, på Fornebu. Skolen er planlagt å være i full drift fra nyttår 2008. Den skal i alt ta hånd om 60 studenter som har fullført hovedfag og føre dem frem til en doktorgrad innen faget IKT, skriver E24.

NOKUT

Politikk og fag blandes sammen

NOKUT er langt fra et rent faglig organ, viser en ny evaluering.

– Vi driver ikke politikk selv, men er et utdanningspolitisk instrument, svarer NOKUT-leder.

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen – NOKUT – er omgitt av sterke aktører og en tvangstrøye av et reglement, som gir departementet vilkårlig makt til å gripe inn i kvalitetsarbeidet. Samtidig flyter politikk, sammen med institusjonenes fagkompetanse, over i NOKUTs sakkyndige komiteer, som igjen til stadighet blir overprøvd av NOKUTs styre. Alt ifølge en ny NIFU STEP-evaluering.

Forskningsleder Bjørn Stensaker ser tre perspektiver på NOKUT i sin evalueringsrapport, som kom før nyttår. NOKUT blir undersøkt både som en departementsstyrt aktør, som kontrollert av institusjonene i sektoren, samt som mekler av kvalitet mellom aktørene i sektoren. Administrerende direktør i NOKUT Oddvar Haugland sier til Forskerforum at Stensaker har noen viktige poeng.

– Men jeg følger han ikke fullt ut med å presse oss inn i de tre perspektivene, sier Haugland.

Men ifølge professor Ivar Bleiklie, en av landets ledende forskere innen feltet høyere utdanning og forskning, er det helt legitimt å forstå NOKUT slik Bjørn Stensaker har gjort i sin evaluering.

– NOKUT eksisterer i mange spenninger, og det er prinsipielt viktig at organet ikke er en forlenget arm for departementet, kommenterer Bleiklie.

Administrativ logikk

Stensaker finner belegg for å hevde at institusjonene som NOKUT skal føre tilsyn med, i virkeligheten bestemmer organets opptreden. Fagkompetansen i NOKUTs aktiviteter kommer fra universiteter og høyskoler, med en overvekt av universitetseksperter. Organet har få eller ingen eksakte standarder i sitt kvalitetsarbeid, bortsett fra minstestandard for andelen av førstestillingskompetanse ved nye utdanninger.

Dette kravet er imidlertid også åpent for revidering, slik det skjedde da NOKUT ble presset under reakkreditteringen av sykepleierutdanningen ved Høgskolen i Oslo i fjor. Kravene til andel førstestillingskompetanse er ifølge evalueringen formulert ut fra en administrativ logikk – altså likebehandling og forutsigbarhet – snarere enn ut fra akademisk innhold. Dermed skapes det åpning for forhandling i stedet for faglig vurdering.

– Til å stole på

– Politikk og fag blandes sammen, skriver Stensaker i sin rapport. Dette er ikke NOKUT-leder Haugland enig i.

– Jeg ser at noen sier at vi driver politikk, og det vil jeg nok hevde at vi ikke gjør. Vi er et utdanningspolitisk instrument for regjering og departement, uten å drive politikk selv, sier Haugland. Han mener institusjonene kan

NIFU STEP har evaluert NOKUTs funksjoner, og finner at organet ikke markerer seg med den faglige autonomien som lå til grunn for opprettelsen i 2003. Her NIFU STEP's forskningsleder Bjørn Stensaker. (Foto: Arkiv)

stole på den informasjonen de får gjennom kontrollrundene fra NOKUT.

Departementet først

Dersom institusjonene i universitets- og høyskolesektoren øver et virksomt press på NOKUT, er det imidlertid Kunnskapsdepartementet (KD) som har sikret seg fullmakter

til å dirigere mesteparten av virksomheten i detalj. Evalueringen fra NIFU STEP viser at NOKUT får begrenset sin faglige autonomi gjennom en forskrift som gir departementet rett til å pålegge NOKUT oppgaver utover de ellers strenge instruksene. KD kan be NOKUT utføre ekstraordinære evalueringer "av betydning for å bedømme kvalitet," en formulering som ifølge Stensaker gir departementet anledning til å gripe vilkårlig inn i organets oppgaver.

– Departementet er en ganske aktiv bestiller som bruker mulighetene til å få utført evalueringer, sier Stensaker til Forskerforum. Han viser til at evalueringen av lærerutdanningen, som departementet bestilte, var lite forskjellig fra reakkreditteringen av sykepleierutdanningen, som NOKUT selv tok initiativ til. Nylig bestilte KD en evaluering av ingeniørutdanningene.

– Rammebetingelsene må NOKUT leve med, selv om vi nok ønsker at vi kunne gjennomføre flere evalueringer ut fra eget initiativ, sier Haugland.

Detaljstyring fra KD

Ifølge NIFU STEP's evaluering viser KD nesten ingen tilbakeholdenhet i sin detaljstyring av kvalitetsarbeidet ved Norges univer-

Makt utan mynde

Direktør Oddvar Haugland meiner NOKUT fremjar kvalitet i utdanninga, men kritiske røyster spør kva han meiner med det.

Kva skal me med NOKUT? Fyrhuset på Høgskulen i Oslo var fullsett då Rune Slagstad fredag 15. desember inviterte til seminar om det Nasjonale organet for kvalitet i utdanninga.

På talelista stod direktør i NOKUT, Oddvar Haugland, Aftenposten-journalist Arnhild Skre og professor i forskningspolitikk ved NTNU, Hans Skoie.

Frukostslag, som arrangementet vert kalla, er det andre i ei rekke av faglege morgonmøter som høgskulen arrangerer for å mana til debatt og refleksjon om tema som er knytte til skulen.

150 nye utdannningar

Oddvar Haugland gjorde greie for oppbygginga og arbeidsoppgåvene til NOKUT. Han forklarte NOKUT si rolle som eit nasjonalt kompetansesenter for kvalitetssikring i eit utdanningssystem som vert stadig meir autonomt og kor marknadskreftene og konkurransen aukar. NOKUT har sidan det vart etablert i 2003, evaluert og godkjent 35 kvalitetssikringssystem ved ulike institusjonar for høgare utdanning. Organet har også akkre-

ditert 150 nye utdannningar på alle nivå. Slik er NOKUT med på å utvikla kompetansen og stimulera forskingsaktiviteten i ymse fagmiljø, meinte Haugland. Samstundes understrekte direktøren at det er opp til dei ulike institusjonane om dei vil følgja dei råda NOKUT gjer dei. NOKUT har ikkje mynde til å påleggja nokon å justera kursen.

Stortinget abdiserar?

Hans Skoie er kritisk til NOKUT, men meinte institusjonen gjer ein god jobb med å fremja kvalitetsspørsmålet i høgare utdanning og at den er i ferd med å verta eit sterkt organ. I sin kommentar til Haugland kritiserte han rolla NOKUT har som utpeikar av kva institusjonar som får lov til å kalla seg universitet. Skoie fryktar at Stortinget abdiserar og at utdanningsspørsmål vert eit fagleg spel der politiske avgjerder kjem i skuggen. Han er også svært skeptisk til den aukande spesialiseringa innan vitenskapen.

Skoie stilte seg undrande til at NOKUT har kategorisert sjukepleiarstudiet som høgare utdanning. Professoren meinte dessutan at

siteter og høgschooler. Den generelle virksomheten, studietilbudet, personalet og infrastrukturen er alle primærrområder for kvalitetsarbeid, men NOKUT blir presset til side av departementet, som foretrekker selv å konkretisere kravene. NOKUT blir dermed henvist til å forvalte kvalitetssikringssystemer og å avgjøre nivået på ulike studietilbud gjennom akkrediteringsprosessen.

Pragmatisme

I det tredje perspektivet i NIFU STEP-ene evaluering får NOKUT rollen som mekler mellom parter i en prosess – i stedet for rollen som fagorgan. Begrunnelsen er at når NOKUT blir utsatt for press fra tunge institusjoner og departementer, viser organet gode evner til tilpasning og justering av egne rutiner og prosedyrer. NIFU STEP-evalueringen setter spørsmålsteget ved om NOKUT i så måte lever opp til målsettingen om et markant skille mellom politikk og fag, dette som var selve grunnlaget for opprettelsen av organet. Bjørn Stensaker i NIFU STEP skriver at "I praksis synes det imidlertid som om pragmatisme heller enn prinsipper preger aktørene på kvalitetsfeltet også i etterkant av Kvalitetsreformen."

Av Andreas Høy Knudsen

– Jeg ser at noen sier at vi driver politikk, og det vil jeg nok hevde at vi ikke gjør, sier Oddvar Haugland. (Foto: Bothild Nordsletten)

NOKUT, som alle andre forskingsmiljø, først og fremst er "ute etter gryn", og at dei som forskarar er partiske og faste i trua på at "alt dei held på med er glupt". Hadde Skoie fått

Meir politikk, takk: Journalist Arnhild Skre ynskjer at politikarane kjem meir på bana i utdanningsspørsmål.

styra NOKUT ville han korta ned utdanningane, betra tilgangen på informasjon om dei ymse utdanningane slik at studentane veit kva dei har i vente og styrkt den praktiske delen av utdanningane.

Garantert habiletet

Arnhild Skre, som lenge har skrive om skule og utdanning i Aftenposten, spurte om gevinsten ved desentralisering av utdanninga har blitt målt mot all den tida som går med til å sjekka om den lokale fridomen fører til senka utdanningskvalitet. Ho undra også om den nordiske utdanningsverda er stor nok til å garantera habiletet i kvalitetsvurderingsprosessane. Etter å ha gått gjennom NOKUT sitt strateginotat etterlyste Skre også ei overordna oppfatning av kva kvalitet er. Er det utdanningsmarknaden som definerer normene for prima og sekunda kvalitet? I likskap med Skoie ynskjer Skre at politikarane kjem meir på banen i desse spørsmåla.

Oddvar Haugland innrømmer at NOKUT kan vera med på å tynna ut kvalitetsomgrepet, og stilte seg positiv til ei ekstern vurdering av institusjonen.

Av Bothild Nordsletten (tekst og foto)

Flere kvinner

Kvinnene i academia er blitt flere, men de er fremdeles i mindretall, og målet om at halvparten av det faste vitenskapelige personalet skal være kvinner, er ikke nådd. NIFU STEP har analysert kvantitative, men også belyst kvalitative forutsetninger for at målet om likestilling i Universitets- og høgschoolsektoren kan nås. Om endringstakten i UoH-sektoren fortsetter i samme tempo som på 1990- og 2000-tallet, vil det muligens ta 25 til 30 år å nå målet om likestilling bestemt som halvparten kvinner i faste stillinger. Kvinner i toppstillinger er i fåtall, og innen 2030 er det urealistisk å nå målet. Fremtidsutsiktene for likestilling er ulike for de forskjellige lærestedstypene. Ved de statlige høgschoolene utgjør kvinner allerede nærmere halvparten av de fast ansatte, men ved universiteter og vitenskapelige høgschooler mindre enn tredjedelen.

– Verdiløs norsk forskning

Staten sløser bort 100 millioner kroner hvert år på forskning som er verdiløs og til ingen nytte, hevder professor Jon Elster i NRK. Nordmannen skal være en av verdens mest anerkjente samfunnsforskere. Han virker som professor ved College de France i Paris. Elster mener at norske skattebetalere må svi for at mislykkede forskningsprosjekt ikke blir stoppet i tide.

Han anslår at omtrent 200 forskere ved norske universitet og høyskoler jobber til ingen nytte. Årsaken er, sier han, at midelmådig og dårlig forskning aldri blir kritisert på grunn av høflighetshensyn overfor kolleger.

– Verst er det innen pedagogikk, litteraturforskning og samfunnsfag, hevder Elster, som mener den verdiløse forskningen får konsekvenser for studentene.

Regjeringen satser nord

I Regjeringens nordområdestrategi er styrking av kunnskapsmiljøene i nord et selvstendig mål. Forskningsrådet skal nesten fordoble bevilgningene til nordområderelevant forskning. I regjeringens nye strategi for nordområdene som ble lagt frem 1. desember, legges det stor vekt på kunnskapsutvikling som grunnlag for god forvaltning, for næringsutvikling og for internasjonalt samarbeid.

– Vårt mål er at Norge skal være helt i front internasjonalt når det gjelder utvikling av kunnskap om, for og i nordområdene, sa kunnskapsminister Øystein Djupedal da strategien ble presentert.

Forskningsrådets budsjettforslag for 2008 anbefaler en vekst i petroleumsvirksomhet i nord (86 millioner), innovasjon og næringsutvikling (143 millioner), utenrikspolitikk og økt samarbeid med Russland (57 millioner), og utnyttning av nordområdenes unike forskningsmuligheter (36 millioner).

Danmark

Advarer mot professorflukt

Feilslåtte fusjoner, inkompetente instituttledere, manglende forskningsfrihet og forbud mot kritikk gjør at danske forskere spekulerer i exitmuligheter, ifølge professor i statsvitenskap Tim Knudsen ved Københavns Universitet.

I en fersk undersøkelse svarer over halvparten av de vitenskapelig ansatte ved to danske universiteter at den nye universitetsloven har forringet deres mulighet til å kritisere ledelsen og universitetet generelt. Den nye loven, som trådte i kraft i 2004, gir eksternt styreflertall og ansatte ledere på alle nivåer i de danske universitetene. Tre av fire forskere ved Danmarks Tekniske Universitet og Aarhus Universitet oppgir at de har fått mindre medarbeiderinnflytelse etter at loven trådte i kraft, ifølge avisen Information.

Dysset ned

Professor Tim Knudsen ved Københavns Universitet (KU) er ansatt ved Institut for Statskundskab og er en kritiker av eksternt styre, ansatte ledere og innfusjonering av institutter for oppdragsforskning ved universitetene. Han er også meget kritisk til Videnskabsministeriets styring av sektoren. Ifølge professor Knudsen blir alle disse forholdene forsøkt dysset ned av lederne i de fusjonerte sektorforskningsinstituttene, som stopper munnen på ansatte som uttaler seg kritisk i offentligheten.

Revisjonen utsatt

– Nerven i den vitenskapelige utviklingen er kritikken, både mot hverandre og en selv, og i Danmark frykter vi at kritikken blir lagt til lukkede fora, sier Knudsen til Forskerforum. Han mener vitenskapsminister Helge Sander lider av nesten total mangel på innsikt i universitetet når han tvinger gjennom endringer uten å ta hensyn til hva de vitenskapelig ansatte mener. Under høringen høsten 2002

Loven om ansatte faglige ledere har ført til at tre av fire forskere ved danske universiteter mener de har fått mindre medarbeiderinnflytelse. Professor Tim Knudsen mener Danmark står foran en rekrutteringskrise. (Foto: Pia Eikaas)

gikk et flertall av universitetene imot den nye loven.

Universitetspolitisk ordfører i Det Radikale Venstre, Charlotte Fischer, sier til Forskerforum at den danske universitetssektoren er under sterkt press på grunn av ny universitetslov og fusjoner.

– Vi har krevd evaluering av den nye universitetsloven allerede til neste år, men regjeringen sørger for at det blir først i 2009. Det er så mye bråk og kritikk fra medarbeidere om deres forskningsfrihet at vi er nødt til å undersøke nærmere, sier Fischer. Gjennom et forlik utsatte Folketinget evalueringen av universitetsloven til 2009 for å kunne ta med fusjonene. Problemet ligger, ifølge analytikere, hos

Socialdemokraterne, som bidro til å gi Venstre-regjeringen flertall for den nye loven i 2003. Nå viser Socialdemokraterne tegn til en gradvis endring.

Udyktige ledere

I mellomtiden vil sjefer uten kollegial oppbakking gjøre det mindre attraktivt å være forsker ved danske universiteter, tror statsviter Tim Knudsen.

– Instituttlederne får i dag makt til å styre hva det skal forskes på, uten forankring i et faglig hierarki. Vi ser at vitenskapelig personale som ikke oppnår stilling som professorer etter faglig bedømmelse i stedet dukker opp som instituttledere med styringsrett. Der

Forskningsrådet justerer strategi

Nye forskningspolitiske signaler, nye samfunnsutfordringer og utviklingen i nasjonale og internasjonale FoU-systemer gjør det naturlig å vurdere om Forskningsrådets strategi bør oppdateres, skriver de på egne hjemmesider. Med dette som bakgrunn har Forskningsrådet utarbeidet policynotater på en del viktige områder. Hensikten med policynotatene er dels å identifisere endringsbehov i strategien på bakgrunn av nye forskningspolitiske signaler og dels å konkretisere overgangen fra strategi til konkrete handlingsplaner/arbeidsprogrammer. Forskningsrådet ber om kommentarer og innspill til notatene. Frist: 1. februar.

Marin forskning trenger et landslag

– Forskningen i Norge er lite koordinert og preges av mange, små miljøer. Blå-grønn allianse som skulle rydde opp i dette, har vi ikke sett noe til, sier forskningsdirektør Ole Torrisen til Norsk fiskeoppdrett. Ole Torrisen ved Havforskningsinstituttet mener at Norge trenger et forskningslandslag. Under Møteplass Marin sitt møte i Bergen, fikk han oppgaven med å kommentere Sintefs rapport om økt verdiskapningen fra eksport av marin kompetanse. – Innenfor akvakultur har vi 20-30 institusjoner som alle driver med forskning. Innenfor den tradisjonelle fiskerinæringen er tallet omtrent det samme. Jeg stiller spørsmålet om vi trenger alle disse, sa Ole Torrisen.

Fusk-komiteen i gang

I slutten av september i år kom det fram en sak kom mulig forskningsjuks ved UMB og UiO. Komiteen som skal gjennomgå den aktuelle forskningen i saken hadde sitt første møte i desember. Rapporten skal foreligge i september 2007. Komiteen er oppnevnt av Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) og Universitetet i Oslo (UiO) og består av uavhengige fagpersoner fra inn- og utland og personer med juridisk kompetanse. Komiteen skal foreta en uavhengig, sakkyndig gjennomgang, med sikte på å klargjøre om den forskningen som er utført, er i samsvar med god vitenskapelig praksis. Komiteen skal arbeide uavhengig av institusjonene og skal ha tilgang til alt relevant material.

Fakta

Fusjoner i Danmark

Planen om å kutte fra 12 til seks universiteter og innlemme 25 sektorforskningsinstitutter ble avsluttet i november. Vitenskapsminister Helge Sander gav opp å fjerne instituttene GEUS (Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse), AMI (Arbejdsmiljøinstituttet) og SFI (Socialforskningsinstituttet). De 22 øvrige er innlemmet i ni universiteter.

Danmarks Farmaceutiske Universitet og Landbohøjskolen er slått sammen med Københavns Universitet. Danmarks Pædagogiske Universitet og Handelshøyskolen i Aarhus fusjoneres med Århus Universitet. Copenhagen Business School får fortsette selvstendig.

Ny dansk universitetslov

Loven trådte i kraft 1. januar 2003 og omgjorde danske universiteter til selveiende stiftelser med eksternt styreflertall og ansatte ledere på alle nivåer i organisasjonen.

Konsekvensene

Alle lektorer på Danmarks Tekniske Universitet (DTU) og Aalborg Universitet (AAU) har fått skriftlige spørsmål fra avisen Information om hvilke endringer de ser som følge av den nye universitetsloven fra 2003:

1. *Mener du at universitetsloven generelt har forringet forskningsvilkårene dine?*

Ja: 48 prosent (DTU), 77 prosent (AAU)

Nei: 33 prosent (DTU), 16 prosent (AAU)

2. *Er din forskningsfrihet begrenset etter at universitetsloven kom?*

Ja, vesentlig: 8 prosent (DTU), 11 prosent (AAU)

Ja, litt: 29 prosent (DTU), 40 prosent (AAU)

Uendret: 44 prosent (DTU), 38 prosent (AAU)

Nei: 2 prosent (DTU), 1 prosent (AAU)

3. *Er du blitt mer avhengig av eksterne finansieringskilder?*

Ja, vesentlig: 25 prosent (DTU), 39 prosent (AAU)

Ja, litt: 35 prosent (DTU), 40 prosent (AAU)

Uendret: 21 prosent (DTU), 14 prosent (AAU)

Nei: 0 prosent begge

kan de få en langt større faglig innflytelse enn de som er klart mer faglig anerkjente enn dem selv, påpeker Knudsen. Dermed forlater en stor del av de ansatte stillingene sine dersom de har anledning til det, konstaterer statsviteren.

– Vi har allerede et rekrutteringsproblem, i alle fall på mitt område, fordi forskerveien er lang og trang og lønnen er ikke konkurranse-dyktig. Hvis man rører ved forskningsfriheten, blir det verre, sier han.

21 milliarder til globalisering

Striden om de danske universitetene henger i høy grad sammen med globaliseringsstrategien, som skal bringe Danmark i takt med Bologna-satsingen i EU. Kampen står mellom

VK-regjeringens ønske om mer kontraktstyrt forskning og opposisjonens ønske om høyere andel basismidler ved universitetene. I november kom Folketinget til et historisk forlik om å gi universitetene 60 prosent frie basismidler, mot regjeringens ønske om å dele 50/50. Forliket skyldtes at Dansk Folkeparti (DF), regjeringens mest trofaste støtteparti, endret sitt syn på konkurransebaserte midler til forskning og dermed sikret opposisjonen flertall.

Det er satt av 21 milliarder kroner til globaliseringsstrategien fram til 2012.

Av Andreas Høy Knudsen

Forlagene melker universitetene

Samfunnet finansierer forskning, men resultatene blir gitt bort til store kommersielle forlag, som tjener fett på å selge dem tilbake til forskersamfunnet. Universitetet i Oslo (UiO) bruker nå 36 millioner kroner per år på å kjøpe elektronisk tilgang til internasjonale tidsskrifter. Stadig flere forskere boikotter nå de store forlagene, og publiserer i tidsskrifter som er gratis tilgjengelige, skriver Apollon. Mange reagerer sterkt på at kommersielle gigantforlag tar seg stadig bedre betalt for jobben. De siste 30 årene har prisene på vitenskapelige tidsskrifter utgitt av kommersielle forlag økt to til tre ganger mer enn inflasjonen.

Forskningsjuks ut av skapet

En britisk undersøkelse viser en økning i antall saker med forskningsjuks de siste årene. Dette kan være et resultat av at institusjonene er blitt mer positive til en varsling- og nulltoleranse-kultur, etikk.no. En undersøkelse gjennomført av Times Higher viser at 25 britiske akademikere er funnet skyldig i uredlig forskning de tre siste årene. Dette inkluderer juks med resultater, plagiering og misbruk av økonomisk støtte. 105 institusjoner deltok i undersøkelsen som dekket perioden 2004 – 2006. Undersøkelsen registrerte 73 tilfeller av påstått uredlighet. 25 av disse ble bekreftet, 37 ble avslått og 11 er fremdeles under vurdering. Plagiat er den mest vanlige.

Nye regler for publisering

Forskningsjukset til den sør-koreanske forskeren Woo Suk Hwang har ført til at Science vil innføre strengere regler for publisering. Nå skal alle artikler som presenterer oppsiktsvekkende funn, eller som kommer til å få stor medieoppmerksomhet, granskes grundigere enn andre artikler før de eventuelt publiseres, skriver Etikk.no. I januar 2006 trakk Science to artikler produsert av Hwang. En granskingskomité har analysert hvordan Science behandlet de to artiklene. I tillegg har komiteen kommet med forslag til endringer i rutiner. Komiteen fastslo at Science hadde opptrådt helt i tråd med sine egne rutiner. De hadde faktisk lagt ned større innsats på å forsikre seg om at forskningen var god, enn det som var vanlig. Problemet var at dette ikke er godt nok for dagens situasjon. Rutinene til Science har vært basert på tillit. Science antar at artiklene de mottar er produsert og skrevet på ærlig vis. Komiteen mener at Science må være mer kritiske til artikler de vurderer for publisering.

Likestillingsplan får kritikk

Skal Universitetet i Oslo nå sin visjon om likestilling i vitenskapelige stillinger, kan de bare ansette kvinner, og ingen menn, de neste fem årene, skriver Universitas.

– Universitetet i Oslo har ikke lov til å sette seg et mål som gjør at de utelukkende kan ansette kvinner, det ville vært i strid med Likestillingsloven og EU-retten, sier avdelingsleder ved Likestillings- og diskrimineringsombudet, Arnfinn Andersen.

Høsten 2006 vedtok Universitetet i Oslo (UiO) en handlingsplan for likestilling for perioden 2007-2009. UiO har tidligere uttalt at ambisjonene er å bli «verdens første likestilte universitet» innen 2011, noe som innebærer at kjønnsfordelingen blant vitenskapelig ansatte skal være 50/50. En ny rapport fra Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU STEP) antyder imidlertid at dette målet er uoppnåelig.

I sin nye handlingsplan legger UiO opp til at 35 prosent av nytilsatte professor 1 og 50 prosent av nytilsatte førsteamanuenser skal være kvinner. Dette er ikke ambisiøst nok om UiO skal nå likestillingsmålet sitt, ifølge rapporten til NIFU STEP. Forskere ved NIFU STEP har regnet ut hvor stor andel av nyan-satte i academia som må være kvinner dersom man skal oppnå full likestilling innen henholdsvis 2008, 2012, 2016 eller 2020. Rapporten konkluderer med at dersom målet om likestilling innen universiteter og høyskoler skal nås i 2012, må 99 prosent av alle nytilsatte være kvinner. Forsker Vera Schwach ved NIFU STEP understreker at dette tallet gjelder for alle universitetene og de vitenskapelige høyskolene samlet, men tror det gjenspeiler situasjonen ved UiO.

Lokale forhandlinger

Må argumentere hardere for å fjerne trynefaktor

Det er enklere å kreve lønnstillegg for forskere som deltar i kaffepausen enn til gode forskere uten sosiale meritter. Alternativet er tellekanter, noe som tvinger lokallagene i Forskerforbundet til en vanskelig balansegang.

– Vår jobb er å finne de argumentene som slipper bort trynefaktoren, forteller hovedtillitsvalgt Kristin Dæhli ved NTNU. Som forhandlingsleder under de lokale 2.3.3-forhandlingene i høst representerte hun nesten 24 prosent av den totale lønnsmassen ved NTNU. Ifølge Dæhli er det krevende å formidle et objektivt grunnlag for lønnskravene til hver enkelt vitenskapelig ansatt.

– Våre dekaner er veldig opptatt av å bruke dokumentasjon fra databaser, men dette blir veldig tellekant-orientert, hevder Dæhli. Hun mener at mange vitenskapelig ansatte skaper kvalitet ved universitetet gjennom alt fra genuine formidlingsegenskaper til et godt læringsmiljø for studenter lokalt og til god veiledning – uten å ligge på publiseringstoppen ved avdelingen.

Nettverk teller

– Hvis man det siste året har publisert jevnt, uteksaminert doktorgradsstudenter og drevet veiledning, er man normalt bankers i lønnsoppgjøret, påpeker Dæhli. Dette er imidlertid til liten trøst for vitenskapelig ansatte som ikke prioriterer kaffepausene, ifølge lokallaget.

– Under forhandlingene ser det ut til å være viktig for ledelsen at den som skal ha lønnsøkning, opptrer hyggelig og drikker kaffe med de andre. Slikt er jo uvesentlig for lønnskravet, men vi må argumentere hardere og mer kreativt for å få gjennomslag for dyktige medarbeidere som ikke alltid deltar i de "riktige" sosiale nettverkene, sier Dæhli.

Liten hensikt

Årets lønnsoppgjør ga tillegg på omlag 2,95 prosent i sentralt tillegg og 1,75 prosent til lokal lønnsforhandling og dessuten et justeringsoppgjør på 0,5 prosent. Ifølge Forskerforbundet fikk de vitenskapelig ansatte mindre enn pro rata både ved universitetene i Oslo og Tromsø. Det betyr at andelen de fikk i det lokale lønnsoppgjøret, ikke tilsvarende de vitenskapeliges andel av lønnsmassen ved institusjonen. Seksjonsleder Eirik Rikardsen i tariffseksjonen i Forskerforbundet mener dette kan gi feil signaler i forhold til de lokale forhandlingene.

– Dette er institusjoner som har som målsetting å bli fremragende forskningsinstitusjoner og høyt rangerte undervisningsinstitusjoner. Ved å nedprioritere vitenskapelig ansatte i de lokale lønnsforhandlingene, blir det vanskelig å motivere de samme personene til å gjøre en ekstra innsats for å oppnå disse målene, sier Rikardsen.

Under pro rata

Hovedtillitsvalgt og forhandlingsleder Egil Børge Mikalsen ved UiTø kan bekrefte at de

er utilfredse med utfallet av forhandlingene for de vitenskapeliges del.

– Lokallaget her har historisk mange gode, vitenskapelige søkere, og vi er ikke fornøyd med at andelen som ble de vitenskapelige til del, var lavere enn pro rata av lønnsmassen. Tillegget til Forskerforbundets medlemmer generelt kan oppfattes som godt, sier Mikalsen. Han legger til at enkelte grupper har kommet godt ut, ikke minst institutt- og fakultetslederne, som fikk sin lønn vurdert i forbindelse med omlegging fra valgte til ansatte instituttledere tidligere i 2006.

Etterspurte ansatte

Prosedylene for lokale forhandlinger varierer over hele landet, både med hensyn til prioritering på lister, hvordan og når arbeidsgiver inngir tilbud, og hvordan selve forhandlingene foregår. Ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) på Ås oppnådde Forskerforbundet gode resultater takket være en meget effektiv forhandlingsprosess.

– Vi gikk gjennom listene for hvert enkelt institutt før forhandlingene i samarbeid med tillitsvalgt på de respektive instituttene. Videre hadde vi samlet opplysninger om søkerens publisering i Forskdok og mengde undervisning. Dette ga sterke kort under forhandlingene, konstaterer forhandlingsleder Knut E. Bøe i lokallaget ved UMB.

Resultatet av 2.3.3.-forhandlingene ga la-

Fakta

Fakta: 2.3.3 og 2.3.4

Hovedtariffavtalen i staten, pkt. 2.3.3., består av årlige lokale forhandlinger mellom arbeidsgiver og tjenestemannsorganisasjonene om fordeling av sentralt avsatte midler fra den økonomiske rammen. Omfatter evt. ekstra midler fra arbeidsgiveren. Forhandlingene skal være avsluttet innen 31. oktober 2006.

Kapittel 2.3.4. omtaler lokale forhandlinger på særlig grunnlag, for eksempel at det har skjedd vesentlige endringer i de forhold som er lagt til grunn ved fastsetting av lønn, den ansatte har ytt ekstraordinær innsats eller for å beholde eller rekruttere spesielt kvalifisert arbeidskraft.

vere pro rata-tildeling for vitenskapelige ved blant annet universitetene i Oslo og Tromsø. Ved UiO fikk imidlertid professorer i juss og odontologi gjennomslag hos arbeidsgiver for lønnsøkning på særlige grunnlag, etter såkalte 2.3.4-forhandlinger, som ble gjennomført før 2.3.3.-forhandlingene. Resultatet ble tillegg på opp mot 200.000 kroner for enkelte.

– Dersom det er grupper av ansatte som er etterspurt i arbeidsmarkedet og det er fare for at fagmiljøet skal miste kvalifisert personale, kan en bruke 2.3.4-forhandlinger som det ble gjort ved UiO, sier Eirik Rikardsen.

Av Andreas Høy Knudsen

Hovedtillitsvalgt Kristin Dæhli ved NTNU konstaterer at det blir vanskeligere å få gjennomslag i lokale lønnsforhandlinger for vitenskapelig personale som ikke deltar i de "riktige" sosiale nettverkene. (Foto: Forskerforum)

Frå skrot til vitensenter

Gammelt skrot og avansert teknologi frå oljeindustrien set no sitt preg på byutviklinga i Stavanger. Planen er å gjenskape Troll-reservoaret på plassen utanfor Norsk Oljemuseum.

– Ein av ideane bak prosjektet er å jobbe med gjenbruk av gjenstandar frå oljeplattformer, seier arkitekt Siv Helene Stangeland i arkitektkontoret Helen & Hard. (Foto: Johanne Landsverk)

MENGDER AV SKROT møter meg utanfor arkitektkontoret Helen & Hard i Stavanger. Frå skrothaugen stikk det fram gule ankerbøyer, knallraude blåser og store, avskorne røyr. Det gamle skrotet, som har vore brukt i samband med oljeproduksjonen i Nordsjøen, kan snart få eit nytt liv i den planlagde parken utanfor Norsk Oljemuseum. I 2001 fekk nemleg arkitektane Siv Helene Stangeland og Reinhard Kropf ein idé.

– Vi ville teste ut korleis avansert digital

teknologi som er utvikla i oljeindustrien kan overførast til arkitektoniske byggeprosjekt, og vi ønskte å jobbe med gjenbruk av gjenstandar frå oljeplattformer, seier arkitekt Siv Helene Stangeland i arkitektkontoret Helen & Hard.

– Vi er opptekne av å sjå kva for spesi-
fikke moglegheiter som finst på ein stad. Kva
er konteksten på ein stad som Stavanger? All
den kompetansen og kunnskapen som Sta-
vanger-regionen har tilegna seg som følgje
av oljeindustrien burde kunne overførast til

område som arkitektur, design og byplan-
legging.

Dei to arkitektane fekk endå meir tru på
ideen då dei høyrde at Stavanger ønskte å bli
vald til europeisk kulturhovudstad i 2008.

– Prosjektideen var seinare ein av fleire
idear som vart presenterte i Brussel då Sta-
vanger søkte om å bli europeisk kulturho-
vudstad. Ein kan seie at prosjektet var med
på å leggje grunnlaget for at Stavanger vart
plukka ut, meiner Stangeland.

– Ideen med Offshore Culture er eit ønske om å vise samanhengen mellom offshoreindustrien og byutvikling, seier Finn Krogh, direktør ved Norsk Oljemuseum. Her framanfor ein modell av Gullfaks A. (Foto: Johanne Landsverk)

VÅREN 2005 TOK arkitektane i Helen & Hard kontakt med Norsk Oljemuseum for å høyre om museet var interessert i å vere med på å vidareutvikle ideen.

– Saman med Norsk Oljemuseum har vi utvikla ideen om å lage ein stor park på plassen utanfor museet, som mellom anna skal vise det øvste laget av Troll-reservoaret, seier Stangeland.

Topografien på plassen vil bli ein nøyaktig kopi av topplaget i Troll-reservoaret. Digitale tredimensjonale modellar, laga på grunnlag av seismiske data, gjer dette mogleg.

– Då vi begynte å leite etter materialar og overflater, kom vi fram til at røyr er eit viktig stikkord. Plattformar er laga av røyr, og gass og olje går gjennom røyr. I utforminga av landskapet skal røyr fyllast med stein, grus og jord, men ein skal likevel kunne sjå at dette er avkutta røyr. Vi har jobba mykje med korleis vi skal kutte røyra for å få den forma vi vil ha. Først søkte vi ekspertise i Tyskland, men vi enda opp i ei lita familiebedrift i Tananger. Denne bedrifta har ein avansert robot som kan skjere i stål, og roboten kan programmerast til å skjere stålrøyr etter forma på reservoaret.

Stangeland fortel at dei også vil bruke kunnskap om betongkonstruksjonar som er utvikla i oljeindustrien. Her er det snakk om avansert forskalingsteknikk.

I DAG ER DEN NI mål store plassen utanfor Norsk Oljemuseum ein asfaltet parkeringsplass. Blir prosjektet realisert, vil museet i staden få eit utandørs vitensenter med interaktive installasjonar, der ein kan formidle og synleggjere geologien i Nordsjøen. Her vil ein vise kva for føresetnader som må vere til stades for at olje og gass skal dannast.

– Skal ein først lage ein geopark, kunne ein ikkje fått ein betre ide enn å plassere denne i tilknytning til nasjonalmuseet for oljeindustrien, seier museumsdirektør Finn Krogh.

– Vi skal vise den geologiske strukturen i Troll-reservoaret, som ligg ca. 2000 meter under havoverflata. For å vise dette, tek vi utgangspunkt i seismologiske data som ein får fram ved bruk av akustiske lydbølgjer. Slike data vert tolka av geologar for å finne potensielle olje- eller gassreservoar. Troll-strukturen er grundig analysert, og vi kan difor vise nøyaktig korleis olje og gass ligg i formasjonen. Borestenger skal vise brønnbanane som går ned i fjellet.

Prosjektet har altså eit klart pedagogisk aspekt, der ein forklarar publikum kva eit oljereservoar er. Samtidig skal dette også vere ein park som er særleg retta mot ungdomsaktivitetar. Det skal vere ein offentlig møtestad.

Plassen utanfor Norsk Oljemuseum er også i dag delvis tilrettelagt for ungdomsaktivitetar.

– I fleire år har det vore planar om å utvikle denne plassen til ein attraktiv ungdomsplass. Då vi takka ja til invitasjonen frå Helen & Hard, kom eg med forslag om at dei ulike planane kanskje kunne kombinast. Ungdomen kunne få sin aktivitetsplass, museet kunne få sitt formidlingsprosjekt og samtidig kunne ein gjere noko for byutviklingsprosjektet Stavanger 2008. Dette vil bli ein moderne, attraktiv park for heile byen.

Ungdomsorganisasjonane i Stavanger har vore aktivt med på å utvikle prosjektet, og dei har vore svært engasjerte.

– Vi har hatt fire workshops der representantar frå ulike ungdomsmiljø i byen vart inviterte, fortel museumsdirektøren.

– I reguleringsplanen var dette tenkt som

«Vi skal vise den geologiske strukturen i Troll-reservoaret, som ligg ca. 2000 meter under havoverflata.»

ein stad der ungdomen skal få utfalde seg Vi tenkjer oss bakkar for skating, og større felt er planlagde som graffitiveggar.

ARKITEKT STANGELAND ER oppteken av at gamle oljeplattformer anten blir til skrap eller vert selde vidare. Oljefeltet Frigg er nedlagt og er no under demontering. Difor er planen å kunne gjenbruke delar av installasjonane frå Frigg.

– Resirkulerte element frå oljeindustrien skal blant anna brukast i overflater og til å bygge opp skjul, tak og møblar i parken. Blåsene er til å sitte og liggje i, seier Stangeland.

Også i nokre av installasjonane i vitensenteret vil delar frå Frigg bli tekne i bruk. Mellom anna vil gigantiske parabolantenner gå inn i eit eksperiment der ein vil prøve å demonstrere korleis seismikk fungerer.

Prosjektet, som er kalla Offshore Culture, har vekt oppsikt blant arkitektar og designarar, og i haust vart prosjektet presentert på utstillinga *Industry!* i Norsk Arkitektur- og Designsentert i Oslo. Der vart ein liten bit av parken bygd i full skala.

Frå første stund har også tilbakemeldingane frå politikarane i Stavanger vore positive.

– Dette vil bli ein geopark for heile byen. Vi syntest prosjektet var så bra at vi raskt sende det over til Stavanger kommune, som tok det direkte inn i planane for kulturbyen 2008, seier Krogh.

Prosjektplanane er no komne veldig langt. Men etter at byrådet i Stavanger har utsett prosjektet to gonger, viser det seg at det ikkje let gjere å fullføre prosjektet innan 2008, slik planen var. Likevel vil Offshore Culture gå inn som ein del av programmet når Stavanger er europeisk kulturhovudstad i 2008.

– Svært mange av oss trur at prosjektet vil bli gjennomført på lengre sikt, fordi det har kome mange positive politiske vedtak. Difor vil vi jobbe vidare med å utvikle planane, seier Stangeland.

Det er først og fremst prisen som er problemet. Ein satsar på at industrien vil vere med på å betale parken, men her er det snakk om svært mykje pengar. Etter dei siste berekningane er prosjektet budsjettett til å koste 120 millionar kroner. Stangeland meiner at parken utanfor Norsk Oljemuseum er ein utruleg sjanse for Stavanger til å vise fram oljeindustrien.

– Dette er også eit formidlingsprosjekt som kan vere med og skape større interesse for teknologi og realfag. Industrien bør sjå verdien i at prosjektet kan vere med på å verve nye ingeniørar, avsluttar arkitekten.

Topografien på plassen skal konstruerast ved hjelp av resirkulerte material, som store gjennomskorne røyr. (Foto: Helen & Hard)

Topplaget frå Troll-reservoaret vil utgjere det nye landskapet på plassen utanfor Norsk Oljemuseum. (Foto: Helen & Hard)

Gamalt skrot frå oljeplattformer skal resirkulerast og gjenskapast i byggeprosjektet utanfor Norsk Oljemuseum. (Foto: Helen & Hard)

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR FORSKERFORBUNDET

Forskerforum er tidsskrift for landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern, Forskerforbundet. Forskerforum skriver om forsknings- og utdanningspolitiske spørsmål samt lønns- og arbeidsvilkår. Tidsskriftet har vel 16 000 abonnenter, og kommer ut med 10 nummer i året. Forskerforum vil dessuten satse på nettpublisering i 2007.

Journalist

Forskerforum har ledig en nyopprettet stilling som journalist. Vi søker en person som har særlig interesse for forskning, høyere utdanning og andre felt innen kunnskapssektoren.

Forskerforum tar mål av seg til å være landets ledende nyhets- og debattsaker innen vårt stoffområde. Søkeren bør derfor kunne dokumentere evne til selvstendig nyhetsarbeid. Samtidig ønsker vi at vedkommende kan skrive klassisk journalistikk innenfor flere genrer.

Som journalist i vår redaksjon blir du en del av et redaksjonelt miljø på tre personer, der det journalistiske og fotografiske vektlegges. Du vil inngå i et redaksjonelt lag der vi sammen utvikler ideer, og du vil få ansvaret for egne temaområder/ansvarsfelt. Forskerforum skal bygge opp nettstedet forskerforum.no, og vår nye medarbeider får også et ansvar for å utvikle journalistikken her.

Lønn etter avtale, pensjons- og forsikringsordning.

Nærmere opplysninger ved henv. til Ingar Myking, tlf 971 55 134 eller 21 02 34 20.

E-post: i.myking@forskerforbundet.no

Skriftlig søknad sendes innen 28. februar 2007.

Forskerforum
postboks 1025 Sentrum
0104 Oslo

Ti k jappe

Medlem nr.30235451

Øyvind Ødegaard

Stilling:

Arkivar i Riksarkivet,
Privatarkivavdelingen.

Utdanning:

Hovedfag i historie,
Universitetet i Oslo.

1. Hva jobber du med nå?

– Generelt arbeider jeg med å ta vare på privatarkiver og gjøre dem tilgjengelig for offentligheten. Hadde for ti minutter siden et møte med en dame som vil overlate oss dokumenter etter sin far, som satt i tysk fangenskap under krigen.

2. Hvor tenker du best?

– I min tilbaketente kontorstol, gjerne med bena på bordet.

3. Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– For å være ubeskjeden: *Privatarkivering. Bevaring og tilgjengeliggjøring*. Den kom ut i 2001 på Kommuneforlaget, og jeg skrev den sammen med to kolleger.

4. Hva er tabu i ditt fag?

– Å holde informasjon om arkiver skjult for allmennheten eller å reservere dem for egen forskning uten å gi andre tilgang.

5. Hva skal til for å bli en god arkivar?

– Du bør ha en viss historisk interesse, ordenssans og nysgjerrighet.

6. Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Min første sjef i Riksarkivet, Dag Mangset. Han er nå statsarkivar i Oslo.

7. Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

– Jeg ville enten blitt journalist eller diskjockey.

8. Om du var kulturminister, hvilket enkelttiltak ville ha vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Etablere en statlig støtteordning for bevaring av privatarkiver. Det ble lovet i både ABM-meldingen og siste kulturmelding, men ingenting har skjedd. Mye stoff fra nøkkelpersoner, organisasjoner og bedrifter i det norske samfunnet forblir utilgjengelig så lenge vi ikke har økonomien i orden. Det er alvorlig.

9. Hvor var du EU-avstemmingskvelden 1994?

– Hjemme i stuen. Vi hadde for øvrig laget en utstilling på Riksarkivet om EF-avstemmingen i 1972 som varte i tre uker før kvelden i 1994. Den offentlige interessen var svært stor, og jeg ble selv intervjuet av TV2-nyhetene noen kvelder i innspurten.

10. Hva vil du lese mer av i Forskerforum?

– Formidling av forskning.

Av Ingar Myking

Skjønnd

«den evinnelige disputten med professor Kaan de Bergh»

Fredric Drum er helten i ti kriminalromaner av Gert Nygårdshaug. Drum er ingen akademisk sjølv, men interesse hans for antikk historie og gamle skrifter fører han stadig i kontakt med akademiske institusjoner.

Her skal det handle om den femte romanen i serien – *Cassandras finger*. Drum er på veg til å vitje bestevenen Hallgrim Hellgren i Lommdalen utenfor Oslo. Hellgren er òg oppteken av arkeologi og tyding av gamle skriftspråk. Han arbeider ved Nasjonalgalleriet, i eit miljø med sterk personleg og fagleg rivalisering – til dømes "den evinnelige disputten med kollega professor Kaan de Bergh om betydningen av inskripsjonene som ble oppdaget sammen med det siste store funnet av Moder Jord-figurer i Syd-Frankrike."

Nettopp Moder Jord-figurane spelar ei stor rolle i boka – tematisk og konkret. Tematisk ved å representere den rause, livgjevande krafta i ein historisk kamp mot militaristisk grådighet. Konkret ved at ein kopi av ein slik figur vert brukt til å ta livet av Hellgren. Fyrst på åstaden kjem Fredrik Drum.

Men Drum finn noko meir. I den vesle husmannsstoga i Lommedalen står det ein overveldande granittstatue. Statuen, som høyrer til på Nasjonalgalleriet, er altfor stor til å kome inn døra. Dette er eitt av mysteria i boka.

Nygårdshaug har òg sans for skelett og gotikk. Ei underjordisk krypt med interessante funn vert avdekt under Klemenskirken i Gamlebyen: "Det virket som omtrent alt som fantes av notabiliteter innen arkeologi og oldtidskultur hadde funnet veien til Gamlebyen". Men med fagfolka, kjem rivaliseringa. Slik tenkjer 1.konservator Lekfinn Skiold "Den lange, hengslete figuren med det mørke håret som hang i tjafer nedover pannen tilhørte kollega Kaan de Bergh. 1.konservatoren var imponert over de Berghs dyktighet, men ikke hans teorier."

I spalta *Skjønnd* presenterer vi skjønnlitterære skildringar av det akademiske livet. Romanen *Cassandras finger* kom ut på Cappelen i 1993.

Av Kjetil A. Brøttveit

Bilder fra norsk forskning

Lysaker 1957. Professor Halvdan Koht (1873-1965), 84 år, i sitt hjem på Lysaker. Han var vitenskapsmann, forsker og tidligere Arbeiderpartiets utenriksminister. På bildet er han i sitt arbeidsværelse omgitt av bøker og tidsskrifter. Koht er plassert i rekken av Norges største historikere, sammen med P.A. Munch og Ernst Sars.

Som de to andre fremstår han som en av sin tids betydeligste ideologer. Koht er arbeiderbevegelsens store historiker. Han vokste opp under små kår i Tromsø og Skien, tok alle eksamener med utmerkelse, ble stipendiat i historie i 1901 og professor i 1910. Koht skrev bøker om alt fra kongesagaer til samtidspolitikk, de fleste i en populær form. Han skrev lærde studier og kildeanalyser i mindre format fra alle områder i norsk historie. To ideologiske hovedmotiver var sentrale i forfatterskapet: Klassekampen og den individuelle viljen. (Foto: Sverre A.Børretzen /Aktuell/Scanpix)

Djupe dal må ut av barnehagen

– Det passer mitt lynne veldig dårlig at vi nå har fått et hvileskjær, da får jeg ikke resultater og slik vil ikke jeg ha det, sier den nye lederen i Forskerforbundet, **Bjarne Hodne**.

Forskerforbundets nye leder, Bjarne Hodne, begynte å studere ved den norske nasjonalromantikkens episenter, Institutt for folke-minnevitenskap, og var ferdig doktor philos før han var 30.

DET ER SNART 20 ÅR siden man begynte å studere, eller ikke så mye å studere, som å være på Blindern. Når man så kommer tilbake i godt voksen alder, så er alt tilsynelatende det samme. De samme originalene med de samme fettete brillene går gjennom Sherwood-skogen, de samme damene selger den samme kaffen og de samme innvandrerne vasker koppene og de samme kontordamene sier at «det var hyggelig å se deg igjen, jeg hører at du skriver».

Nu vel.

Men likevel er Blindern så forunderlig lite

bestandig, for hver gang man kommer tilbake, så har alle man kjente, flyttet. Hvor er for eksempel Nordisk? Ingen steder og alle steder. Og hvor er Religionshistorie og hvor er Kulturstudier og hvor er Otto Hageberg som visste hvor alle de andre på HF – som ikke lenger er HF – var hen? Og hvor er professoren i kulturhistorie og påtroppende leder i Forskerforbundet, Bjarne Hodne?

– Her leker vi kontinuerlig stolleken, så jeg tenkte at du vandret hvileløst rundt i korridorene. Men jeg regnet med at du ville passere meg her.

Og det har Bjarne Hodne rett i. For nå har jeg funnet ham, eller helst har han funnet meg.

– Ja, ja, alle kan vi ha en dårlig dag, sier jeg.

– Til og med du, sier ryktene, sier han.

SÅ SITTER VI DER da, sammen med mannen som i sin tid hadde mye å gjøre og fikk mye gjort. «Makt er ikke et fremmedord for Bjarne Hodne», som en som vi har nevnt et annet sted i teksten har sagt som en kompliment om den tidligere HF-dekanusen. Og med det i mente er det kanskje ikke så dumt at Forsker- ►►

«Vis meg den politiker som tør å være uenig i det vi står for.»

► forbundet bad nettopp Hodne om å bli deres nye leder.

– *Hvorfor takket du ja, du var en såkalt kompetent leder for HF og har gjort ditt for det akademiske fellesskapet?*

– Si det, det er i det minste et godt spørsmål, som det heter. Derfor har jeg også stilt meg det spørsmålet selv. Og jeg har svart både meg selv og Forskerforbundet at jeg har noe å bidra med, noe som fellesskapet vil få glede av. Programmet som Forskerforbundet har vedtatt er godt, og derfor er det svært så spennende å bidra til at det blir gjennomført. Jeg er rimelig sikker på at jeg skal få til det.

– *Men er ikke nettopp forskere en gruppe som ikke skal være enige? Er ikke et fagforbund av forskere derfor et paradoks?*

– For å si det sånn: Det er forskjell på å lede det største humanistiske fakultetet i Norge, HF i Oslo, og det å lede et fagforbund. Det er tyngre å få til et fellesskapsløft på et fakultet enn å ta ansvar for et program som har gått gjennom en demokratisk prosess og som medlemmene er enige i.

DERFOR TROR IKKE Hodne det skal bli så vanskelig å få de organiserte til å gå i takt om de viktigste sakene, som etter hans syn er bedre arbeids- og lønnsvilkår.

– Det burde faktisk være en forholdsvis grei sak å få gjennomført dette. Og det som er enda greiere, men som er det store paradokset, er at Forskerforbundet er omgitt av folk som er enige i alt det forbundet står for. Vis meg den politiker som tør å være uenig i det vi står for. Alle partiene sier jo at vi må ha mer og bedre forskning her til lands. Det er heller ikke noen som er uenige i at norske forskere er for dårlig betalt i forhold til de landene vi konkurrerer med.

– *Og likevel...*

– Og likevel får vi hvileskjær. Dette fascinerer meg dypt.

– *Men er det ikke her problemet ligger, at forskning blir sett på som en verdi på lik linje med demokrati og menneskeretter i stedet for en interessekamp. Dere hadde kanskje vært tjent med et parti som sa at forskningen får altfor mye penger i forhold til andre områder?*

– Det kan det faktisk være noe i. Når alle tar ansvar tar ingen ansvar. Men en annen måte å se det på, er å få politikerne til å se at det er altfor lite kunnskap her til lands som kan bære oss videre når de nåværende økonomiske fundamentene faller bort. Det som er det virkelig paradoksale, er at vi har all den hjernekraften vi trenger for å få den nye og helt nødvendige kunnskapen. Men denne kraften blir altså ikke utnyttet godt nok.

NOE AV GRUNNEN TIL at det er slik, tror

Hodne kanskje har med forskerne selv å gjøre, at de ikke er flinke nok til å vise allmennheten hva de har fått til og kan få til.

– Folk flest, er ikke det et greit uttrykk?, eller politikerne ser faktisk ikke verdien og betydningen av forskning. Derfor må vi bli flinkere til å synliggjøre hva vi holder på med. Enda viktigere er det å synliggjøre det vi ikke får til grunnet manglende finansiering og pressede arbeidsvilkår. Vi må vise dem som har ansvar at det de vedtar, men ikke gjennomfører, har store og negative konsekvenser. Ikke bare for forskerne, men for hele samfunnet.

MEN NOEN PENGER finnes det, spørsmålet blir da hvordan disse blir brukt. Forskningsrådet har sluttet å gi penger til individuelle forskere, de gir kunne penger som passer inn i på forhånd definerte programprofiler. Hodne var i sin tid leder for et av disse programmene.

– *Bør dere ha meninger om programmer, og kan original forskning og ny kunnskap planlegges? Jon Elster er mot programforskning og spør hvordan man i det hele tatt kan vite hva som blir nyttig kunnskap innenfor eksempelvis humaniora.*

– Ja, vi kan vel ha meninger om slikt. Alle medlemmene har jo det og da burde vel lederen også ha det. Som du sier har jeg selv ledet et kulturforskningsprogram og sett hvordan det fungerer. Jeg har for øvrig også fått avslag på en søknad som ble vurdert som svært god og som etter manges mening kunne gitt ny og nødvendig kunnskap. Min mening at balansen mellom ren grunnforskning og programforskning ikke er helt til stede for tiden.

– *Det er altså for mye programforskning?*

– Jeg sier ikke det. Jeg har sans for tanken som ligger bak, at man skal kunne lede kreativitet mot definerte områder. Samfunnet må kunne stille krav til oss. Har staten forskere og behov for å vite mer om noe, må det være legitimt å prøve å få til det. Dette handler blant annet om det behovet vi har for synliggjøring.

– *Men...*

– Men det er kanskje ikke der den viktigste og mest langsiktige forskningen ligger, den ligger i grunnforskningen hvorfra man etter 30 år, ti år, én måned kan hente opp kunnskap ingen visste der og da hvordan skulle nyttiggjøres. Forskning er på kryss og tvers å sette sammen biter i et enormt puslespill. Med andre ord, her har jeg det klassiske Ole Brum-svaret. Både og.

– *Men i naturvitenskapene er det sikkert tjenelig å sette sammen store forskerteam for å få en mann på månen. Er det rett i humaniora og samfunnsfag? Fredrik Barth – som har norsk rekord i sittering for enkeltarbeider – har fått finansiert feltarbeidet til sine store monografier via Forskningsrådet. I dag hadde han ikke fått disse pengene fordi dette ville ha vært individuelle prosjekter.*

– Programforskning har sine fordeler. Det gir grupper mulighet til å drive i større skala

enn de ellers ville ha kunnet. De blir pålagt dokumentasjons- og publiseringskrav de har godt av å bli pålagt. I tillegg kommer internasjonalisering og større grad av tverrfaglighet. Ingen har vondt av slikt.

PÅ TOPPEN AV DETTE kommer forskningsretten, sier Hodne. Enhver forsker bør ha rett til å forske i halve delen av arbeidstiden sin. I tillegg kommer periodene med forskningsterminer.

– Og det er her de store problemene virkelig ligger. Man har lønn for å gjøre en forskningsjobb, og anledningen til å gjøre denne delen av jobben er svekket. Det er en sak for Forskerforbundet.

– *Hvorfor er så mye av den frie forskningstiden forsvunnet?*

– Før vi begynner å lete etter årsaker, må vi først finne ut hvordan situasjonen er. Hovedproblemet er at tiden er fragmentert. Du er i svært stor grad styrt av undervisningsoppgaver og alt det som følger med det å være i en gruppe som i mye sterkere grad enn før skal følge opp studenter. Jeg får mailer fra studenter klokka 22.30, jeg får telefoner i helger og de kan komme på kontordøra til enhver tid. Regulær arbeidstid er opphørt. Tiden er organisert etter de kravene du har utover det å forske.

– Så er spørsmålet hvorfor det er blitt sånn. Dette er en prosess som begynte lenge før Kvalitetsreformen, men som har fått et veldig oppsving i forbindelse med den. Særlig har undervisningsformene endret seg i en mye mer krevende retning. I tillegg kommer det at studentene, i det minste på bachelor-nivået, har mindre forkunnskaper enn før. På toppen av dette kommer dokumentasjonsplikten, alt du gjør skal på et skjema.

MEN NÅ SITTER HAN altså der, en flink ung mann fra Nordberg i Oslo som av alt her i verden begynte å studere den norske nasjonalromantikkens episenter, Institutt for folkeminnevitenskap, og som var ferdig doktor filosof før han var 30 og som ble oppnevnt til professor av kongen i statsråd.

– Jeg er ikke sikker på det med «flink ung mann». Jeg var av dem som våknet etter at jeg var ferdig på skolen. Å gå på Berg gymnas var ingen stor opplevelse verken for lærerne eller meg. Min drøm var å bli skipsingeniør. Jeg eier ikke båt, og har hytte på fjellet. Men båter har alltid fascinert meg. Er det flåtebesøk i Oslo, finner du meg på kaia. Derfor tok jeg reallinjen og endte opp som humanist.

Han kom ikke unna bakgrunnen, vokser man opp i en lærerfamilie hvor Nordahl Rolfsen blir holdt høyt, så ender man helst på HF.

– Etter gymnaset ble historie det store, det faget jeg har lært mest av. Seip og Schreiner har hatt stor betydning for min måte å forsøke å tenke på. Og Ottar Dahl ikke minst.

Men cand mag.-graden måtte fullføres og et grunnfag i folkeminne ble påbegynt. Det

ble det siste han gjorde. Hodne ble sittende fast i kulturhistorien.

– Jeg kom inn i et fagmiljø med et sterk essensialistisk kultursyn. Det nasjonale var et fast element vi hadde arvet uendret gjennom århundrene. Bondekulturen hadde båret det norske fram, det var arven fra Edda. Jeg mente at dette måtte det være spennende å pirke litt bort i. Hvor går man inn et fagfelt som dreier seg om konstruksjoner av det nasjonale selv-bildet? Hvor finner man det svake punkt. Jeg valgte å forlate det essensialistiske kultursynet til fordel for det aktivt prosessuelle.

HODNE BEGYNTE Å SE på vold, personer som hadde begått grove voldshandlinger og måtte bøte med livet for det fra 1600-tallet til 1800-tallet.

– Historiene om disse er blitt fortalt og gjenfortalt gjennom mange generasjoner. Jeg dokumenterte at det var en endring i holdninger til disse gjennom tidene og at visse element ble underkommunisert i noen perioder og sterkt vektlagt i andre. Jeg fant en tradisjonsbæringsprosess og ikke en tradisjonsprosess. Menneskene som fortalte historiene, var med på å forme og skape dem. Det var ikke en kontinuitet mellom samtid og Edda. I tillegg dokumenterte jeg gjennom statistikk og arkivstudier at disse tradisjonsbærerne tilhørte andre sosiale sjikt enn det læreboka forfektet. Så jeg må bare innrømme det: Jeg har vært med på å skru nasjonalkulturene fra hverandre.

– *Det var neppe populært.*

– Det var det ikke. Men siden jeg nå hadde skrudd ting fra hverandre, begynte jeg å se hvordan ting var skrudd sammen, hva man fylte skjelettet med av kultur. I det siste har jeg drevet med komparative studier av andre land og Norge. Skjelettet er det samme, men innholdet forskjellig. Slike funn ble selvsagt aktualisert i takt med innvandring til Norge og er noe som trekker studenter.

– *Norske forskere vet mye om hva kultur betyr, særlig i møte med innvandring og hva som skal til for at integrering lykkes. Men det er lite politisk diskusjon om kulturs grunnleggende betydning. Her er mye å gjøre og lite å få gjort?*

– Jeg er helt enig. Her kommer betydningen av forskning inn. Når man vet at en nasjonal kultur er bygd opp etter felles strukturer, så vet man samtidig at man kan putte ulike ting inn i dette, språk, religion og historie, høykultur og lavkultur. Samtidig vet vi at disse folkene vektlegger disse elementene så kraftig at de kommer i konflikt med elementene andre folk vektlegger. På det grunnlaget vet man at man aldri kan få til en assi-

milering. Vi kan aldri bli en stor glad familie med felles identitet. Det går seg ikke til ved at folk lever sammen i et fargerikt fellesskap på Grønland. Vi må ha en aktiv og bevisst politikk.

– *Basert på krav?*

– Ja, vi må fortelle at dette kan vi akseptere, men ikke dette. For å få til dette, må politikerne debattere dette, og de må ha kunnskap i bunnen. Ut av dette må vi få en politikk som sier at dette skal vi ha til felles. Jeg mener vi i for liten grad har det nå. Man kan si å tenke sitt, men det man gjør må relateres til et sett med felles verdier, ellers får vi et samfunn som blir svært løst i kantene, med de konsekvenser det får.

– *Er du enig i at de som snakker varmest om velferdsstaten ofte er de som er mest uvillige til å si hva slags kultur og krav den bygger på?*

– Jeg tror det er helt riktig at politikerne har store vansker med å definere kulturens rolle i økonomien og i statsapparatet. Men det er ikke så mye en vegring som en manglende evne til å se det. Man ser ikke hvor viktig de kulturelle aspektene er når man foretar en politisk vurdering.

Dette har Hodne personlige erfaringer med. Da han ledet programmet for kulturforskning i NFR, ble det produsert nær 50 bøker.

– I dette arbeidet fikk vi Kulturdepartementet med på å finansiere et seminar på basis av tre av disse bøkene, som i sin tur skulle være innspill til Kulturmeldingen. Forskerne ble trukket inn i forarbeidet og i grunnlaget for meldingen. Man så sammenhengen mellom kunnskapsproduksjon og politiske tiltak. Det vi fikk inn, var nettopp det prosessuelle synet, at kultur kan skapes og redefineres. Den lar seg modellere etter de behov nasjonen til enhver tid har.

SÅ VAR DET oppfølgingen.

– I ettertid har vi ikke sett at man har tatt konsekvensen av dette. Det ligger en slags ny liberalistisk tanke i bunnen av det som blir gjort eller ikke gjort. Alt skal liksom bare gå seg til dersom ting får flyte fritt. Det er feil. Staten må spille en aktiv rolle basert på oppdatert kunnskap dersom man ønsker et noenlunde felles samfunn. Bruk nå vår forskning i samfunnsplanleggingen.

– *Likte du å være dekanus, liker du å lede?*

– Ja. Jeg mener jeg ser muligheten til å få noe realisert. Det passer mitt lynne veldig dårlig at vi nå har fått et hvileskjær, da får jeg ikke resultater og slik vil ikke jeg ha det. Min jobb er å sørge for at Djupedal fortrest mulig kommer ut av barnehagen. Vi i Forskerforbundet er i den privilegerte situasjonen at Djupedal trenger oss, han trenger oss for å få til det han har lovet. Den hjelpen skal jeg sørge for at han får.

20 spørsmål

1) Kor ligg landskapet Vendsyssel?

2) Kva er Koh-i-noor?

3) Kva heitte den russiske offiseren og statsmannen som skal ha bygd opp falske landsbyar for tsarina Katarina II under ei reise sør i Russland?

4) Kva er eit refektorium?

5) I kva for land ligg det 5642 meter høge fjellet Elbrus?

6) Simone Niggli-Luder, Jurij Omeltsjenko og Holger Hott Johansen er topputøvarar – i kva for idrett?

7) Kva heiter dei tre norske hesterasane?

8) Kva for Detroit-basert plateselskap hadde på 60-talet artistar som Stevie Wonder, Marvin Gaye, The Jackson 5 og The Supremes i stallen sin?

9) Kva for vitskap blir grekaren Euklid ofte rekna som "far" til?

10) Kva heiter den iranske menneskerettsforkjemparen og juristen som fekk Nobels Fredspris i 2003?

11) Kven måla biletet *Nattevakten* i 1642?

12) "Raude Danny" var ein frontfigur for ungdomsopprøret i 1968. Kva er det fulle namnet hans?

13) Kva for hovudstad vart teikna av arkitektane Costa og Niemeyer på 1950-talet?

14) Kva heitte bilen som frå 1956 til 1958 vart produsert i Lunde i Telemark?

15) Heimen til Michael Jackson heiter Neverland. Men kven var det eigentleg som heldt til i Neverland?

16) Kven vart ofte kalla "Sveriges längste statsminister", både fordi han var høg og fordi han sat som regjeringssjef frå 1946 til 1969?

17) Kva heitte den tyske kardinalen som 24. april 2005 vart innsett som Pave Benedikt XVI?

18) Kva tyder genocid?

19) Kva for nordmann tok olympisk gull i gresk-romersk bryting både i 1988 og i 1992?

20) Kva slags frukt er det austuropeiske brennevinet Slivovice laga av?

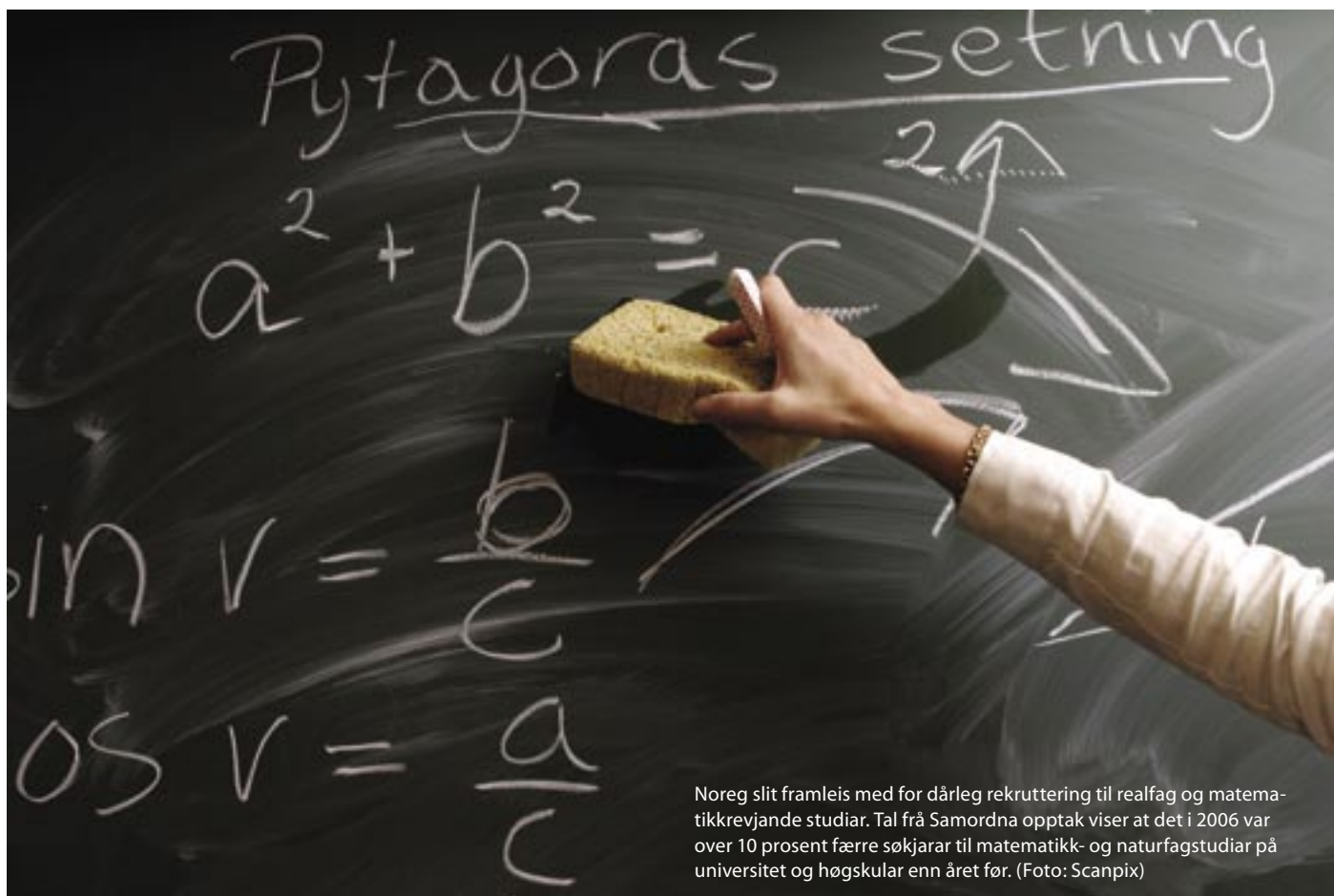
«Jeg var av dem som våknet etter at jeg var ferdig på skolen.»

Av Jon Hustad (tekst og foto)

Rette svar side 35

Matematikkfag i krise?

I mange år har det vore snakka om krise for matematikk og realfag. Står det framleis like dårleg til med matematikkfaget her i landet?

Noreg slit framleis med for dårleg rekruttering til realfag og matematikkrevjande studiar. Tal frå Samordna opptak viser at det i 2006 var over 10 prosent færre søkjarar til matematikk- og naturfagstudiar på universitet og høyskular enn året før. (Foto: Scanpix)

STUDENTANE SOM begynte på høgare utdanning i 2005, låg i gjennomsnitt på det same nivået i matematikk som to år tidlegare. Men sivilingeniørstudentane er heilt klart svakare i matematikk enn før. Norsk Matematikkråd ser alvorleg på situasjonen, men eg vil ikkje karakterisere det som ei krise, seier Per Manne, leiar i Norsk Matematikkråd.

Sidan 1982 har Norsk Matematikkråd (NMR) gjennomført undersøkingar av kunnskapsnivået i matematikk hjå dei som startar på matematikkrevjande studium i Noreg. Den siste undersøkinga vart gjennomført i 2005 og publisert våren 2006.

Den største tilbakegangen i 2005 var blant sivilingeniørane ved NTNU, som i gjennomsnitt svarte rett på 62,5 prosent av oppgåvene. I 2000 var resultatet 77,3 prosent, medan stu-

dentane i 1984 svarte rett på heile 84,4 prosent matematikkoppgåvene. Denne studentgruppa har fram til no skåra høgast på matematikktestane, og tilbakegangen er difor ganske dramatisk. Også ingeniørane ved høyskolane gjorde det dårlegare på testane enn før.

UNDERSØKINGANE TIL NMR har hatt stort fokus på lærarutdanninga, og i 2005 er gjennomsnittleg skår blant lærarstudentane på berre 31,7 prosent. Talet er svært lågt, men viser likevel ingen tilbakegang sidan 2003.

- Vi ventar framleis på å sjå effekten av tiltaka som er gjort dei seinare åra, til dømes har universiteta bygd ut masterutdanning som kvalifiserer for undervisning i realfag i vidaregåande skule, og det har vore satsa på etter- og vidareutdanning av matematikklærarar. Dessutan er det gjort ein del endringar ved begynnarkursa i matematikk ved univer-

siteta, seier Manne.

Han er også spent på korleis strengare karakterkrav i matematikk ved opptak til ein del høgare utdanningar vil slå ut på lengre sikt.

I SAMBAND MED evalueringa av grunnskule reforma i 1997 stod Forskningsrådet bak ei undersøking av elevars læringsutbytte i matematikk i den norske grunnskulen. Undersøkinga vart utført av Telemarkforskning og publisert i 2003.

- Vi har testa kunnskapsnivået i matematikk blant ungdomsskuleelevar på ti tilfeldig utvalde skular rundt i landet. Då fekk vi stadfesta det vi allereie trudde, at det etter innføringa av Reform 97 vart ein nedgang når det gjeld meistring av matematikkoppgåver samanlikna med våre data frå 1994, seier høyskolelektor Trygve Breiteig, ved Fakultet for realfag, HiA.

– Særleg når det gjeld rutineoppgåver i tal og algebra, til dømes brøkoppgåver, var det ein klar nedgang. Men på oppgåver innanfor statistikk, som til dømes bruk av diagram, skåra elevane ganske bra. Den same tendensen har kome fram i undersøkingane til det internasjonale forskingsprosjektet TIMSS, som undersøker matematikk og naturfag i skulen, fortel Breiteig.

I den siste studien til TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) frå 2003 presterte norske elevar i 4. og 8. klasse lågare enn gjennomsnittet i matematikk. Av dei europeiske landa var det Sverige og Noreg som peika seg ut med størst tilbakegang i matematikk.

– Den same undersøkinga vart gjort i 1995, og tilbakegangen i matematikk var stor. Norske elevar ligg i dag eit halvt eller eitt år etter det nivået elevar på same alder låg på i 1995, seier Liv Sissel Grønmo ved Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS) ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet, UiO. ILS har hatt ansvar for den norske undersøkinga.

Dei internasjonale Pisa-undersøkingane som vart gjorde av 10. klassingar i 2000 og 2003 viste den same tendensen, men der var ikkje tilbakegangen så markert.

– Biletet er likevel svært eintydig. Matematikkunnskapane i grunnskolen har gått merkbar tilbake, seier Grønmo.

NOREG SLIT FRAMLEIS med for dårleg rekruttering til realfag og matematikkrevjande studiar. Tal frå Samordna opptak viser at det i 2006 var over 10 prosent færre søkjarar til matematikk- og naturfagstudiar på universitet og høgskular enn året før. Men teknologi, ingeniørfag og arkitektur sett under eitt hadde ein oppgang i søkartal på 10,5 prosent.

– Den svake rekrutteringa til ingeniørutdanninga har vore eit problem i dei seinare åra, men i år har heldigvis fleire søkt denne utdanninga enn året før, seier Manne.

Rektor ved Universitet i Oslo, Geir Ellingsrud, meiner det er snakk om ei rekrutteringskrise i matematikk og i realfag generelt.

– Samtidig som studentar viser altfor lite interesse for matematikk og realfag, støvsyng bedriftene marknaden for teknisk kompetanse, seier Ellingsrud.

Også professor Kristian Ranestad, leiar ved Matematisk institutt ved UiO, konstaterer at det er industriens skrikande behov for folk som har skapt rekrutteringskrise innanfor realfaget.

– Næringslivet treng mange fleire med matematikkbakgrunn, og kaprar studentane før

dei er ferdige. Dermed har svært få blitt lærarar, samtidig som næringslivet ikkje har fått nok folk med den kompetansen dei treng.

BÅDE PROFESSOR Ranestad og rektor ved UiO meiner det vil bli stor mangel på kompetente realfaglærarar i vidaregåande skule framover.

– Likevel ser vi ein gledeleg auke av studentar som vil følgje LAP-programmet, det vil seie lektor- og adjunktutdanning i realfag, uttaler Ellingsrud.

– Undersøkingar viser at matematikkunnskapane er blitt dårlegare hjå studentar som begynner på matematikk ved universitet og høgskular. Tyder dette at det har skjedd ei nivåsenking innanfor matematikkfaget ved universiteta?

– Eg har ikkje grunnlag for å seie at nivået er blitt dårlegare i dei seinare åra ved UiO. Men i forhold til nivået for 20 år sidan, er det ingen tvil om at det har skjedd ei kvalitetssenkning innanfor matematikk ved universite-

tet, seier Ellingsrud.

Professor Ranestad meiner det er vanskeleg å svare generelt på om nivået er blitt dårlegare.

– I testen som vert utført av Norsk Matematikkråd blir det stilt dei same spørsmåla i dag som for 20 år sidan, og studentar som begynner på eit realfagstudium i dag er klart blitt svakare. Testen seier noko om nivået på studentane når dei tek til på studia.

– Men tyder ikkje dette at universitetet har mått senke nivået på undervisninga?

– Vi har ingen systematiske undersøkingar av om nivået til realfagskandidatane når dei er uteksaminerte har endra seg over tid. Men målet er å halde oppe det same nivået som før. Ved UiO har vi innført to vekers forkurs i matematikk, for det er ikkje alle som har full fordjuping i matematikk frå vidaregåande skule. Det er også ein del av kvalitetsreforma at studentane no får tettare oppfølging undervegs, seier Ranestad.

Av Johanne Landsverk

Matematikk må gje meining

– Elevane må oppleve at matematikken gjev meining, seier indiske Sharada Gade, som nyleg tok doktorgraden i matematikkdiraktikk ved Høgskolen i Agder (HiA).

Den nye doktoren, Sharada Gade, har tru på at effektiv læring av matematikk skjer best i eit samspel mellom lærar og elev.

– I tradisjonell, akademisk undervisning står læraren ved kateteret og seier at "slik er det". Men det er også mogleg å få til effektiv læring i matematikk ved å etablere ein felles intensjon mellom lærarar og elevar. Konklusjonen i avhandlinga mi er at elevar og lærarar i klasserommet må ha felles mål. Elevanes meining må gjevast stor merksemd, og det er dette som driv fram læringa i klasserommet, meiner Sharada Gade.

Doktoravhandlinga har tittelen "The micro-culture of a mathematics classroom, based on a sociocultural classroom study dealing with meaning making and problem solving." I avhandlinga legg Gade vekt på meningsfylt læring og målretta problemløysing som viktige føresetnader for å lære ►►

– Om ein ønskjer å oppnå kvalitet på matematikkundervisninga, må ein også ha nok ressursar, seier Sharada Gade. Klassen ho studerte hadde to matematikklærarar i klasserommet.

«Elevanes mening må gjevast stor merksemd, og det er dette som driv fram læringa i klasserommet.»

Sharada Gade

► matematikk i klasserommet. Studien er basert på observasjonar av matematikkundervisninga i eit klasserom i 1.klasse allmennfag på vidaregåande skule. Klassen hadde to matematikklærarar og tretti elevar på 16 år. Elevane hadde vald å gå i ei tospråkleg klasse i matematikk, der undervisninga delvis gjekk på engelsk, delvis på norsk.

– Dette var ein unik klasse for å studere korleis læraren underviser og korleis elevane lærer. Eg har brukt omgrepet “teaching-learning” i avhandlinga, for desse to omgrepa kan ikkje skiljast frå kvarandre. Det er ein og same ting.

– Eg har observert kva som skjedde mellom fire vegger i klasserommet. Desse lærarane hadde ein felles filosofi når det gjaldt læring av matematikk, og dei hadde fokus på gruppeundervisning. Elevane jobba saman fire og fire – i til saman åtte grupper.

Dette klasserommet gjorde det mogleg for Gade å vurdere fire ulike aspekt når det gjeld “teaching-learning” i matematikk.

– Det første eg såg på var korleis læraren etablerte ein samarbeidspraksis, både samarbeid mellom elevane innanfor kvar gruppe, men også samarbeid mellom dei ulike gruppene og lærarane i samla klasse.

Det andre Gade studerte, var korleis ein kan transformere elevanes personlege mening om matematikk til ei vitenskapleg eller akademisk form. Dette handlar mellom anna om å ta utgangspunkt i elevanes språk når ein skal bygge opp eit felles vitenskapleg språk for matematikk i klasserommet.

– Det som gjev mening for eleven må gjevast ei vitenskapleg form. Her er det snakk om “knowing”, det vil seie ein dynamisk læreprosess som ikkje er ferdig etablert.

Ho observerte også utviklinga av problemløysing i klasserommet, både samspelet mellom lærarar og elevar og elevanes problemløysing i grupper.

– Elevane vart bedne om å diskutere og skrive ned kva som hender når dei lærer matematikk i grupper. Kva er fordelane og kva er ulempene? Slik måtte dei også reflektere over si eiga læring. Og elevane fekk sjå i praksis korleis lærarane samarbeidde.

Gade fortel at lærarane i denne studien har jobba veldig systematisk, og dei har gjeve elevane mange oppgåver.

Ho trur likevel det er få lærarar som kommuniserer på denne måten med elevane.

I doktoravhandlinga har Gade studert

praksisen i klasserommet i eit sosiokulturelt historisk perspektiv. Ho har sett på ressurser som lærebøker, formelsamling, kalkulator, tavle og på lærarane, som utgjør den kulturelle stemma.

– Bare ved å få fleire observasjonar av kva som skjer i klasserommet, kan vi bygge ny teori, meiner ho.

Gade er utdanna lærar, og i India har ho jobba med utradisjonelle undervisningsmetodar i matematikk. Ho har skrive fleire bøker om emnet, og har arrangert work-shops for lærarar om matematikkundervisning.

– Det er viktig å treffe andre som underviser i matematikk for å sjå korleis dei gjer det. Dette er også ein viktig grunn til at eg kom hit til Noreg.

– *Kvifor valde du å studere matematikkdiraktikk i Noreg?*

– Eg søkte på Internett etter fagmiljø som var opptekne av dette emnet, og fekk eg kontakt med professor Barbara Jaworski ved Oxford University. Ho likte søknaden min, og spurde om eg ville kome til Noreg. Jaworski hadde då nyleg fått jobb som professor i matematikkdiraktikk ved HiA.

Gade søkte også om doktorstipend i USA, men valde Noreg.

– Dette var eit fint høve til å kome til ein velferdsstat og sjå på skolesystemet her, seier ho.

Men ved HiA vil dei ikkje få nytte godt av kunnskapane til Gade, for ho reiser frå Kristiansand. No vil ho gjerne fortsette med post-

Indisk doktorand kan opne vegen

Sharada Gade frå India er den første som disputerer i matematikkdiraktikk ved Høgskolen i Agder. Doktorgraden hennar kan føre til at HiA når målet sitt om å få status som universitet.

– Når vi no har hatt denne disputasen i matematikkdiraktikk, har vi oppfylt dei same krava som Høgskolen i Stavanger då den fekk status som universitet, seier dekanus Per Kristian Egeberg ved Fakultet for realfag, HiA.

– Krava som NOKUT sette, var at vi måtte ha ei stabil doktorgradsutdanning innanfor minst to område. Dette har vi no oppnådd. I tillegg til doktorprogrammet i matematikkdiraktikk, har fleire teke doktorgrad i nordisk språkvitenskap og nordisk litteraturvitenskap ved HiA. Dessutan har vi to doktorprogram til, både ved Fakultet for teknologi og ved Fakultet for økonomi og samfunnsfag, men her har ingen disputert enno.

Egeberg fortel at HiA også har satsa i breidda på desse fire fagområda.

– HiA er den høgskulen i landet som har størst forskingsproduksjon i form av artiklar til tidsskrift, seier han.

Når det gjeld doktorprogrammet i matematikkdiraktikk reknar ein med at seks nye kandidatar vil levere avhandlinga si til bedømming i 2007.

– Innanfor matematikkdiraktikk har fagmiljøet ved HiA ein sterk posisjon både i Noreg og elles i Europa. Professor Barbara Jaworski vert rekna som ei av verdas leiande fagpersonar innanfor sitt felt. Matematikkdiraktikk er eit ganske nytt fagfelt i Noreg, og dei fire kvinnelege professorane som vi har

– Vi ser på tilbudet vårt ved HiA som eit viktig bidrag til å kome realfagskrisa i møte, seier dekanus Per Kristian Egeberg ved Fakultet for realfag, HiA.

Manglande himmel

Det akademiske firmament ligg lågt over Stavanger.

doktor-arbeid i USA.

– Planen min er å studere i USA før eg reiser tilbake til India.

– Mange meiner matematikklærarane i Noreg er for dårlege. Kva inntrykk har du?

– Eg veit ikkje, men ein må ha lært matematikk for å lære bort faget. Matematikk er eit vitskapleg fag. Men om landet ønskjer å oppnå kvalitet på matematikkundervisninga, må ein også ha nok ressursar. I det klasserommet eg observerte var det to lærarar. Likevel er det ein hard jobb for lærarane. Dei må vere veldig interesserte og dei må bruke mykje tid også utanfor klasserommet.

Av Johanne Landsverk (tekstog foto)

for universitet

tilsett her ved HiA kjem frå fire ulike land, fortel Egeberg.

– At vi også kan tiltrekkje oss personar som Sharada Gade, som aldri tidlegare har studert i Europa, kjem av den posisjonen HiA har fått i fagmiljøet.

Egeberg meiner at ein av grunnane til realfagskrisa i Noreg kan vere at faga ikkje har vore formidla på ein spennande måte i skulen.

– Vi ser på tilbodet vårt ved HiA som eit viktig bidrag til å kome realfagskrisa i møte.

Forskingsmiljøet innanfor matematikkdiraktikk ved HiA har ikkje berre vakse fram dei aller siste åra. Matematikkmiljøet ved tidlegare Agder distriktshøgskole og lærarmiljøet ved Kristiansand lærerhøgskole begynte å samarbeide om matematikkfaget for over 30 år sidan.

– I dag er matematikkundervisninga ved HiA størst i omfang på bachelornivå. Vi har svært mange studentar som studerer realfag innanfor allmennlærerutdanninga, og dei nye opptakskravane til lærarutdanningane har ikkje slått negativt ut for oss. HiA får stadig fleire studentar.

Egeberg trur likevel den store utfordringa for Noreg framover blir å forsyne vidaregåande skule med lærarar i fysikk og kjemi.

– I vidaregåande skule er det ein tendens til at elevane vel meir realfag. Men eg trur nok også at mange vel realfag fordi dei vil inn på journalisthøgskulen, seier han.

LAT DET FYRST vere sagt: I *Fra høgskole til universitet. Universitetet i Stavanger blir til*, har den no avgåtte fyrsteamanuensen og rektoren Erik Leif Eriksen gjort eit omfattande og sikkert naudsynt arbeid. Alle – kven no desse "alle" måtte vere – har no fått sitt kjeldeskrift, staden dei kan gå til om dei lurar på korleis det har seg at den tidlegare fiskarlandsbyen Stavanger brått er vorten universitetsby. For her kjem dei ordrette gjengjevingane av utgreiingskonklusjonar, avisartiklar, innlegg, og må eg seie; endelause talene til ministrar, skipsreiarar, direktørar, professorar høgskulelektorar, kleppar og ottosonar.

Men så var det oss andre då, vi som òg les bøker og som òg er interesserte i høgare utdanning og forskning. For det er ikkje lett dette, nei, det er alt anna enn lett. Kven er til dømes Einar Kåre Johannessen?

"DEN RESTRIKTIVE holdningen til Universitetet i Bergen inspirerte Universitetskomiteen til å starte et postgymnasialt studium på eget initiativ. Studiet i tysk, som ble godkjent av departementet som grunnlag for opprykk for lærere, ble startet i 1967. Studiet strakte seg over 24 uker med i alt 288 timer og ble gitt av fagfolk fra Goethe-instituttet i Bergen. I alt 20 kandidater avla eksamen i juni 1968. Einar Kåre Johannessen skriver i et notat: "Så vidt jeg vet praktiserer de fleste tyskkunnskapene i skole og arbeidslivet. Jeg bl.a. i banklivet og i kveldskurs. Med andre ord: Vi fikk mye ut av det og er taknemlig for det."

Og eg som trudde det var vanskeleg å få gjeve ut bøker her til lands. Elles ikkje eit vondt ord om Johannessen, han skriv minst like godt som mange av dei andre som vert attgjevne i boka. Men det må då – eg ber om orsaking for språket – for svarte vere mogleg å teikne ein høgare himmel over noko så stort som eit universitet enn det Eriksen gjer.

LAT GÅ AT ERIKSEN som mangeårig forkjempar for eit universitet i Stavanger, ikkje har eit kritisk ord å seie om det faktum at universitetet no ligg der det gjer, lat gå at siddisane har måtta kjempe ein langvarig kamp mot både departementsbyråkratar, etablerte universitet og sentralisering, men var det ikkje mogleg å føre ein noko meir avdempa tone: "Nå gjenstod bare det endelige vedtaket i departementet. Morgenens fredag 2. juli 1999 ringte statssekretær Svein Helgesen til rektor ved HiS. Passet det om han kom til høgskolen senere på dagen og overleverte det glade budskap personlig? Som den første norske statlige høgskole var HiS tildelt rett til å gi selvstendig forskerutdanning. Jubelen stod

i taket. Bildene i avisene neste dag viste fornøyde fjes over en stor bløtkake."

HALLELUJA TIL universitetsomgrepet: Underskrivne held seg ikkje for å vere ein stor tilhengjar av den språklege vendinga, men ein må ikkje vere opplesen på fransk språkfilosofi for å sjå at namn og omgrep kan tyde ulike ting til ulike tider. For den innsikta er gamal. "What's in a name? That which we call a rose by any other word would smell as sweet," sa Julie, som trass alt etter kvart vart fullt ut klar over at det så velhaldne namnet Montague ikkje berre førte godt med seg.

I sluttkapitelet "Dette er dagen vi har ventet på. 17. januar 2005" trudde eg ein augneblink at Eriksen plutselig hadde fått innsikt: "De nye kappene og rektorkjedet ble visst offentlig for første gang. Om det nye universitetet ennå ikke kunne måle seg med de etablerte når de gjaldt forskning og forskerutdanning, kunne det, om

ikke annet, vise sin nye status ved akademisk verdighet og pompøseri." Nett so, tenkte eg. Men så forstod at også alt i neste setning at dette var som det skulle vere, og her ber eg lesarane merke seg bruken av "sjarmerende": "Gaudeamus Igitur manglet heller ikke, sjarmerende sunget av Voci Fresche fra Sandnes Kulturskole sammen med Stavanger studentsangforening."

NO HAR EG LESE ei bok på 209 sider med to spalter og rundt 700 000 teikn, men sant å seie forstår eg framleis ikkje kvifor det er så bra at Stavanger har fått eit universitet som etter dei fleste praktiske føremål er lite anna enn ein litt stor høgskule som no har fått lov til å kalle seg universitet. Men, er ein glad, så er det lov å gje uttrykk for det. Eit universitet per 800 000 innbyggjarar, det er Noreg, det. Lærarskolen i Volda har elles lansert satsinga Fjorduniversitetet. "Bleikne, bleikne," skreiv Garborg i ein parodi på den nye tida. Vi får går utifrå at D. Braut hadde kjend seg noko mindre ved Jær-universitetet. Om ikkje anna hadde han truleg kjend att hallelujaropa.

I førre Forskerforum kan vi lese denne overskrifta: "Universitetet i Stavanger. Pengene kom ikke med universitetsstatus". Inngressen går slik: "Universitetsstatusen har ikke hjulpet en krone i striden om forskningspengene, hevdes det fra Stavanger. – Finansieringssystemet fremmer status quo, mener direktør Per Ramvi."

Av Jon Hustad

Leif Erik Eriksen

Fra høgskole til universitet.

Universitetet i Stavanger blir til

Wigestrands Forlag,
2006
215 sider

KRONIKK

Send kronikkforslag til

i.myking@forskerforbundet.no

Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-

«Fra mitt vesle kontor på Høgskolen i Telemark, Bø, kjenner jeg meg som resultat av flere utredninger om høyere utdanning etter krigen,» skriver **Øyvind T. Gulliksen**. Månedens kronikk er formet som et åpent brev til Stjernøutvalget.

Kjære Stjernøutvalget!

DERE SKAL VURDERE utviklinga av norsk høyere utdanning de nærmeste åra. Jeg har lyst til å sende dere et par linjer fra mitt ståsted.

Fra mitt vesle kontor på Høgskolen i Telemark, Bø, kjenner jeg meg som resultat av flere utredninger om høyere utdanning etter krigen. Fra Skardkomiteen ved Universitetet i Oslo fikk jeg både det gamle mønsteret med grunn- og mellomfag, og ei innføring i amerikanske studier. Via Ottosenkomiteen fra slutten av 1960-tallet ble mange av oss sendt ut i distriktene med store oppgaver. Sjøl kom jeg til Telemark Distriktshøgskole i Bø. Flatinutvalget på 1980-tallet la grunnlaget for storsatsing for internasjonal kontakt. Med Hernesutvalget forsvant distriktshøgskolen og jeg ble omdannet til en del av den nye Høgskolen i Telemark, og med Mjøsutvalget er jeg blitt en del av kvalitetsreformen og av strategisk plan om å bli universitet.

Det har skjedd en enorm utvikling i høyere utdanning fra den tida jeg som tenåring gikk på Telemark Landsgymnas her i Bø til jeg nå som 60-åring er med på å fremme doktorgradstudier i kultur – i samme bygda.

Jeg rekker nok likevel ikke å bli forma noe vesentlig av det nye utvalget. Derfor sender jeg et brev med noen få punkt til vurdering. Jeg nevner fem punkt.

UTVALGET SKAL, i følge mandatet, blant annetvurdere tiltak for å sikre *“god regional balanse i studietilbud”*.

Kvalitetsreformen har innført bokstavkarakterer, innføring av midtprøver og en bedre oppfølging av studentene underveis i studiene. Det er avgjort til fordel for de fleste. Når det fra høgskolene ikke har kommet mange

protester mot denne del av reformen, er det fordi disse alt i mange år har hatt en tettere oppfølging av studenters studieprogresjon. Klagesangene og vemodige protester mot denne del av reformen har som regel kommet fra universitetshold.

Men ikke all endring er fornyelse. Der tidligere skolefag som norsk og engelsk ved universitetene nå er splittet opp i ulike program etter ulike forskningstradisjoner, er disse fagene ofte bevart ved høgskolene som enheter med tekst, språk og kulturstudier. Det gir store fordeler for større tverrfaglighet.

Studenter trekkes nå mot campus i de største byene. Derfor må det en kraftig felles satsing til for å få studentene til å se regionenes mange fordeler i høyere utdanning. Opprettelsen av distriktshøgskolene var omdiskutert, men det førte til en veldig regional satsing på høyere utdanning her i landet. Den regionale balansen må ikke bli dårligere enn den var.

VIDERE SKAL DERE sikre *“ utdanningstilbud for søkere med ulike ønsker og behov.”*

Norske universitets- og høgskoler har opplevd god vekst i mange år. Det er slått fast at alle som har studiekompetanse skal få høve til å studere. Stå på det! (Fotnote: studenter i mange andre land begynner på college/universitet i 18-årsalderen. Norsk skole består av tretten årstrinn. Ungdom begynner først på høyere utdanning når de er 19 til 20 år. Det er seint. Det er også et poeng i vurdering av høyere norsk utdanning.)

Samtidig har administrative oppgaver i høgere utdanning økt med enorm fart. Sentral politisk styring når det gjelder fagtilbud har blitt mindre, slik at universitet og høgskoler i vårt vesle land har blitt kasta ut i en konkurranse om å tilby de mest tiltrekkende kurs i markedet (etter stykkprisfinansiering). Mange nye studier er veldig like, og er styrt etter popularitet i øyeblikket. Det er ikke bare et gode, og det fremmer ikke nødvendigvis *“ulike ønsker og behov”*.

Dessuten har vi fått et uoversiktlig antall ulike bachelor-, master- og Ph.D. grader. Gradsbetegnelsene er internasjonale og har – med stor fordel – erstatta de gamle latinske betegnelsene, slik det ble foreslått allerede av Flatinutvalget i 1989 (*“Grenseløs læring”*). Men der store og innflytelsesrike amerikanske universitet og høgskoler har kun en eneste bachelor-grad, der tusenvis av kandidatene velger en eller to hovedretninger, der har norske institusjoner innført et virvar av ulike

bachelor-grader. I USA er en bachelor-grad i *liberal arts* en samlebetegnelse, som kan innholde alt fra sykepleiefag til klassiske studier. Vi har altså tatt gradsnavna, men satt dem inn i et annet og mindre oversiktlig system. Vi har fått Ph.D. i *“programmering”*, bare for å legge grunnlag for opprykk til universitetsstatus.

ET TREDJE PUNKT jeg vil trekke fram er at dere i utvalgsarbeidet skal sikre *“samspill med lokalt og regionalt arbeids- og samfunnsliv”*.

Her var distriktshøgskolene mønstergyldige. Mange høgskoler har i ettertid utvikla et slikt samspill og arbeider stadig med å gjøre det bedre. Argumentet for at høgskolene har et spesielt *“ansvar for sentrale yrkesutdanninger”*, slik kunnskapsministeren hevda på et innlegg om høyere utdanning i juni, er det lite hold i. Både universitet og høgskoler har ansvar for yrkesopplæring. Det samme gjelder tanken om arbeidsfordeling mellom grunnforskning og anvendt forskning. Det foregår en god del grunnforskning ved høgskolene, sjøl om ressursene er mindre. På den annen side er det slett ikke alle universitetsansatte som publiserer forskningsresultat.

SOM FJERDE MOMENT vil jeg kommentere at dere skal sikre *“faglig sterke og livskraftige institusjoner”*.

Hva er en *“livskraftig institusjon”*? Når fylkene om noen år opphører, og blir erstatta av større regioner, bør også ordningen med en sentral høgskoleadministrasjon i hver fylke opphøre. Etter Hernes-reformen ble innført i begynnelsen av 1990-tallet, er det i mange fylke bygd opp store administrative høgskolesentra. Før denne reformen kom, var det små regionale høgskolestyre i hvert fylke, og disse hadde beskjedne sekretariat med kun to eller tre ansatte. Nå er høgskoleadministrasjonene i hvert fylke vokst til det mangedobbelte og blitt store byråkratiske sentra. Ikke alt dette fungerer etter intensjonene. For eksempel kjenner ikke alltid FoU-lederen i fellesadministrasjonen godt nok til de lokale forskingsmiljø han eller hun skal forvalte. Samtidig er det aktive lokale demokratiet i systemet mange steder blitt dårligere. Det bør nevnes.

Foreløpig er det uvisst hvor mange regioner vi får. For universiteter og høgskoler ville det beste være om modellen fra bispedømmene ble fulgt, fordi landet da ville få elleve regioner som alt nå fungerer naturlig som administrative statlige enheter (for statskirka).

«Det har skjedd en enorm utvikling i høyere utdanning fra den tida jeg som tenåring gikk på Telemark Landsgymnas her i Bø til jeg nå som 60-åring er med på å fremme doktorgradstudier i kultur – i samme bygda.»

I stedet for å arbeide for et universitet i Telemark, kunne en kanskje bare si "Universitet Sør-Norge, avdeling Bø i Telemark", som en av flere campus med hovedadministrasjon i Kristiansand, påpeker Øyvind T. Gulliksen. (Foto: HiT)

Med grensene for bispedømmene kunne hver region (ikke fylke) få ett utdannings-senter. Om slike sentra skal bli regionenes eller statens ansvar, kan bli et stridens eple. Mandatet deres sier likevel klart at universitet og høyskoler fortsatt skal være "statlige forvaltningsorgan".

Hovedtendensen i styring av universitets- og høyskoleadministrasjon går avgjort i tendens mot større enheter og mer samling. I Danmark er for eksempel det tidligere Universitet i Odense blitt et nytt senter for et regionalt universitet, Syddansk Universitet, der høyskolene i Esbjerg, Kolding og Sønderborg relativt udramatisk er gått inn under samme universitetsparaply, til stor fordel for alle parter. Dermed har man unngått den situasjonen vi har fått i Norge etter Mjøsutvalget (2000), der høyskoler bruker en masse energi på å bli sjølstendige universitet. Dette kan ikke fortsette. En løsning er at universitetene tar opp i seg nærliggende høyskoler (som vel og merke har nok førstestillinger og kvalitet i forskning og undervisning) til en administrativ enhet, slik som i Syddansk Universitet.

ET SISTE OG FEMTE punkt jeg vil kommentere er at dere skal sikre "internasjonalt samarbeid innenfor høyere utdanning og forskning".

Behov for internasjonalt samarbeid om utdanning ble understreket alt av Flatinutvalget. Siden har dette vokst kraftig. Internasjonal kontakt, særlig med den engelskspråklige verden, har hatt stor betydning for undervisning, forskning og senere reformer. Men denne kontakten har hatt lite å si for administrasjonen av vårt system. Dessverre.

En god del av statsuniversitetene i USA har en fellesadministrasjon som dekker flere mindre campus. Disse er da helt uproblematisk en del av statsuniversitetet. For eksempel

ligger hovedsetet for Universitet i Wisconsin i Madison. Statlige høyskoler i samme stat blir ikke kalt college, men er en naturlig del av universitetssystemet. Campus i River Falls, Wisconsin har om lag 5000 studenter og kan sammenliknes med en av våre større høyskoler, men den er en del av universitetets 26 (!) campuser og kalles "University of Wisconsin - River Falls". I befolkningensmengde kan nasjonen Norge godt sammenlikne seg med staten Wisconsin. En professor ved campus i River Falls kan godt drive grunnforskning i sitt felt, sjøl om miljøet er lite. Dessuten er en slik forsker alt i et universitetsmiljø og trenger ikke bruke store ressurser på å skulle oppnå slik status for sin vesle institusjon! Samarbeidet innfor universitetet er godt, og fungerer oppover og nedover i systemet. Det er slik amerikanske universitet og høyskoler forblir de beste i verden. Hos oss har vi fått en unødvendig polarisering, ofte opprettholdt av taleføre universitetsfolk i Oslo som ikke ser det som foregår i distrikta.

DET ER UNDERLIG at det nye norske systemet som har tatt opp i seg så mye bra fra amerikansk akademisk liv, slett ikke har sett på muligheten til å administrere universitet. Modellen fra Midtvesten kan være ressurs-sparende. For eksempel kunne en i stedet for å arbeide for et universitet i Telemark, bare si "Universitet Sør-Norge, avdeling Bø i Telemark", som en av flere campus med hovedadministrasjon i Kristiansand (eller Stavanger eller Bergen, for den del). Vi må snarest mulig ut av dette krampaktige skille mellom universitet og høyskoler som nå rir oss som ei mare.

Øyvind T. Gulliksen, professor i amerikansk litteratur og kultur, Høgskolen i Telemark, Bø

FORSKER FORBUNDET

Forskerforbundet er landets største og ledende fag - og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern. Forskerforbundet ivaretar medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår samt forsknings- og utdanningspolitiske interesser. Forskerforbundet har over 15.000 medlemmer. Sekretariatet har ca 25 ansatte.

Kommunikasjonsrådgiver

I Forskerforbundets sekretariat er det ledig nyopprettet stilling som kommunikasjonsrådgiver.

Vedkommende vil i nært samarbeid med ledelsen få ansvar for samfunnskontakt og mediehåndtering. Stillingen vil også bli tillagt utarbeidelse av policydokumenter i samarbeid med fagavdelingene i sekretariatet.

Vi ønsker oss en allsidig, selvstendig og motivert medarbeider med utpregede samarbeidsevner og gode kunnskaper om sektoren høyere utdanning og forskning.

Vi søker en person med utdanning på hovedfags-/masternivå eller tilsvarende. Det kreves relevant erfaring fra organisasjonsliv, forvaltning, presse eller myndighetskontakt. God skriftlig og muntlig fremstillingsevne er en forutsetning.

Lønn etter avtale, pensjons- og forsikringsordning.

Tiltredelse så snart som mulig.

Nærmere opplysninger ved henv. til Kari Kjenndalen, tlf 901 39 154 eller 21 02 34 10, eller Sigrid Lem, tlf 957 55 483 eller 21 02 34 05.

Skriftlig søknad innen sendes innen 18 januar 2007.

Forskerforbundet
postboks 1025 Sentrum
0104 Oslo
e-post: post@forskerforbundet.no

LESERBREV

Send innlegg til i.myking@forskerforbundet.no
Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal
komme på trykk.

25-årsjubileum for et forskningspolitisk Soria Moria

Regjeringen har store ambisjoner i forskningspolitikken, men har ikke regnet på hva målsettingen betyr i årsverk. Det kan dreie seg om å få på plass 15 000 nye årsverk innen 2010 – et tall som svarer til 30-40 prosent av alle som uteksamineres med hovedfag i samme periode. Da burde man ikke starte med et hvileeskjær slik statsbudsjettet for 2007 har lagt opp til. Historien viser at man må binde seg stramt til masten om man mener alvor. Et forskningsfond på 400 milliarder er et mulig grep, skriver **Jarle Møen**.

MANGE UTTRYKTE skuffelse over forskningsbevilgningene for 2007. Kunnskapsministeren karakteriserte budsjettet som et "hvileeskjær" for universitets- og høyskolesektoren, men fastholdt at målsettingen om kraftig vekst i forskningsinnsatsen ligger fast.

Tanken om at forskningsinvesteringene burde øke "vesentlig" oppstod i industrimeldingen fra 1981. Skiftende regjeringer har således hatt 25 budsjetter til å innfri Norges forskningspolitiske ambisjoner. Sverige og Nederland ble den gang nevnt som aktuelle referanser. Målt som andel av BNP ville dette innebære en vekst i forskningsinvesteringene på 70 prosent. Siden har det vært bred politisk enighet om tilsvarende målsettinger. I 1987 skulle Norge komme "på linje med de OECD-landene som satset mest". Dette ble gjentatt i 1989. I Forskningsmeldingen fra 1993 finner vi at forskning og utvikling fortsatt skal ha "høy prioritet". I 1999 ble det foreslått at man i løpet av den neste femårsperioden skulle komme "på linje med gjennomsnittet for OECD-landene". En opptrappingsplan ble vedtatt. I Stortingsdebatten advarte Carl I. Hagen at man burde ta vedtaket med en klype salt. Stortingets handlinger har tidligere vist at denne type løfter ikke er mye verd, påpekte han.

RETT SKAL VÆRE rett. Det var god vekst i forskningsbevilgningene etter 1999, men da tiden løp ut for den første opptrappingsplanen, var man ikke i mål. Dette hindret ikke Bondevik II-regjeringen i å legge lista enda høyere. EU hadde satt seg fore å ha årlige forskningsinvesteringer på 3 prosent av BNP innen 2010. Norge skulle i følge forskningsmeldingen fra 2005 ikke være dårligere. Den nåværende regjeringen sluttet seg til dette i Soria Moria-erklæringen.

Dersom alle EU-land skal nå sine målsettinger, vil det ifølge forskningsmeldingen kreve 700 000 nye forskerårsverk innen 2010. Pussig nok inneholder meldingen ikke noe forsøk på å tallfeste hva 3-prosentmålet vil bety i årsverk for Norge. Med oppstart i 2006 ville det etter mine "back-of-the-envelope"-beregninger medføre minst 3000 nye forskningsårsverk per år fram til 2010. Å rekruttere og sette i sving så mange forskere er en formidabel utfordring. Det uteksamineres omkring 7500 kandidater med høyere grad

per år. 2500 av disse har utdanning innen naturvitenskap og teknologi. Jo lengre vi venter, desto mer umulig blir utfordringen. Skal vi vente med å satse til 2010, er det 15 000 nye forskningsårsverk som skal på plass det året. Da snakker vi ikke lenger om en utfordring. Da vil målsettingen være det glade vannvidd.

DET HAR VÆRT GODT med penger i universitets- og høyskolesektoren de siste årene. En viss konsolidering i forhold til driftsmidler for 2007 er derfor ikke dramatisk. Statsbudsjettets kardinalfeil er at det legger opp til nullvekst i antall rekrutteringsstillinger. Det vitner om en kunnskapsminister som ikke forstår den sektoren han er satt til å styre. Skal vi trappe opp forskningen, må det skje ved å rekruttere de beste fra hvert årskull over en lengre periode. De som starter på en lang og usikker vei mot forskerkompetanse må dessuten ha trygghet for at myndighetene vet hva de vil.

Hvorfor leverer ikke politikerne? Hvorfor er forskning og nyskaping av stor betydning i alle andre dokumenter enn Statsbudsjettet? Svaret er enkelt. Resultatet av investeringer i forskning kommer langt fram i tid. Så hvorfor ikke vente til "neste år" med en satsing når vi har så mange gode formål å prioritere i år? Folk blir oppbrakt over manglende sykehjemsplasser og barnehagekøer. De blir ikke oppbrakt over forskningsbudsjetter.

DET SKAL MOT TIL å si at barn og gamle kan vente, men motsetningen mellom omsorgtje-

nester og forskning bygger på en feilslutning. Forskning er ikke forbruk, men en investering. Når Statsbudsjettet ikke skiller mellom disse to begrepene, har vi en systemsvikt i statens regnskapsprinsipper. Dette gir politikerne insentiver til å tenke kortsiktig.

Et eksempel fra grunnskolen kan belyse den politiske mekanismen. Alle forstår at manglende vedlikehold av skolebygninger ikke kan finansiere kommunal tjenesteproduksjon. Det er svært dårlig økonomi å la bygg forfalle for så å måtte totalrenovere. I mellomtiden sliter elever og lærere med dårlig innelima og dårlig trivsel. Alle forstår også hvorfor dette skjer. I det enkelte budsjettår er det fristende å utsette vedlikeholdet for å imøtekomme pressgrupper som gjør mer av seg enn råtne vinduer og umalte vegger.

Som en respons på dette har det blitt foreslått at kommunene skal selge skolene til aktører som har økonomisk interesse av å forvalte bygningsmassen på en forsvarlig måte. Ved at kommunene leier bygningene tilbake løftes vedlikeholdsinvesteringene ut av den årlige budsjettkampen. Dette kan være rasjonelt. Velgere og politikere innser at det lønner

«Dersom alle EU-land skal nå sine målsettinger, vil det ifølge forskningsmeldingen kreve 700 000 nye forskerårsverk innen 2010. Pussig nok inneholder meldingen ikke noe forsøk på å tallfeste hva 3-prosentmålet vil bety i årsverk for Norge.»

Overslag for rekrutteringsbehovet

I 2003 ble det utført totalt 29.000 FoU-årsverk i Norge. 21.000 ble utført av forskere eller personer med universitets- og høyskoleutdanning, mens teknisk/administrativt personale utførte resten. FoU-utgiftene utgjorde 1,75 prosent av BNP. Legger vi relative priser fra 2003 til grunn, vil 3 prosent av BNP da svare til 50.000 forskningsårsverk i offentlig og privat sektor, hvorav 36.000 utført av folk med høyere utdanning. 3-prosentmålet vil dermed kreve en økning i størrelsesorden 15.000 forskningsårsverk utført av folk med høyere utdanning frem mot 2010. Det blir en årlig vekst på 3000 i året regnet fra og med 2006. Næringslivet

skal stå for den største økningen og vil trenge omkring 10.500 nye årsverk totalt, mens offentlig sektor vil ha behov for rundt 4500 nye årsverk. 2003 er det siste året med komplett statistikk. Foreløpige tall fra NIFU STEP viser at det i 2005 ble utført totalt 30.600 FoU-årsverk i Norge, mens FoU-utgiftene som andel av BNP var på 1,51 prosent. Samme regnestykke som ovenfor gir da at 3 prosent av BNP vil tilsvare litt mer enn 60.000 FoU-årsverk. Forutsetningen om konstante relative prisene er imidlertid ikke helt realistisk. En kraftig vekst i antall forskningsårsverk kan neppe skje uten at forskerlønningene stiger. Da vil målsettingen målt i årsverk falle noe.

seg å vedlikeholde, men innser at de ikke vil greie å prioritere det i tilstrekkelig grad. De kan disiplinere seg selv ved å fatte en langsiktig beslutning som binder dem til masten.

SALG AV OFFENTLIG eiendom til private er kontroversielt. I forskningspolitikken finnes det en mindre dramatisk løsning. I 2000 ble det opprettet et fond for forskning og nyskaping. Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen fremhevet dette som et "vesentlig virkemiddel," og skryter av at fondet i 2007 vil komme opp i 60 milliarder kroner. "Den økte avkastningen på rundt 440 millioner vil være et vesentlig bidrag til å styrke forskningsfinansieringen i 2008," heter det. Dette forutsetter at politikerne i en presset situasjon ikke reduserer øvrige bevilgninger tilsvarende. Skal politikerne binde seg til masten, må fondet tilføres så mye midler at avkastning fullfinansierer de årlige forskningsinvesteringene. Det er mulig å få til. Norges bruttonasjonalprodukt nærmer seg 2000 milliarder. 3 prosent blir 60 milliarder, men bare 1 prosent er tenkt finansiert av det offentlige. Med 4-5 prosent avkastning får vi et fond i størrelsesorden 400-500 milliarder kroner.

LA OSS SETTE TALLENE i perspektiv. I begynnelsen av november i fjor var oljefondet på nær 1800 milliarder kroner og det hadde steget med 387 milliarder siden forrige årsskifte. Et forskningsfond på 400-500 milliarder er likevel mye penger. Men det koster ikke mer å bevilge til forskning på denne måten enn over løpende budsjetter – om pengene virkelig skal bevilges. Kanskje ville ambisjonsnivået modereres om politikerne måtte binde seg opp fra beslutningstidspunktet? Velger man en mer realistisk målsetning, kan man greie seg med et mindre fond. Det sentrale er at politikerne må vite hvor de vil og gi sektoren forutsigbarhet. Veier, jernbane og annen offentlig infrastruktur kan bygges i rykk og napp. Kompetanse bygger man ved å legge stein på stein.

Dagens Næringsliv harselerte i fjor høst over statlige fond som låser framtidige stortingsrepresentanters prioriteringsmuligheter. Det er en fallitterklæring når politikerne ikke har tiltro til at de i framtiden vil bevilge nok. Fond er feigt, det blir ikke mer penger totalt, slo politisk redaktør Stein B. Hauglid fast. Innspillet var historieløst i enhver forstand. Odyssevs bant seg til masten for ikke å la seg lokke av Sirenenes sang. I nærmere 3000 år har hans selvinnsikt og fremsynthet blitt holdt fram som et uttrykk for kløkt og mot.

Av Jarle Møen, førsteamanuensis, NHH

Virkelighetsforståelse om forskning

FORSKNINGSSATSING: Stortinget sluttet seg før jul til regjeringens budsjettforslag for 2007. Statsbudsjettet legger et solid grunnlag for å oppnå regjeringens mål om at alle barn, unge og voksne har muligheten til å utvikle sine ferdigheter. Læring, utdanning og forskning er avgjørende for enkeltmenneskets personlige utvikling, for vekst og innovasjon i arbeidslivet og for velferden i samfunnet generelt.

Det har aldri blitt bevilget mer til forskning i Norge enn under den sittende regjering. For 2007 er det anslått at de samlede midlene til forskning og utvikling over statsbudsjettet er 16,3 milliarder kroner. Soria Moria-erklæringen, som gjelder for perioden fra 2005 til 2009, gir føringer for ytterligere satsing i årene som kommer.

Opposisjonen har i løpet av høsten 2006 vært mest opptatt av å svartmale den rødgrønne regjeringens innsats på forskningsfeltet. Men poenget må være å sammenligne hva man som sittende regjering får til. Ikke hva man som avgående regjering foreslår. En gjennomgang av bevilgningene de siste årene viser tydelig at den rødgrønne regjeringen kommer svært godt fra en slik sammenligning. Jeg er altså ikke arrogant i min omgang med tall, eller har en virkelighetsforståelse preget av fantasi, slik det antydtes flere steder i siste nummer av Forskerforum. Jeg har vært nøktern og ærlig, og forsøkt å rette fokus mot innholdet i budsjettet.

Opposisjonen har etter at budsjettet ble fremlagt forsøkt å skape et inntrykk av at Regjeringen har manglende ambisjoner på forskningsområdet. Ser man bak retorikken, viser imidlertid tallene at den rødgrønne regjeringen satser på forskning. I 2007-budsjettet er realveksten anslått til 380 millioner kroner. Dette er en realvekst på 2,5 prosent, og for 2006 var realveksten 6,7 prosent. Dette er veksttall som ikke står tilbake for den forrige regjeringen. Tvert imot, i sitt siste budsjett var det en reell nedgang på 2,3 prosent.

Også når man sammenligner innskudd i Forskningsfondet kommer den rødgrønne regjeringen godt ut. Det er nedfelt i Soria Moria-erklæringen at denne regjeringen vil øke overføringene til forskningsfondet. Dette vil sikre en stabil og langsiktig finansiering av forskning, og det vil gi norske forskningsmiljøer gode rammebetingelser til å produsere kunnskap på et høyt internasjonalt nivå. I 2006 økte kapitalen i fondet med 14 mrd. kroner, og i statsbudsjettet for 2007 øker vi kapitalen i fondet med ytterligere 10 mrd. kroner. Fondet har dermed kommet opp i totalt 60 mrd. kroner, og det er den rødgrønne regjeringen som har stått

for de klart største kapitalinnskuddene til fondet. Et unntak fra dette var da Stortinget i 2002 påla den daværende regjeringen et større innskudd til fondet for å kompensere for bortfall av tippemidler til forskning.

I sin gjennomgang av statsbudsjettet for 2007 kaller forskningsinstituttet NIFU Step veksten i forskningsbevilgningene for "moderat". Når et slikt budsjett skaper så store bølger, tar jeg det til inntekt for sektorens store engasjement for forskning og høye forventninger til den rødgrønne regjeringen. Det er et engasjement som er gledelig for meg som forskningsminister.

Regjeringen har blitt kritisert for budsjettet innenfor universitets- og høyskolesektoren. Budsjetttrammen for universiteter og høyskoler er for 2007 redusert med om lag en prosent av institusjonenes bevilgninger. Den resultatbaserte undervisningskomponenten ga imidlertid sektoren økt uttelling på total 80,3 millioner kroner mer i 2007 enn 2006. Jeg vil ikke bagatellisere opplevelsen av frustrasjon som budsjettreduksjonen er møtt med i sektoren. Økonomiske prioriteringer er alltid vanskelig. Men når vi snakker om en reduksjon i budsjetttrammen, er det altså snakk om en liten bevilgningsnedgang i en sektor som i 2007 har et økonomisk handlingsrom som gjør den i stand til å bære denne reduksjonen. Det er altså ikke snakk om en krise.

Regjeringen ønsker at norsk forskning skal ha tett kontakt med forskningsmiljøer i utlandet. Slik kan norsk forskning bidra til å berike verden, og verden kan berike oss. Internasjonalt forskningssamarbeid er derfor helt avgjørende i en stadig mer globalisert verden. I budsjettforslaget for 2007 foreslår Regjeringen å bruke deler av fondsavkastningen til norsk deltakelse i EUs syvende rammeprogram. EUs rammeprogram er det mest omfattende internasjonale samarbeidet som norske forskere, forskningsmiljø og næringsliv deltar i. Regjeringen satser også offensivt på bilateralt forskningssamarbeid både med europeiske land og USA, Canada, Kina, Russland, Sør-Afrika og India.

Også satsingen på Det internasjonale polaråret (IPY) vil bidra til å styrke det internasjonale forskningssamarbeidet. Satsingen vil styrke norsk grunnforskning og bidra til at infrastrukturen for norsk polarforskning blir bedre utnyttet. Kunnskapen fra Det internasjonale polaråret vil blant annet være viktig for forvaltning av ressurser og miljø i nordområdene. Norges forskningsråd anslår at så mye som to tredjedeler av IPY-midlene vil gå til meteorologi- og klimaforskning. Regjeringen

LESERBREV

Send innlegg til i.myking@forskerforbundet.no
Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal
komme på trykk.

styrker også klimaforskningen i Forskningsrådet med 15 millioner kroner fra den økte fondsavkastningen.

Dessverre var det ikke plass til øremerkede midler til nye stipendiater eller noen kraftig satsing på vitenskapelig utstyr i årets budsjett. Regjeringen er klar over at dette er viktige områder for å sikre rekruttering til og styrke kvaliteten på norsk forskning. Det kan imidlertid være på sin plass å minne om at heller ikke den forrige regjeringen fulgte opp det årlige vekst-målet på 350 nye stipendiatstillinger som Stortinget har sluttet seg til jf. St.meld. nr. 35 (2001-2002). Målet i Rekrutteringsmeldingen er at det uteksamineres 1100 doktorander årlig. I 2005 ble det i alt gjennomført 855 doktordisputaser ved norske universiteter og høyskoler, flere enn noen gang tidligere. Nye tall viser også at det i første halvår av 2006 ble gjennomført i alt 497 doktordisputaser ved norske universiteter og høyskoler. Kunnskapsdepar-

tementet vil i 2007 gjøre opp status for rekrutteringssatsingen og vurdere behovet fremover.

Regjeringen har som mål at forskningsinnsatsen skal økes til tre prosent av BNP. Det skal nås ved at det offentlige bidrar med ett prosentpoeng og det private med to prosentpoeng. De totale FoU-utgiftene som andel av BNP falt fra 1,7 prosent i 2003 til 1,5 prosent i 2005, en nedgang som blant annet skyldes høy BNP-vekst. Den offentlig finansierte forskningen i Norge øker, men dessverre har det vært en realnedgang i næringslivets forskningsinnsats. Dette har skjedd til tross for at det finnes et bredt spekter av virkemidler for å støtte og øke den privatfinansierte forskningen. Derfor er det en viktig utfordring i norsk forskningspolitikk hvordan også de private bidragene til forskning kan øke. Gaveforsterkningsordningen er ett eksempel på hvordan private bidrag til forskning verdsettes av det offentlige. Fra 2007 utvides ordningen til å omfatte gaver fra alle private givere, blant annet ideelle organisasjoner. Regjeringen øker derfor rammene i ordningen med 30 millioner kroner. Regjeringen ønsker også å videreføre Skattefunn-ordningen, men har innført enkelte endringer. For

2007 vil Regjeringen innføre en øvre timesats for FoU-personell og et maksimalt antall timer som kan føres i fradraggrunnlaget. Disse endringene vil bedre økonomistyringen av ordningen og innebærer på ingen måte en rasering av ordningen slik noen har hevdet.

Som ledd i arbeidet med å finne svar på hvordan næringslivet kan øke sin forskningsinnsats, var NHO-leder Finn Bergesen før jul i regjeringens forskningsutvalg. NHO deler regjeringens syn på at næringslivet må forske med, og NHO arbeider nå med å analysere og forstå bedriftenes FoU-innsats. Vi vil fremover ha en tett dialog om hvilke virkemidler vi kan bruke for å nå de ambisiøse forskningspolitiske målene.

Både det offentlige og det private står overfor utfordringer på forskningsområdet. Årets budsjett viser en vekst i forskningsbevilgningene, og understreker regjeringens vilje til forskning, men både vi og sektoren har større ambisjoner. Årets budsjett er derfor bare ett skritt på veien for å nå regjeringens ambisiøse forskningsmål.

Av kunnskapsminister Øystein Djupedal

Universitetet i Oslo er ikke så verst!

RANKING: Det skrives mye om Universitetet i Oslos rangering i internasjonale sammenligninger. Aftenposten har skrevet mye om dette, og det er flere kronikker som tar opp studiereformen og universitetsledelsen som en årsak til UiOs svake plassering. Men hva viser disse sammenligningene egentlig?

Tar det positive først. Jiao Tong University, Shanghai har utviklet et system og har rangert verdens fremste 500 universiteter. I 2003 var UiO på plass 63, i 2004 på plass 68 og i 2005 på plass 69. Ingen store forandringer og akkurat som ventet, siden UiO ikke har forandret seg så mye i løpet av 3 år. Men i rangeringen til The Times Higher Educational Supplements (THES) var UiO i 2003 på plass 101, i 2004 på plass 138 og i år på plass 177. Så hva er forskjellen mellom disse to rangeringene?

Jiao Tong University bruker utelukkende kriterier som er objektive og er lett tilgjengelige. Kriteriene er: antall Nobelprisvinnere, antall meget siterte forskere, antall artikler i topptidsskrifter og institusjonens størrelse. Bortsett fra Nobelprisvinnere er kriteriene stort sett naturvitenskapelige.

Men mest fokus rettes mot THES-rangeringen. Hvorfor har UiO dalt ned? Årsaken er hovedsakelig at THES år etter år forandrer kriteriene som brukes. Fra 2003 til 2004 introduserte THES et helt nytt kriterium: "Peer Review". Her spør de ca. 3000 akademikere over hele verden om en rangering av de 30 beste universiteter i verden. Dette kriteriet utgjør 40 prosent av den helhetlige rangeringen. Man kan bare tenke seg om man spør en akademiker i USA eller Asia hvor mange som vil ha UiO med på listen? Kriteriet kan bare styrke de

mest velkjente universiteter, men er helt ubrukelig som et objektivi kriterium for å evaluere UiO mot Harvard, Oxford og Cambridge.

Det nest mest vesentlige kriterium er antall utenlandske akademikere som er ansatt, og dette vektet med 20 prosent. Jeg har nettopp kommet tilbake fra en evaluering av forskning i biologi i Hong Kong. THES-rangeringen var et hett tema for diskusjon. De fleste av de 7 universitetene i Hong Kong har siden 2003 kommet oppover på THES-listen og forbi UiO. Hvorfor? Fordi de har veldig mange ansatte som er kinesere og som har kommet tilbake fra USA, Kanada og UK. De har et utenlandsk pass OG et Hong Kong-pass. De teller som "utenlandske akademikere" og samtlige av Hong Kongs universiteter skårer høyt på dette. Likeledes er antall utenlandske studenter et viktig kriterium, og her har Hong Kong mange kinesiske studenter. Til tross for at Hong Kong er en del av Kina, telles de som utenlandske!

THES har som et viktig kriterium hva arbeidsgiverne synes om universitetene. De spør toppskaper om en rangering. Kan man tenke seg at General Electric eller General Motors vil ha UiO blant de beste universitetene? Her fikk UiO 0 poeng! Men andre velkjente universiteter som Lund, Zurich, Hebrew University i Jerusalem fikk også 0 poeng i denne kategorien. Igjen, dette er en ringslutning, hvor tidligere studenter som har kommet til topps i industrien vil sette sine universiteter på de beste plassene. UiO, og mange andre gode universiteter, har ikke en sjanse i en slik vurdering, som THES legger 10 prosent vekt på.

THES ser på forholdstallet mellom fast ansatte og studenter, og her fikk UiO 34 poeng, mens Stanford fikk bare 32!

Det er bare antall siterte forskningsartikler som er felles i kriteriene til Jiao Tong og THES. Jiao Tong vektet dette mye høyere enn THES (bare 20 prosent). Men UiO gjør det meget bra i antall siterte artikler.

THES har forandret kriteriene fra 2005 til 2006. "Peer review"-kriteriet er i år basert på data fra 2004, 2005 og 2006 i stedet for bare ett år som i 2004- og 2005-rangeringen. I tidligere år var tallet på sitering basert på data fra ett år, men i år er data summert fra 2001 til 2006. Jeg kan ikke finne ut om antall utenlandske ansatte har en annen vektning i år, men det er bemerkelsesverdig at City University i Hong Kong i år er rangert høyere enn UiO, mens det i fjor var langt etter. Det eneste de er bedre til enn UiO er antall utenlandske ansatte og utenlandske studenter! Konklusjonen er at det er disse forandringene i metodene fra år til år som er årsaken til at UiO har rast nedover listen, ikke fordi noe som helst er forandret ved UiO.

Jeg mener at THES-rangeringen er langt fra objektiv, og at det legges vekt på helt meningsløse kriterier som "peer review" og "employers review", og at tallene lett manipuleres til å gi feilaktige bilder av en institusjon som Hong Kong når tallene vises. Jiao Tong-rangeringen er etter min mening mer pålitelig, og dermed kan man konkludere med at UiO er blant de beste universiteter i verden i naturvitenskap.

Professor John Gray, Institutt for biologi, UiO

Stillheten etterpå

NOKUT: Stillheten etterpå er tittelen på en diktsamling av Rolf Jacobsen, men også betegnende for reaksjonene, eller mer presist de manglende reaksjonene, på mitt innlegg i Forskerforum nr 9, 2006. Der bad jeg om en etterhåndsvurdering fra NOKUTs side av at lederen av det utvalg som evaluerte lærerutdanningen, Ramberg, ble kastet på vårparten. Og jeg antydte at det kunne være nyttig om noen fra utvalget, helst representanter fra UH-sektoren her til lands, også kommenterte saken.

I etterhånd brakte jeg i erfaring at NOKUT sendte ut en pressemelding om saken, men den var nå slettet fra den nettsiden hvor man finner NOKUTs øvrige pressemeldinger. Dersom dette er uttrykk for at anklagene mot Ramberg er trukket tilbake, ville det vel være rimelig med ny pressemelding. Dersom NOKUT, i en prosess med innlagt midtveisrapport som man i etterhånd omtalte som eksperimentell, fortsatt fastholder kritikken av Ramberg, bør dette begrunnes, med klar referanse til midtveisrapporten og det intervju som Ramberg ble felt på. I dette perspektiv ville det også være hensiktsmessig at representanter for utvalget kommenterte saken.

Selv har jeg på ny lest rapporten og intervjuet, og har vanskelig for å se at Ramberg sa noe annet enn det vi andre allerede hadde sett i rapporten et halvt års tid senere. Og jeg mener fortsatt at det er av interesse for forskersamfunnet å se om NOKUT er i stand til den form for etterhåndselvaluering det her er tale om.

**Professor Karl Øyvind Jordell,
Universitetet i Oslo**

Svar på 20 spørsmål:

- 1) I Danmark (nordlegaste delen av Jylland)
- 2) Ein berømd diamant på 105 karat
- 3) Grigorij Aleksandrovitsj Potemkin
- 4) Spisesalen i eit kloster
- 5) Russland
- 6) Orientering
- 7) Fjording/fjordhest, nordlandshest/lyngshest og dødehest
- 8) Motown Records
- 9) Geometrien
- 10) Shirin Ebadi
- 11) Rembrandt
- 12) Daniel Cohn-Bendit
- 13) Brasília
- 14) Troll
- 15) Peter Pan
- 16) Tage Erlander
- 17) Joseph Ratzinger
- 18) Folkemord
- 19) Jon Rønningen
- 20) Plomme

STILLING SOM FORSKNINGSLEDER/ FORSKNINGSSJEF SKO 1111 (ÅREMÅLSSTILLING)

Ledig ved Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Nærmere opplysninger: direktør Elen Roaldset, tlf. 22851840, e-post elen.roaldset@nhm.uio.no eller personalkonsulent Grethe Garfjeld, tlf. 22851819, e-post grethe.garfjeld@nhm.uio.no

Ltr.: 70-80 (NOK 522.500 – 664.800) (avh. av kompetanse)

REF.NR.: 06/10158

Søknadsfrist: 20.januar 2007

Søknad i 3 eksemplarer med CV, bekreftende vitnemål, attester og utvalgte vitenskapelige arbeider sendes til: Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, Postboks 1172 Blindern, 0318 Oslo.

Naturhistorisk museum (NHM) er landets største naturhistoriske museum, og er en av 27 rapporterende enheter ved Universitetet i Oslo. Museets oppgaver omfatter samlings-aktiviteter, forskning, undervisning og formidling innen botanikk, geologi og zoologi.

Museet har rundt 150 ansatte (hvor ca 60 er vitenskapelige), er organisert i 7 seksjoner samt administrasjon, og har et årlig totalbudsjett på ca. 120 mill. kr.

Museets forskning er spesielt rettet inn mot systematisk biologi, paleontologi og mineralogi/petrologi. Museet er inne i en fase med økt integrering mellom de vitenskapelige seksjonene og har vektlagt en styrking av forskningsinnsatsen i de senere årene, inkludert betydelige investeringer i laboratorier (bl. a. et moderne DNA-laboratorium).

Hovedsatsningen innen forskning var opprettelsen av et tverrseksjonelt program i 2002, National Centre for Biosystematics (NCB), med betydelig støtte fra Norges Forskningsråd. DNA-barcoding av samlingsmateriale inngår i flere prosjekter samt i et nytt EU-prosjekt som starter i 2007.

For å ytterligere styrke museets forskningsinnsats er det opprettet en ny stilling som forskningsleder/-sjef knyttet til direktørens stab og rapporterende til denne. I tråd med universitetets og museets strategi skal forskningen spisses, i større grad være knyttet opp mot museets samlinger og om mulig skje innenfor rammen av større og tverrfaglige prosjekter. Det er et mål at en større del av forskningen skal skje i samarbeid med eksterne partnere i inn- og utland,

inkludert EU-prosjekter.

Forskningslederen/-sjefen vil i samarbeid med direktøren og seksjonslederne ha ansvar for å initiere, koordinere og utvikle museets forskningsinnsats. Stillingen vil ha et vesentlig ansvar for innhenting av underlagsdokumentasjon, utarbeidelse av forskningssøknader, oppfølging av prosjekter, og for ivaretagelse og styrking av kontakten med museets samarbeidspartnere på forskningsområdet. Stillingen er en åremålsstilling for 4 år.

Til stillingen søkes en ambisiøs naturviter med administrative evner og med professor-kompetanse eller tilsvarende innen relevant fagområde.

Stillingen forutsetter et betydelig kontaktnett mot forskningsmiljøer i inn- og utland, bred kunnskap om forskningspolitikk, betydelig selvstendighet, initierings-evne og evne til nettverksbygging. Aktuelle søkere er systematiske, kan vise til relevante resultater i tidligere arbeidsforhold samt ha gode ledelses- og samarbeidsevner. Erfaring fra tilsvarende virksomhet og oppgaver er ønskelig, men ikke et krav. Det tilligger ikke egen forskning til stillingen. Ved ansettelse vil søkerens personlige egnethet bli vektlagt.

Stillingsinnehaver kan om nødvendig pålegges andre oppgaver dersom hensynet til NHMs virksomhet tilsier det.

UiO har en overtakelsesavtale for alle tilsatte, med formål å sikre rettighetene til forsknings-resultater m.m.

Universitetet i Oslo ønsker flere kvinner i vitenskapelige stillinger. Kvinner oppfordres derfor til å søke.

Som vedlegg til søknaden må søkeren sende inn utfylt utvidet søkerskjema. Skjemaet kan en finne på internett, adr.: <http://www.admin.uio.no/opa/ledige-stillinger/> eller en kan få det tilsendt ved henvendelse til tlf. 22851819.

NYE STILLINGER

Annonse: Arne Aardalsbakke
 Telefon: 64 87 67 90
 Telefaks: 64 87 67 91
 E-post: forskerforum@c2i.net

Priser

Format	
1/1 side	16900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling / kunngjøringer: kr 27,- pr spaltemm.
 Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

Høgskolen i Østfold, Norge, har ca. 4.000 studenter og 450 ansatte. Høgskolens avdelinger ligger i Halden, Sarpsborg og Fredrikstad. Skolens sentrale ledelse holder til i Halden.

Ref.nr. 06/1764F-SF:

PROFESSOR I ENGELSK

Fra 01.08.2007 er det ledig stilling som professor i engelsk språk ved Avdeling for samfunnsfag og fremmedspråk i Halden.

Kontaktperson: Dekan Eva L. Björk eller studieleder Sverre Vest-erhus, tlf 69 21 50 00

Søknadsfrist: 16.01.2007

Søknaden sendes fortrinnsvis elektronisk
 Se full utlysningstekst på høgskolens hjemmeside www.hiof.no

 Høgskolen i Østfold

www.hiof.no

Høgskolen i Nord-Trøndelag

Ved Høgskolen i Nord-Trøndelag er det to ledige stipendiatstillinger knyttet til høgskolens avdeling i Levanger:

Stipendiat i norsk (F-17/06)

Stipendiaten vil være tilknyttet lærerutdanningens norskfaglige miljø, og være med på å videreutvikle og styrke kompetansen i fagdidaktikk i norsk.

Kontaktperson:
 Knut Emilsen, tlf 74 02 25 21,
 e-post: knut.emilsen@hint.no

Stipendiat i musikk (F-18/06)

Stipendiaten vil være tilknyttet musikk-seksjonen, og være med på den faglige utviklingen innen formidling og didaktikk i musikk.

Kontaktperson:
 Nils Halse Kanestrøm, tlf 74 02 27 80/
 996 12 916, e-post: nils.kanestrom@hint.no

Se fullstendig utlysningstekst og egen stillingsbetenking på vår internettside www.hint.no under «Ledige stillinger».

I tillegg til elektronisk søknad, sendes søknad med alle vedlegg i fire eksemplarer.

Søknadsfrist: 20. februar 2007.

HINT tlf. 74 11 20 00 www.hint.no

CICERO in

Høgskulen i Sogn og Fjordane (HSF) har om lag 2700 studentar og vel 300 tilsette fordelt på studiestedane Sogndal, Førde og Sandane. Fellesadministrasjon er plassert i Sogndal der også rektor vil ha hovudarbeidsplass. Styret ved høgskulen har vedteke ei styringsform der rektor er tilsett. HSF søker ein dyktig, engasjert og handlekraftig

Rektor

som

- skal leie institusjonen si samla utdannings- og forskningsverksemd.
- er institusjonen sin daglege leiars ansvar for både den faglege og administrative verksemda. Dette medfører overordna personal- og økonomi-ansvar. Rektor er òg styret sin sekretær som førebur styresaker og iverkset styret sine vedtak.
- vil representere og profilere høgskulen nasjonalt og internasjonalt som utdannings- og forskingsinstitusjon.

Opplysningar om stillinga får du ved å kontakte rektor Johs Thaule tlf 57 67 61 11 / 959 15 137 eller epost johs.thaule@hisf.no eller direktør Hans Jørgen Binningsbø tlf 57 67 61 10 / 950 78 767 eller epost hansjb@hisf.no. Rådgjevar Per Morken i Habberstad AS tek del i rekrutteringsprosessen og interessentar kan også ta uforpliktande kontakt med han på tlf.: 908 33 272, epost per.morken@habberstad.no.

Du finn full utlysningstekst på www.hisf.no eller www.habberstad.no.

Søknad skal sendast til:
Høgskulen i Sogn og Fjordane
 Postboks 133
 6851 Sogndal
 Eller på e-post til: postmottak@hisf.no

Søknadsfrist: 15.1.2007.

Habberstad
 Management Consultants

HØGSKOLEN I OSLO SØKER DEKANER

Det er ledig åremålsstillinger som dekan ved høgskolens sju avdelinger. Stillingene er nye etter beslutning om innføring av ny ledelsesstruktur ved Høgskolen i Oslo.

HiO har over 30 studier på bachelornivå, en rekke masterstudier og et doktorgradsprogram i profesjonsstudier. Høgskolen driver kunnskapsutvikling og formidling basert på erfaringskunnskap, forskning og utvikling, og skal bidra til innovasjon og verdiskaping i et flerkulturelt samfunns- og arbeidsliv.

Det er ledig stilling som dekan ved:

- Avdeling for estetiske fag, ref. 06/5569.
- Avdeling for helsefag, ref. 06/5575.
- Avdeling for ingeniørutdanning, ref. 06/5576
- Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag, ref. 06/5573.
- Avdeling for lærerutdanning, ref. 06/5578.
- Avdeling for samfunnsfag, ref. 06/5572.

Dekan er avdelingens øverste leder og har det totale ansvaret for avdelingens virksomhet og resultater. Hun eller han skal legge til rette for og stimulere til høy kvalitet i studiene og gode FoU-miljøer, og inspirere studenter og tilsatte til faglig utvikling.

Se full utlysningstekst på www.hio.no
Søknadsfrist: 10. januar 2007

Dekan forbereder saker for avdelingsstyret og er ansvarlig for iverksetting av avdelingsstyrets vedtak. Dekan skal arbeide med avdelingens strategi, og sørge for effektiv utnyttelse av ressursene i samsvar med høgskolens målsettinger. Dekan har rektor som nærmeste overordnede, vedkommende rapporterer til høgskoledirektør i administrative saker og hun eller han inngår i høgskolens ledergruppe.

Ansvar og oppgaver er nærmere beskrevet i egen stillingsbeskrivelse, se: <http://www.hio.no/content/view/full/10113>

Den som tilsettes må være motivert for å gå inn i en sentral lederposisjon ved høgskolen. Vedkommende må ha gode samarbeidsevner, evne til ta beslutninger og bør kunne vise til resultater. Erfaring fra forskningsledelse vil være en fordel.

Vi kan tilby interessante og utfordrende lederoppgaver i et aktivt og mangfoldig fagmiljø. Høgskolen i Oslo legger vekt på nettverksbygging for ledere og har også et internt lederutviklingsprogram.

Søknad sendes fortrinnsvis elektronisk, se ledige stillinger på www.hio.no

Nærmere informasjon om stillingene fås ved henvendelse til høgskoledirektør Åsulv Frøysnes, rektor Per Lilleengen eller organisasjons- og personaldirektør Else Bjørnæs, alle på tlf. 22 45 20 00.

www.hio.no

Høgskolen i Akershus

Høgskolen i Akershus står overfor spennende utfordringer i nye lokaler i Lillestrøm, i nær tilknytning til forskningsmiljøet på Kjeller. Høgskolen har ca. 3500 studenter og ca. 300 ansatte og tilbyr et bredt spekter av utdanninger på bachelor- og masternivå, samt flere etter- og videreutdanninger

Ved Høgskolen i Akershus er det ledig følgende stillinger:

Professorat i Pedagogikk rettet mot yrkesfag og profesjonsstudier

(ref. nr. 06/031)

fra 01.10.07

Nærmere opplysninger fås ved dekan Hanna Kristiansen, tlf. 64 84 92 00 eller professor Anne Lise Høstmark Tarrou, tlf. 64 84 91 95.

Professor/Førsteamanuensis innen fagområdet rehabilitering

(ref. nr. 06/032)

Nærmere opplysninger fås ved dekan Unni Henriksbø, tlf. 952 16 180 eller professor Ingunn Sandaker, tlf. 901 31 293.

Stillingene søkes på høgskolens elektroniske søknadsskjema.

Benytt link på vår nettside: www.hiak.no

Søknadsfrist: 15. januar 2007

MØREFORSKING

Møreforskning er eit regionalt forskingsinstitutt etablert 197. Instituttet utfører forskingsoppdrag for næringsliv og forvaltning, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Verksemda er basert på eit nært samarbeid med dei tre høgskolane i fylket. Møreforskning har hovudkontor i Volda, forskingsavdelingar i Volda og Ålesund og eit dotterselskap i Molde. Talet på tilsette er ca. 40 og omsetninga ligg på rundt 28 mill. kroner.

Forskinsinstituttet er organisert som ein stiftelse. Men det blir arbeidd med omdanning til aksjeselskap med dei tre statlege høgskolane i fylket og Møre og Romsdal fylke som aksjonærar. Målet er å ha den nye organisasjonen på plass frå 1. januar 2007.

DIREKTØR

Stillinga som direktør for Møreforskning er ledig. Fullstendig kunngjering på www.moreforsk.no.

Nærare opplysningar kan ein få ved å kontakte styreleiar Odd Folland, telefon 91323360, e-post odd.einar.folland@snv.no eller direktør Bjørn Stave, telefon 70075200/91555838, e-post bs@moreforsk.no.

Skriftleg søknad kan sendast Møreforskning, postboks 325, 6101 Volda innan 15. januar 2007.

INFORMASJON FRA FORBUNDET

Informasjonsrådgiver **Unn Rognmo** kommer

hver måned med aktuell informasjon fra Forskerforbundet. For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

Økt FoU-innsats, men lavere BNP-andel

NIFU STEP og SSB har lagt fram den endelige FoU-statistikken for 2005. Den samlede FoU-innsatsen i Norge utgjorde 29,6 milliarder kroner i 2005, en økning på 2,3 milliarder fra 2003. Økningen fordelte seg med 0,2 milliarder i næringslivet, 0,5 milliarder i instituttsektoren og 1,6 milliarder i universitets- og høyskolesektoren. Utførte FoU-årsverk økte med 1450 fra 2003.

FoU-utgiftenes andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) utgjorde 1,53 prosent i 2005. Dette er en nedgang i forhold til 2003 da andelen var 1,71 prosent, og 2004 da den var 1,59 prosent. En viktig forklaring på dette ligger i den sterke BNP-økningen. Offentlig finansiert FoU utgjorde 0,67 prosent av BNP i 2005, mot 0,86 prosent for FoU finansiert av næringslivet, andre kilder og utlandet.

I næringslivet var det en realnedgang i FoU-utgiftene på 1,9 prosent i gjennomsnitt per år fra 2003 til 2005. Instituttsektoren hadde en realvekst på 0,3 prosent – altså tilnærmet nullvekst. I universitets- og høyskolesektoren var den årlige realveksten betydelig høyere; 4,2 prosent. FoU-statistikken er tilgjengelig på www.nifustep.no og www.ssb.no/foun.

Ønsker lovfestet akademisk frihet

Forskerforbundet støtter forslaget fra Underdal-utvalget om å lovfeste den enkelte forskers akademiske frihet. Utvalget har foreslått en ny utforming av universitets- og høyskoleloven §1-5. Forslaget innebærer at universiteter og høyskoler pålegges å fremme og verne den akademiske frihet, herunder en plikt til å sikre at virksomheten utøves i samsvar med anerkjente etiske prinsipper, at gjeldende bestemmelser om institusjonell faglig autonomi videreføres, og at rettigheter og plikter på individnivå lovfestes.

Forskerforbundet støtter disse forslagene. Etter vår oppfatning aktualiserer de gjennomgripende reformer i sektoren behovet for å lovfeste også individuell akademisk frihet. Nye rammebetingelser av organisatorisk og økonomisk karakter, sterkere krav om umiddelbar samfunnsnytte, økt produktivitet eller kommersiell utnyttelse av forskningsresultater representerer utfordringer der hevdvunne rettigheter og etablerte idealer utsettes for press. I en slik sammenheng vil en lovfesting av den individuelle frihet være nødvendig som tillegg til den autonomi som er tillagt institusjonen og bidra til å sikre en mer helhetlig regulering av virksomheten.

Likestillingsscenarier for UH-sektoren

Kvinnene i academia er blitt flere, men de er fremdeles i mindretall, og målet om at halvparten av det faste vitenskapelige personalet skal være kvinner, er ikke nådd. NIFU STEP har analysert kvantitative og belyst kvalitative forutsetninger for at målet om likestilling i universitets- og høyskolesektoren kan nås.

Om endringstakten i sektoren fortsetter i samme tempo som på 1990- og 2000-tallet, vil det muligens ta 25 til 30 år å nå målet om likestilling bestemt som halvparten kvinner i faste stillinger. Kvinner i toppstillinger er i fåtall, og innen 2030 er det urealistisk å nå målet. Rapporten kan lastes ned fra www.nifustep.no.

Kritisk til formidlingskomponent

Forskerforbundet har uttalt seg om rapporten "Sammen om kunnskap II – Operasjonalisering av indikatorer for formidling" fra Universitets- og høyskolerådet (UHR). Forbundet er kritisk til innføring av en formidlingskomponent, og frykter at den vil gå på bekostning av basiskomponenten i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler.

Forskerforbundet har i tidligere kommentarer advart mot å la innføringen av nye budsjettkomponenter gå på bekostning av basisbevilgningen, som må opprettholdes på minst 60 prosent for å sikre langsiktighet og stabilitet for institusjonene. Statsbudsjettet for de siste par årene har vist at

denne advarselen var på sin plass. Størrelsen av basiskomponenten er gradvis blitt redusert, og Forskerforbundet synes det er svært bekymringsfullt at enkelte av landets fremste akademiske institusjoner får en basisfinansiering på under 50 prosent.

Forbundet vil gå mot alle forslag som kan svekke basiskomponenten ytterligere. Dette gjelder også innføring av en formidlingskomponent dersom denne innføres på bekostning av basiskomponenten.

Statsbudsjettet vedtatt

Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomité har avgitt sin innstilling om statsbudsjettet for 2007. Flertallet i komiteen opprettholdt regjeringens kuttforslag på 274 millioner kroner i institusjonenes basisbevilgning. Samtlige opposisjonspartier opphevet kuttet i sine alternative budsjetter, men regjeringspartiene Ap, SV og Senterpartiet valgte å opprettholde kuttet, som dermed ble vedtatt når Stortinget behandlet Utdanningsdepartementets budsjett mandag 11. desember.

Nytt fra Hovedstyret

Forskerforbundets Hovedstyre 2004-2006 hadde sitt siste møte fredag 1. desember. Hovedstyret vedtok endringer i retningslinjene for Forskerforbundets juridiske bistand til enkeltmedlemmer. Hovedstyret behandlet også høringsuttalelser om lovfesting av akademisk frihet, endringer i forskrift om opptak til høyere utdanning, opprykksordning til dosent og klageadgang ved kunstnerisk stipendprogram. På møtet behandlet Hovedstyret søknader om OU-midler for våren 2007, og det ble tildelt til sammen ca 2,2 millioner kroner til lokal lag og foreninger. Disse er tilskrevet om resultatet av tildelingen.

Nye retningslinjer for juridisk bistand

Forskerforbundet har revidert sine retningslinjer for juridisk bistand ved å tilføye to nye punkter. I nytt punkt 10 vil det, etter beslutning fra Hovedstyret, være adgang til å avgrense sekretariatets

INNSPILL

Tall og tullball

Midt i en gryende debatt om realismen i 3% målet for forskningsinnsats i 2010 der spørsmålet blant annet har vært om vi klarer å rekruttere nok forskere, bidrog en våre internasjonalt mest anerkjente forskere, professor Jon Elster, med et overraskende innspill. Norge har for mange forskere mente han, nokså nøyaktig 200 for mange visstnok. De bedriver tullball og befinner seg særlig blant pedagoger, litteraturvitere og samfunnsforskere. Av det tallet følger at 100 mill kroner per år er bortkastet.

Om alt var så enkelt -. Hva skal vi med Forskningsrådets tidkrevende faglige evalueringer av enkeltdisipliner, NOKUT's gjennomganger av om et studieprogram er tilstrekkelig forskningsbasert eller omfattende vurderinger av hvilke tidsskrifter som kvalifiserer for hvilken poengkategori? Velg et fag og velg et tall...

Når en går nærmere inn i det som ble sagt, er det mye som tyder på at det først og fremst

dreier seg om enn faglig uenighet knyttet opp til vurderingen av enkeltforskere og et vitenskapssyn han ikke deler. Er det ikke da litt dristig å komme med udokumenterte påstander og konklusjoner som rammer allment og lite målrettet fordi "Det er ikke tid til mer" slik Elster sier til Morgenbladet?

Tallene Elster bruker virker umiddelbart store og indikerer at hundrevis av forskere ikke holder kvalitetsmål og mange millioner kunne vært brukt til bedre formål. Både forskningsrådets direktør Arvid Hallén og rektor ved UiO, Geir Ellingsrud, svarte godt på kritikken og understreket også betydningen av den tilsynelatende unyttige forskningen som ikke gav resultater i første omgang.

Men gitt at det nå var noe rett i hva Elster sier, at det finnes forskere som pludrer og avhandling som ikke holder mål metodisk. De nyeste tallene fra NIFU (gjelder 2005) viser at

det forskes for ca 30 mrd her i landet. Om lag 30.000 årsverk er engasjert i FoU. Om vi nå også ser bort fra antakelsen om at de dårlige forskerne bare befinner seg innenfor noen få disipliner, men er jevnt fordelt, så vil 200 forskere utgjøre 0,67% og 100 millioner kroner tilsvare 0,3 % prosent av totalinnsatsen. Hvilken annen sektor kan i så fall påberope seg et så lavt tall for prøving og feiling? Kanskje er det slik at de kvalitetssikringsmekanismer som gjelder i forskning gjør at svært få får anledning til forfølge ideer med usikkert resultat. Innvilgelsesprosenten på frie midler fra Forskningsrådet tyder ikke på at det er mangel på gode prosjekter og kompetente forskere, men heller tilgjengelige ressurser som burde bekymre oss når vi går inn i et nytt år.

Av generalsekretær i Forskerforbundet

Kari Kjenndalen

juridiske bistand mot saker som oppfattes å være i konflikt med allment anerkjente akademiske prinsipper eller er av strafferettslig karakter. I slike tilfeller kan medlemmene søke Hovedstyret om økonomisk støtte til engasjement av ekstern advokat.

I nytt pkt. 11 kan Forskerforbundet beslutte å stanse den juridiske bistanden overfor et medlem som fremsetter trusler eller opptre truede overfor forbundets tillitsvalgte og ansatte. De reviderte retningslinjene er tilgjengelige på www.forskerforbundet.no.

Forsikringsbrosjyre

Sammen med dette nummeret av Forskerforum får alle medlemmer tilsendt Forskerforbundets forsikringsbrosjyre for 2007. Prisene for de fleste forsikringene er uendret fra 2006. Ta kontakt med Forskerforbundets forsikringskontor hvis du trenger mer informasjon om forsikringstilbudene: **Telefon 21 02 34 30 – e-post forsikring@forskerforbundet.no**

Arbeidsprogram 2007–2009

På representantskapsmøtet i oktober ble det vedtatt nytt arbeidsprogram for Forskerforbundet for perioden 2007–2009. Det nye arbeidsprogrammet er nå tilgjengelig som nedlastbar pdf-fil på nettsidene våre, www.forskerforbundet.no. Arbeidsprogrammet vil bli trykket i et eget hefte som blir sendt til alle medlemmer sammen med det neste nummeret av Forskerforum.

Ny medarbeider i sekretariatet

Juridisk rådgiver Lars Petter Eriksen skal ha permisjon fra sin stilling i Forskerforbundets sekretariat fra 1. februar 2007. Birgitte Olafsen er tilsatt som vikar for Eriksen. Olafsen kommer fra rådgiverstilling ved Riksarkivet, og har vært lokal tillitsvalgt for Forskerforbundet i Arkivverket siden 2003.

Kursplan 2007

Foreløpig kursplan for Forskerforbundets sentrale kurs i 2007 er nå fastsatt. Det tas forbehold om endringer. Invitasjon, program og påmeldingsskjema for kursene sendes til lokallagene. Ta kontakt med ditt lokallag dersom du ønsker mer informasjon om kurstilbudet. Medlemmer som ikke har lokallag på sin arbeidsplass, kan ta kontakt med sekretariatet for å få tilsendt informasjon (post@forskerforbundet.no). Program for kursene vil også bli lagt ut på våre nettsider: www.forskerforbundet.no. Påmeldingsfrist er vanligvis ca tre uker før kursstart.

Følgende kurs blir avholdt våren 2007:

- 7.-9. februar: Grunnopplæring trinn I – for nye tillitsvalgte i statlig sektor
- 27.-28. februar: Konfliktåndteringer – for tillitsvalgte
- 6.-7. mars: Pensjon/Livsfasopolitikk/Seniorpolitikk – for tillitsvalgte
- 14.-16. mars: Grunnopplæring trinn I – for nye tillitsvalgte i kommunal og privat sektor
- 26. mars: Tariffkonferanse – for tillitsvalgte i statlig sektor
- 27.-28. mars: Medietrening – for tillitsvalgte
- 12.-13. april: Stressmestring – for erfarne tillitsvalgte
- 17.-18. april: UH-lov/Stillingsstruktur/Opprykksreglement – for tillitsvalgte
- 3.-4. mai: Lovverk (Arbeidsmiljøloven m.m.) – for tillitsvalgte
- 30. mai-1. juni: Grunnopplæring trinn II – for tillitsvalgte som har fullført trinn I
- 4.-5. juni: Strategikonferanse – for tillitsvalgte
- 12.-13. juni: Styrearbeid – for tillitsvalgte, medlemmer med styreverv

NORSK FORSKERFORBUND

Telefon: 21 02 34 00

Leder: professor Kolbjørn Hagen, NTNU

SEKRETARIATET

Generalsekretær: Kari Kjenndalen
 Sekretær: Gerd Sandvik
 Organisasjonssekretær: Turid Cordtsen
 Sekretær: Kristine Brox
 Ass. generalsekretær: Sigrid Lem
 Rådgiver: Bjørn T. Berg
 Informasjonsrådgiver: Unn Rognmo
 Forhandlingssjef: Frank Anthun
 Advokat: Ann Turid Opstad
 Juridisk rådgiver: Lars Petter Eriksen
 Juridisk rådgiver: Mariann H. Olsen
 Juridisk rådgiver: Brita Alsos (perm)
 Juridisk rådgiver: Eirik Utstumo (vikar)
 Juridisk rådgiver: Hildur Nilssen
 Seksjonsleder: Eirik Rikardsen
 Org. sjef: Joar Flynn Jensen
 Rådgiver: Elisabeth Tindeland (perm)
 Rådgiver: Arvid Ellingsen (vikar)
 Kontorsjef: Aina Nilsen
 Sekretær: Lisa Wilhelmsen
 Sekretær: Lena Holum
 Sekretær: Hans Askildsen
 Kasserer: Marit Brendengen
 Sekretær: Seija Hjelteig
 Sekretær: Linda Pettersson

**FORSKER
FORBUND**

INNSPILL

Godt nytt år – og takk for meg

Godt nytt år til alle Forskerforbundets medlemmer. Året som er avsluttet var på flere måter et godt år for forbundet. Den sterke medlemsveksten vi har opplevd de siste årene fortsatte også i år, og det til tross for at antall medlemmer som når pensjonsalder stadig er høyt. Medlemstallet er viktig, fordi det legger grunnlaget for den makt og innflytelse forbundet har. Rekruttering må derfor prioriteres også i 2007.

Lønnsoppgjøret for medlemmene ble brukbart, selv om vi selvsagt kunne ønsket oss mer. Det er statsoppgjøret som er viktig for det store flertallet av våre medlemmer. Alle fikk et generelt tillegg som bedrer reallønnen. Det er viktig. Det sentrale justeringsoppgjøret ga flere grupper vel fortjente lønnstillegg, og den nest største lokale potten vi noen gang har hatt ga mange medlemmer uttelling for økt kompetanse og ekstra innsats. Dessuten fikk vi endelig til en opprykksordning fra førstelektor til den nye dosentstillingen.

Statsbudsjettet for 2007 var imidlertid en stor skuffelse. Ingen nye stipendiatstillinger og nedskjæringer i bevilgningene til universiteter

og høyskoler er ille. Når en korrigerer for pris og lønnsvekst, blir det også sørgelig lite igjen av den totale økningen i forskningsbevilgningene. Regjeringen svikter forskning og høyere utdanning, og dersom det ikke blir et radikalt bedre budsjett for 2008, har regjeringen mistet all troverdighet. Her må Forskerforbundet holde presset oppe.

Dette er det siste innlegget jeg som leder av Forskerforbundet skriver i Forskerforum. Fra 1. januar overtar Bjarne Hodne som ny leder. Tiden er derfor inne til å si takk for meg. Det har vært seks år med spennende og utfordrende oppgaver og en tid jeg ser tilbake på med stor glede. Det er vemodig å skulle slutte. Jeg har som leder forsøkt å nå så mange medlemmer som mulig, og selv om jeg gjerne skulle hatt kontakt med flere, føler jeg at jeg har fått vite hva grasrota i forbundet vårt har vært opptatt av. Dette har vært viktig for meg. Takk til lokale sekretariater, lokallag og fagpolitiske foreninger.

Jeg vil også takke samarbeidspartnere for hyggelig og nyttig kontakt. Dette gjelder mange i Unio sentralt og i Unios medlems-

Av Forskerforbundets leder
Kolbjørn Hagen

organisasjoner. Selv om våre veier skiltes, vil jeg også takke de jeg ble kjent med i Akademikerne og i Akademikerne medlemsforbund. I arbeidet med UH-loven har samarbeidet med NTL vært viktig. Samarbeidet med studentorganisasjonene StL og NSU har vært både viktig, nyttig og svært hyggelig. Dette gjelder også kontakten med Universitets- og høyskolerådet. Takk til dere alle.

Men først og fremst må takken rettes til de som har hjulpet og støttet meg på så mange måter i disse seks årene. Det gjelder absolutt alle i det sentrale sekretariatet, under ledelse av Kari Kjenndalen, og de som har sittet i de to hovedstyrene jeg har hatt gleden av å lede. En spesiell takk til de to nestlederne jeg har hatt, Seunn Smith-Tønnessen og Monica Martinussen. Dere var gode å ha.

Til slutt vil jeg ønske den nye lederen, Bjarne Hodne, og det nye hovedstyret i Forskerforbundet lykke til med det videre arbeidet, til beste for medlemmene våre og til beste for norsk forskning og høyere utdanning.

Utlysning av statsstipender – Japan

Forskningsrådet ved Gruppen for internasjonale stipend (IS) lyser nå ut **Monbukagakusho-stipender til Japan**. Fullstendig utlysningstekst, kontaktpersoner og søknadsskjema finner du på www.forskningsradet.no/is

Stipender i japansk språk og kultur, søknadsfrist 20. februar 2007

Stipender på ett år til norske studenter som vil studere japansk språk og kultur ved et japansk universitet. Norske søkere som innstilles fra Forskningsrådet, konkurrerer om stipendene med søkere fra andre land.

Stipender til viderekomne studier/forskning, søknadsfrist 1. mai 2007

Stipender på 1,5 eller 2 år for viderekomne studier i humaniora, samfunnsfag, naturvitenskap, teknologi og medisin.

Studentstipender, søknadsfrist 1. juni 2007

Stipender på 5 år med mulighet for forlengelse for yngre studenter innen humaniora, samfunnsfag, naturvitenskap, teknologi og medisin. Første året er forberedende studier i bl. a. japansk språk. Norske søkere som innstilles fra Forskningsrådet, konkurrerer om stipendene med søkere fra andre land.

Norges forskningsråd

Utlysning av JSPS forskningsstipend til Japan

Japan-Norway Invitational research fellowship program / Postdoctoral Fellowship program for foreign researchers

1. Gjesteforskerstipend (kortere opphold: 14-60 dager)

Oppholdene må starte mellom 1. april 2007 og 31. mars 2008. Søknader mottas løpende, men siste søknadsfrist til IS er **1. nov. 2007**. Fullstendig utlysningstekst, kontaktpersoner og søknadsskjema finner du på www.forskningsradet.no/is

2. Postdoktorstipend (12 - 24 måneder)

Oppholdene må starte mellom 1. april og 30. nov. 2007. Søknader mottas løpende, men siste søknadsfrist til IS er 1. juli 2007. Mer informasjon om programmet finner du på programmets hjemmeside www.forskningsradet.no/is

Norges forskningsråd

Japan Society for the Promotion of Science og Norges forskningsråd har inngått en avtale om gjensidig utveksling av forskere (juni 2006). JSPS tilbyr norske forskere stipend til opphold i Japan, mens Forskningsrådet finansierer japanske forskere på kortere eller lengre opphold i Norge.